

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra historie

Jan Sedláček a Maximilian Girth:
Muži z radnice města Prostějov v období
1939–1945

(magisterská diplomová práce)

Bc. Květa Merunková

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou prací na téma *Jan Sedláček a Maximilian Girth: Muži z radnice města Prostějov v období 1939–1945* vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato magisterská diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Poděkování:

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Pavlu Kreisingerovi, Ph.D. za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé magisterské diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat Mgr. Vojtěchu Češíkovi a Mgr. et Mgr. Elišce Krahulíkové za jejich zasvěcené komentáře při pročitání rukopisu. V neposlední řadě děkuji pracovníkům všech zmíněných archivů a také své rodině a přátelům.

Obsah

Úvod	6
Prameny a literatura	9
PRAMENY	9
LITERATURA	15
1. Kariéry představitelů před obdobím protektorátu	19
1.1. JAN SEDLÁČEK	19
1.1.1. ČINNOST JANA SEDLÁČKA VE DVACÁTÝCH A TŘICÁTÝCH LETECH	26
1.2. MAXIMILIAN GIRTH	41
2. Nacistická okupační správa	47
2.1. OLOMOUCKO S PŘIHLÉDNUTÍM NA PROSTĚJOV	47
2.1.1. JAN SEDLÁČEK V OBDOBÍ NACISTICKÉ OKUPAČNÍ SPRÁVY	47
2.1.1.1. <i>Jan Sedláček a jeho odbojová činnost</i>	56
2.2.1. MAXIMILIAN GIRTH V OBDOBÍ NACISTICKÉ OKUPAČNÍ SPRÁVY	69
3. Poválečné osudy představitelů	86
3.1. JAN SEDLÁČEK	86
3.2. MAXIMILIAN GIRTH	88
3.2.1. UZNÁNÍ GIRTHOVY PROFESY Z LET 1942–1945 ZÁPADONĚMECKÝMI ÚŘADY	90
4. Exkurz: Biogramy dalších mužů spjatých v letech 1939–1945 s prostějovskou radnicí	96
4.1. JUDR. OLDŘICH JOHN (1907–1961)	96
4.2. DR. JUR. HERMANN BÖSS (1910–?)	100
4.3. DR. JUR. HANS GRABINGER (1909–?)	104
Závěr	109
Seznam zkratk	112
Seznam pramenů a literatury	113
PRAMENY	113
1. ARCHIVNÍ PRAMENY	113
2. PUBLIKOVANÉ PRAMENY	117
3. DOBOVÝ TISK	118
LITERATURA	119
1. LITERATURA	119
2. WEBOVÉ STRÁNKY	123
Abstrakt	125
Abstract	127
Seznam příloh	129
Anotace	137

Úvod¹

Město Prostějov se nachází ve střední Moravě v Olomouckém kraji, zhruba 15 km jihozápadně od Olomouce.² Toto město mělo v první polovině dvacátého století většinový podíl českého obyvatelstva. Další, malou skupinu tvořili Němci a Židé. Význam Prostějova tkvěl v jeho průmyslovém rozmachu, díky kterému bylo město v období první republiky řazeno mezi nejprůmyslovější místa na Moravě. V období německé okupace tkvěl význam Prostějova především v dobrém strategickém umístění, poloha města totiž měla dopomoci ke germanizaci celé Moravy. Samotný Prostějov měl tvořit jakýsi pomyslný most mezi ostatními místy, která nacistická vláda určila jako germanizační body. Tyto vize se v důsledku toho do protektorátního Prostějova výrazně promítaly. Ve městě mělo dojít k co nejrychlejší germanizaci. Tomu napomáhali především němečtí čelní představitelé městské správy, jak určovala vize nacistické okupační vlády.

Mnoho obyvatel tehdejšího Československa mělo na úmysly německé okupace svůj vlastní názor. Mezi takové patřili lidé, kteří uznávali pouze hodnoty a demokratické principy první republiky. S Mnichovskou dohodou a s pozdějším vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava nesouhlasili. Úmysly těchto lidí se týkaly především rozbití nacistické okupační vlády. V době okupace tito lidé bojovali za

---

¹ Tato magisterská diplomová práce vznikla za podpory MŠMT ČR udělené UP v Olomouci (IGA_FF_2019_011), Společnost v historickém vývoji od pravěku po moderní věk V.

² MAREK, Pavel: *Bibliografie okresu Prostějov*. Prostějov 1990, s. 17.

vzkříšení českého státu v domácím i zahraničním odboji, a z pohledu nacistické vlády tak činili ilegálně.

Tato magisterská diplomová práce nabízí pohled na dva představitele jednotlivých „táborů“. Na jedné straně se zabývá Janem Sedláčkem, středoškolským učitelem, významným politikem a členem odbojového hnutí proti nacistické okupaci. Na straně druhé stojí Maximilian Girth, sudetský Němec, nacista, právník a horlivý činitel germanizačního hnutí. Oba spojovalo místo předního představitele komunální politiky na prostějovské radnici, ačkoliv každý z nich tuto pozici zastával v jinou dobu.

Cílem této práce je představení výše zmíněných činitelů, jejichž působení v čele města se datuje mezi roky 1939 a 1945. Biografické studie se těší velkému zájmu, nicméně představitelé městské správy z období nacistické okupace nejsou do takové míry zpracováni. Jedním z důvodů může být absence lokální pramenné základny, neboť u těchto prací je nezbytné zaměřit svoji pozornost především na zahraniční archivy, zejména ty německé.

Hlavním tématem této diplomové práce je tedy zmapování životních osudů Jana Sedláčka (funkční období 1933–1935, 1939–1940) a Maximiliana Girtha (funkční období 1940–1944) a nastínit tak výraznou diferenci, která je mezi oběma patrná. Ačkoliv oba vykonávali z formálního hlediska stejný úřad na stejném místě, jejich vize, myšlenky a postoje ke státu byly naprosto odlišné. Přestože se práce soustředí hlavně na dva výše zmíněné muže, bez povšimnutí nezůstaly ani další osoby, které, ač velmi krátce, zaujímaly post starosty nebo posty vládních komisařů. Na konci ledna 1939 skončil ve funkci starosty Oldřich John. V období února 1940 až května 1940 byl v čele města sudetský Němec Hermann Böss a poté v období

října 1944 až května 1945 tento post zastával říšský Němec Hans Grabinger. Tyto dvě osoby nejsou na rozdíl od Sedláčka a Girtha podrobněji zmapované, protože jejich funkční období prostějovských vládních komisařů netrvalo dlouho. Navíc se, vzhledem k množství pramenů, práce podrobněji zaměřuje pouze na dva zástupce. Přesto jsou jejich biogramy zařazeny alespoň formou exkurzu před závěrem samotné práce (*Biogramy dalších mužů spjatých v letech 1939–1945 s prostějovskou radnicí*). Je potřeba dodat, že všem zmíněným osobnostem se, až na pár medailonků, úryvků v knihách a elektronických statí nedostalo větší pozornosti. Výjimkou je pouze Oldřich John.

Nutno dodat, že hlavní snahou této práce bude především zmapovat životní osudy dvou představitelů městské správy Jana Sedláčka a Maximiliana Girtha, neboť tyto lidé výrazně působili na dění v Prostějově a jeho okolí. Na samém začátku badání v souvislosti s těmito osobami byla položena hlavní výzkumná otázka: Jaké byly životní osudy osobností z radnice v letech 1939–1945? Kapitoly jsou v práci řazeny chronologicky a sledují životy dotčených osob od jejich narození až do jejich smrti. V práci nechybí ani přílohy, které jsou umístěny na konci práce, tam se také nachází přehled pramenů a literatury, abstrakt, seznam zkratk a anotace. Na závěr úvodu je třeba konstatovat, že cílem práce bude zevrubné zpracování životních osudů zmíněných osob, a to i přesto, že autorka si je vědoma pramenných limitů – ne ke všem úsekům existovalo dostatečné množství pramenů. Zachytit životy dotčených v komplexní podobě tedy nebylo úplně možné. V budoucnu se ale mohou objevit nové zdroje, zejména různé pozůstalosti, které mohou být dosud v soukromém držení.

Prameny a literatura

Prameny

V oblasti studia přednostů komunální správy z období protektorátu zůstává dodnes velký prostor pro další výzkum. Důvodem pro nedostatek studií je nezmapování těchto osobností kvůli absenci pramenů pro zmiňované roky 1939–1945. Studie bývají tak v mnoha případech psány na základě syntézy pramenů. Tak je tomu i v případě této diplomové práce. Prameny využitě v této práci jsou velmi různorodé a nacházejí se v tuzemských archivech i v zahraničí. Pro přehlednost jsou prameny rozděleny do celků podle jednotlivých zkoumaných osob. Nejprve jsou uvedeny prameny k osobě Jana Sedláčka a posléze k osobě Maximiliana Girtha, v této části jsou uvedeny také biogramy osob Hermanna Bösse a Hanse Grabingera, u nichž jsou rovněž představeny hlavní prameny.

Jan Sedláček byl velmi činný už před druhou světovou válkou, a to jak v prostějovské samosprávě, tak v politice. Proto nezůstaly bez povšimnutí některé prameny, které se vztahovaly k letům před rokem 1939. Za důležitý pramen lze považovat paměti samotného Sedláčka, které vyšly pod názvem *Prvý odboj v kraji olomouckém 1939 (úryvky z pamětí a poznámek r. 1939/1940)*³ a pojednávají o činnosti nacistické okupační správy, o Sedláčkově činnosti v této době ve funkci

---

³ SEDLÁČEK, Jan: *Prvý odboj v kraji olomouckém 1939 (úryvky z pamětí a poznámek r. 1939/1940)* (dále jen *Prvý odboj v kraji olomouckém*). Prostějov: Vydavatelský spolek, 1945.

starosty města Prostějov, o jeho politické činnosti a také o jeho aktivitě v odboji a jeho následném zatčení, věznění a propuštění na svobodu. Sedláček také napsal spis o odbojovém hnutí na Olomoucku. Tento spis se nachází v Zemském archivu v Opavě, pobočka Olomouc⁴ (ZAO-OL). Další paměti, které se vztahují k Janu Sedláčkovi vyšly z pera Josefa Sacher a nesou název *Pro stát, národ a československý lid*.⁵ Sacher napsal tuto brožuru k Sedláčkovým 50. narozeninám. Zachycuje v ní působení Sedláčka především v období let 1918–1938. K této publikaci je však potřeba přistupovat obzvlášť kriticky, neboť je zde Sedláček vykreslován jen v pozitivním světle s velkou dávkou adorace.

Listiny popisující životní osudy Jana Sedláčka lze najít v archivech. Zde je na místě uvést Národní archiv v Praze s fondem Policejní ředitelství Praha II – prezidium – 1931–1940⁶ a s fondem Ministerstvo školství a kultury, Praha⁷, které obsahují signatury týkající se činnosti Jana Sedláčka související s jeho funkcí učitele a stručný záznam o jeho působení na veřejnosti.

---

⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (dále jen ZAO-OL), fond Bartoš Josef, kart. 28, inv. č. 123, *strojopis práce J. Sedláčka Ze svobody do poroby, z poroby ke svobodě a první organizované hnutí odporu na Hané, v kraji Olomouckém (1950)*.

⁵ SACHER, Josef: *Pro stát, národ a československý lid* (dále jen *Pro stát, národ*). Prostějov 1938.

⁶ Národní archiv Praha (dále jen NA Praha), fond Policejní ředitelství Praha II – prezidium – 1931–1940, kart. 1320, sign. 42/S-23/43, *Sedláček Jan*.

⁷ NA Praha, fond Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, kart. 202, inv. č. Sedláček Jan 1888.

Prameny k Sedláčkově odbojové činnosti lze najít v Moravském zemském archivu v Brně (MZA Brno), konkrétně ve fondu Gestapo Brno,⁸ ve kterém jsou uloženy písemnosti týkající se kontrolování Sedláčka tajnou státní policií, jeho následného zatčení a vyslýchání.

O Sedláčkově politické aktivitě vypovídají některé spisy uložené v Archivu poslanecké sněmovny.⁹ Součástí toho je i zobrazení aktivity Sedláčka na plenárních schůzích. Tyto spisy jsou v elektronické podobě přístupné ve Společné česko-slovenské digitální parlamentní knihovně. Další střípky pramenů k osobě Jana Sedláčka jsou ve Vojenském ústředním archivu – Vojenském historickém archivu v Praze (VÚA–VHA).¹⁰ Zde se jedná především o Sedláčkovu plnění povinné vojenské služby a o jeho působení během první světové války. Činnost spojenou se Sedláčkovým působením na univerzitě zachycují spisy uložené v Archivu Univerzity Karlovy. Zde je například zachycen průběh jeho studia a vykonané závěrečné zkoušky z učitelské způsobilosti.¹¹

V neposlední řadě je třeba uvést archivní instituce přímo z Prostějova, v němž Jan Sedláček působil nejdéle. Spisy k jeho osobě se nacházejí ve Státním okresním

---

⁸ Jedná se o signatury 100-152/10 a 100-87/11.

⁹ Archiv poslanecké sněmovny Praha (dále jen APS Praha), fond Poslanci a senátoři Národního a Federálního shromáždění, inv. č. 2322, *spis poslance Jana Sedláčka*.

¹⁰ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha (dále jen VÚA–VHA Praha), fond Kvalifikační listina důstojníka, *Jan Sedláček*.

¹¹ Archiv Univerzity Karlovy Praha (dále jen AUK Praha), fond Zkušební komise pro učitelství na středních školách Univerzity Karlovy, kart. 239, inv. č. 46-2-10165, *Sedláček Jan*.

archivu Prostějov.¹² Zde je nutno uvést především prameny vztahující se k Sedláčkově politické činnosti. Mozaiku pramenů k Sedláčkovi dále doplňují různé tematické střípky, například z období krize na prostějovské radnici z let 1934–1935. Další důležitou institucí je Muzeum a galerie v Prostějově, kde se nacházejí bohaté obrazové přílohy¹³ vztahující se k Sedláčkovi. V muzeu jsou kromě toho uloženy různé písemnosti a korespondence, převážně z období třicátých let až do jeho smrti v roce 1960.

Co se týče Maximiliana Girtha, nedílnou součástí studie k jeho osobě jsou prameny pocházející ze Spolkového archivu Německa (*Bundesarchiv*). Konkrétně se jedná o archivní instituce v Berlíně a Koblenci. Pobočka Berlin-Lichterfelde¹⁴ obsahuje spisy, které se vztahují ke Girthově působení před rokem 1939. Dále zde jsou uloženy některé spisy osobní povahy, administrativní spisy ve věcech zaměstnání a dokumenty zaobírající se rasovými záležitostmi, například zdali Maximilian Girth splňoval rasové podmínky v tehdejší nacistickém Německu. V tomto archivu jsou také k dispozici archiválie, které mapují život Hermanna Bösse a Hanse Grabingera, osob uvedených v exkurzu této diplomové práce. Důležité jsou dílčí spisy uloženy ve sbírce někdejšího BDC (*Berlin Document*

---

¹² Státní okresní archiv Prostějov (dále jen SOKA Prostějov), fond Národní sjednocení Prostějov; fond Okresní úřad Prostějov, Prezidiální spisy.

¹³ Muzeum a galerie v Prostějově (dále jen Mag Prostějov), sbírka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média; sbírka Literární památky.

¹⁴ Bundesarchiv Berlin (dále jen BAB), ZA VI 0142 A.02; ZAVI 0461 A.08; ZJ 250 A.05; R 601/1816; R 3001/57790.

Center),¹⁵ kde se nacházejí osobní karty k působení Girtha v NSDAP. Tato sbírka je rovněž uložena v instituci Spolkového archivu Berlin-Lichterfelde. V pobočce Spolkového archivu v Koblenci¹⁶ se nacházejí důležité spisy týkající se jeho zaměstnání, osobní korespondence a životopisy, které mapují především činnost Maximiliana Girtha po válce až do jeho smrti v roce 1971. Nicméně se z těchto spisů lze dozvědět i události ohledně Girtha z období protektorátu a před ním. Součástí je také obrazová příloha s fotografií Girtha z jeho staršího věku.

Z české provenience jsou k osobě Maximiliana Girtha k dispozici prameny nacházející se v Národním archivu v Praze.¹⁷ Jedná se zejména o spisy, které nastiňují Girthův život ve třicátých letech a v období protektorátu. Nachází se zde také některé spisy z poválečné doby k osobě Hanse Grabingera. Stručné informace ke Girthovi a taktéž k osobám Hanse Grabingera a Hermanna Bösse lze dohledat v Archivu bezpečnostních složek.¹⁸ Stejně jako v Sedláčkově případě lze i ke Girthovým studiím dohledat informace v Archivu Univerzity Karlovy.¹⁹ V neposlední řadě je z pražských institucí důležitý VÚA–VHA, který nabízí spisy

---

¹⁵ O Maximilianu Girthovi je zde uložený spis R 9361-I/54480.

¹⁶ Bundesarchiv Koblenz (dále jen BAK), jedná se o osobní spisy PERS 101/49274; PERS 101/49275; PERS 101/49276.

¹⁷ Jedná se především o fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha; signatury s číslem 110; dále například o fond 114 – Úřad říšského protektora, Praha.

¹⁸ Archiv bezpečnostních složek v Praze (dále jen ABS Praha), S-455/10/5; ABS Praha, karta NSDAP, *Hermann Böss*; ABS Praha, karta s relací, *Grabinger Hans*.

¹⁹ Fond Právnická fakulta Německé univerzity v Praze, fond Matriky Německé univerzity v Praze.

z období Girthovy povinné vojenské služby. Zde se dochovala Girthova kvalifikační listina.

Důležité množství pramenů se také vztahuje k institucím moravského prostoru. Zde má zastoupení již zmiňovaný Moravský zemský archiv v Brně.²⁰ Jedná se zejména o střípky zpráv z období protektorátu, například jde o vztahy Maximiliana Girtha k některým okupačním organizacím. Své místo v reprezentaci pramenů má také Olomouc, kde jsou dochované především spisy z období nacistické okupační správy. Jedná se o Státní okresní archiv Olomouc.

V Prostějově se informace k osobě Maximiliana Girtha nacházejí ve spisech uložených ve Státním okresním archivu Prostějov; stejně jako u Jana Sedláčka se některé drobné informace z období nacistické okupace nacházejí ve fondu Okresního úřadu, prezidiální spisy. Cenné materiály, zejména fotografie, jsou dochované v Muzeu a galerii v Prostějově.²¹ Ty zachycují Maximiliana Girtha v jeho úřadu vládního komisaře, později starosty města Prostějov.

Mezi další neméně důležité prameny můžeme zařadit periodika, ve kterých byly uváděny mnohé významné události vztahující se k životu zkoumaných osob. Pro všechny osoby jsou to zejména regionální noviny, národně demokratické Hlasy z Hané a sociálně demokratický Hlas lidu. Ty zachycovaly dějinné okamžiky, které

---

²⁰ MZA Brno, fond NSDAP – místní skupina Prostějov pod značkou G376. Dále fond Oberlandrát Prostějov, značka B 257.

²¹ Sběrka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média.

souvisely s městem Prostějov a jeho okolím. Výše jmenované osoby v nich byly častokrát zmiňovány. Periodika byla psána v souladu s myšlenkami a názory vlastníka, jsou tedy značně politicky zabarvená. Pokud mohla být v době protektorátu publikována, jejich obsah byl upravován v souladu s ideologií vládnoucího režimu. Důležitost tohoto typu pramene však rozhodně nelze opomenout.

Literatura

Pro český výzkum nacismu a jeho okupační politiky u nás měl význam vznik 15. svazku *Velkých dějin zemí Koruny České* pod autorským kolektivem Jana Gebharta a Jana Kuklíka.²² Zejména se jedná o kapitoly související s okupací Německem v letech 1938–1945. Díky nim vznikla první ucelená syntéza českých dějin v období německé okupace.²³ Téma nacistické diktatury v Čechách je v obecné rovině hojně reflektované. O něco méně reflektovaná, přesto však v posledních letech čím dál více probíraná, je problematika nacistické okupační správy.²⁴

---

²² GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české: 1938–1945*. Svazek 15a, 15b, Litomyšl-Praha 2006.

²³ ZIMMERMANN, Volker – KUČERA, Jaroslav: *Ke stavu českého výzkumu nacistické okupační vlády v Čechách a na Moravě. Několik úvah u příležitosti vydání jedné standardní publikace*. *Soudobé Dějiny*, roč. XVI, 2009, č. 1, s. 112. In: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=192175> [cit. 14.5.2020].

²⁴ ŠISLER, Stanislav: *Příspěvek k vývoji a organizaci okupační správy v českých zemích v letech 1939–1945* (dále jen *Příspěvek k vývoji a organizaci okupační správy*). In: Archivní správa Ministerstva vnitra: *Sborník archivních prací*. Praha, 13, 1963, č. 2, s. 46–95; TÝŽ: *Studie o organizaci a působnosti nacistické okupační správy v českých zemích v letech 1939–1945* (dále jen *Studie o organizaci a působnosti*). In:

Mezi historiky, kteří se tímto tématem zabývají či zabývali, jsou například Stanislav Šisler, Josef Bartoš, Pavel Maršálek, Tomáš Pasák, Miroslav Kárný a další. Je třeba vyzdvihnout taktéž zahraniční historiky, kteří se této tematice věnují a jsou členy vědecké výzkumné společnosti *Collegium Carolinum*. Tento institut byl zřízen roku 1956 za podpory Bavorského státního ministerstva pro vědu a umění. Cílem společnosti je zabírat se dějinami českých zemí a středovýchodní části Evropy. Mezi renomovanými členy, kteří se hojně zabývají dějinami protektorátu, jsou například němečtí historikové Detlef Brandes a Volker Zimmermann.

Hlavní oblastí působnosti všech sledovaných osobností je město Prostějov. Pro poznání dějin města je stěžejní základní titul, na kterém spolupracovali historikové, mezi nimiž byli například Pavel Marek, Miloš Trapl a Miloš Bartoš,

---

Sborník archivních prací, Praha 22, 1972, č. 1, s. 183–213; MARŠÁLEK, Pavel: *Pod ochranou hákového kříže: Nacistický okupační režim v českých zemích 1939–1945* (dále jen *Pod ochranou hákového kříže*). Praha 2012; dále KÁRNÝ, Miroslav a kol.: *Anatomie okupační politiky hitlerovského Německa v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha 1987; BRANDES, Detlef: *Die Tschechen unter deutschem Protektorat: Besatzungspolitik, Kollaboration und Widerstand im Protektorat Böhmen und Mähren*. München 1969 a 1975 (2 svazky). České vydání: *Češi pod německým protektorátem: Okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945* (dále jen *Češi pod německým protektorátem*) . Praha 1999; TÝŽ: „*Umvolkung, Umsiedlung, rassische Bestandsaufnahme*“: NS- „*Volkstumspolitik*“ in den böhmischen Ländern. München 2012. České vydání: *Germanizovat a vysídlit: nacistická národnostní politika v českých zemích* (dále jen *Germanizovat a vysídlit*). Praha 2015.

*Prostějov. Dějiny města II.*²⁵ Tato monografie nabízí obecný pohled na město Prostějov v období 1848–1948. Další významnou publikací, která se zabývá historií prostějovské radnice a událostmi, které s ní byly spjaté, je kniha *Sto let prostějovské radnice*.²⁶ O situaci Prostějova v období druhé světové války hovoří Josef Bartoš v knize *Prostějovsko v době nacistické okupace a protifašistický odboj v letech 1939–1945*.²⁷

Co se týče publikací souvisejících přímo s hlavními osobami zkoumanými v této diplomové práci, je nutno poznamenat, že neexistuje žádný ucelený odborný text.²⁸ Některé stručné zmínky se objevují na internetu, především k Janu

---

²⁵ MAREK, Pavel – TRAPL, Miloš – BARTOŠ, Josef a kol.: *Prostějov. Dějiny města. Díl 2* (dále jen *Prostějov. Dějiny města*). Prostějov 1999.

²⁶ AUGUSTIN, Josef – PACHOLÍK, Bob: *Sto let prostějovské radnice* (dále jen *Sto let prostějovské radnice*). Prostějov 2014.

²⁷ BARTOŠ, Josef: *Prostějovsko v době nacistické okupace a protifašistický odboj v letech 1939–1945* (dále jen *Prostějovsko v době nacistické okupace*). Olomouc 1998.

²⁸ Nutno podotknout, že o Janu Sedláčkovi napsal jeho potomek text na internetu, viz *Profesor Jan Sedláček*. In: <http://palba.cz/viewtopic.php?f=35&t=7313&sid=ea2e28a7db795553946ed9c506399aa3>. [cit. 22.5.2020].

Sedláčkovi,²⁹ nebo případně v odborné literatuře, vztahují se ale ke zkoumaným osobnostem pouze v souvislosti s konkrétními událostmi.³⁰

---

²⁹Například viz *Osobnosti města. Slavné osobnosti spojené s městem Prostějovem a okolím* In: https://web.archive.org/web/20120107031239/http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/slavne-osobnosti/#Jan%20Sedl%C3%A1%C4%8Dek [cit. 14.5.2020].

³⁰ Například o Janu Sedláčkovi viz TRAPL, Miloš: *Tři pády prostějovských starostů* (dále jen *Tři pády prostějovských starostů*). In: *Střední Morava: kulturněhistorická revue*. Olomouc, 1997, č. 4, s. 64–76.

1. Kariéry představitelů před obdobím protektorátu

1.1. Jan Sedláček

Jan Sedláček se narodil 12. července 1888 v obci Tršice, která se nachází u Olomouce, a zde také vystudoval obecnou školu. Jeho otec Theodor Sedláček byl domkař a zedník v Tršicích a jeho matka Františka, rozená Hanusová, byla ženou v domácnosti a pocházela z Dolan u Olomouce. Její otec byl rolníkem a zároveň také dlouholetým starostou.³¹ Dle pamětí Josefa Sachera pocházel Jan Sedláček z chudších poměrů a po smrti svého otce se měl postarat o rodinné hospodářství. V této souvislosti měl být užitečný v domácnosti, a ne na studiích. Údajně však v důsledku této okolnosti zakročil tršický farář Ferdinand Plachý, který se dožadoval, aby Jan Sedláček pokračoval ve studiích na knížecím arcibiskupském chlapeckém semináři v Kroměříži. Vyučovacím jazykem zde byla němčina, jejíž znalost poté Sedláčkovi pomohla pokračovat dál ve studiích.³² Z důvodu nemoci musel ve čtvrtém ročníku roku 1904 studium v Kroměříži ukončit. Studium pak dokončil maturitní zkouškou s vyznamenáním v Olomouci dne 2. června 1909. Poté začal studovat na univerzitě v Praze, která tehdy nesla název Karlo-Ferdinandova univerzita. Zde studoval českou filologii a germanistiku. Byl ubytován

---

³¹ SACHER, J.: *Pro stát, národ*, s. 1.

³² Tamtéž, s. 2.

na Hlávkových³³ kolejích, které měly poskytovat alespoň částečné zabezpečení nadaným studentům, kteří pocházeli z horších sociálních poměrů. Koleje vznikly za podpory českého stavitele a mecenáše Josefa Hlávky. Podmínky pro udělení lůžka na koleji byly pro uchazeče velmi přísné. Museli doložit maturitní vysvědčení s vyznamenáním, úřední doklad o majetkových poměrech rodiny a potvrzení o zdravotním stavu. Po dobu studia byl ubytovaný student povinován nadále dokládat potvrzení o výborném prospěchu, neboť místo na koleji se přidělovalo vždy na jeden semestr. Poté si student musel o místo opět zažádat. Toto ubytování poskytovalo studentům také stravu, výuku cizích jazyků a různé kurzy, které se konaly na koleji. Povinností studenta bylo se kurzů účastnit.³⁴

Na přelomu let 1910 a 1911 sloužil jako jednoroční dobrovolník u 93. pěšího pluku. Tuto jednoroční vojenskou službu vykonal v Krakově, který byl v roce 1846³⁵ anektován k Habsburské monarchii. V tomto období absolvoval zásobovací

---

³³ Tyto koleje se nacházejí v Praze v části Nové město.

³⁴ KREISINGER, Pavel: *Ing. Karel Šimon. Absolvent pražské techniky a český příslušník francouzské cizinecké legie za Velké války (1914–1918)*. In: Fontes Nissae. Prameny Nisy: regionální historický sborník. Liberec, roč. 15, 2014, č. 2, s. 30; podrobněji k Hlávkovým kolejím viz WITZANY, Jirí a kol.: *Josef Hlávka, jeho myšlenkový odkaz a 100 let činnosti jeho nadace. Příspěvky přednesené na vědecké konferenci uspořádané Českým vysokým učením technickým v Praze a Nadáním Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových 17. a 18. června 2004*. Praha 2004.

³⁵ Podrobněji viz PÁSZTOROVÁ, Barbora: *Rakouská anexe Krakova v roce 1846: Příspěvek k dějinám rakousko-německých vztahů v době předbřeznové*. Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni, 2019, vol. 11 (2), s. 57–79. In: https://ff.zcu.cz/export/sites/ff/research/edicni-cinnost/acta/archiv/2019/Acta-FF-c-2/4_Acta-2019-11-2-Pasztorova.pdf [cit. 22.5.2020].

kurz, stejně jako vozatajský a jezdecký. Po odbytí roční vojenské služby ovládal polský jazyk a dosáhl hodnosti kadeta v záloze. Poté pokračoval ve studiu na univerzitě, kde si k češtině a němčině přibral také tělocvik. V roce 1913 dosáhl aprobace z tělocviku, a tím pádem mohl tento obor vyučovat na středních školách.³⁶ Téhož roku se Jan Sedláček přihlásil k závěrečným zkouškám z němčiny a češtiny, které měl vykonat v roce 1914. Situace spojená s vyhlášením první světové války mu v tom ale zabránila. Jan Sedláček tak splnil veškeré studijní povinnosti až v roce 1916, a to složením zkoušky z češtiny a němčiny. Dne 8. června se stal Jan Sedláček absolventem, který získal způsobilost vyučovat na středních školách němčinu, tělesnou výchovu a český jazyk.³⁷

Vypuknutí první světové války ovlivnilo každodenní činnosti obyvatel a celkový chod státu. Pro Jana Sedláčka tato situace znamenala přerušení studia a odložení dokončení zbylých aprobací, které ho ještě čekaly. V roce 1914 nastoupil na vojenskou službu u pěšího pluku č. 93, který byl na ruské frontě u Lubliny a Ivangorodu v Polsku, a poté v Karpatech. V Karpatech sloužil Jan Sedláček až do 29. dubna 1915, než onemocněl na takzvané chrlení krve, kvůli kterému byl stažen a vyslán do nemocnice. Kvůli svému stavu byl prohlášen neschopným služby a byl penzionován jako nadporučík, válečný invalida.³⁸

---

³⁶ AUK Praha, fond Zkušební komise pro učitelství na středních školách Univerzity Karlovy, kart. 239, inv. č. 46-2-10165, *Sedláček Jan*, fol. 1.

³⁷ AUK Praha, fond Zkušební komise pro učitelství na středních školách Univerzity Karlovy, kart. 239, inv. č. 46-2-10165, *Sedláček Jan*, fol. 57.

³⁸ Tamtéž, fol. 43.

Dle článku, který napsal rodinný příbuzný Sedláčka, pobýval údajně Jan Sedláček v březnu 1916 v sanatoriu řádu německých rytířů v Dlouhé Louči u Olomouce. Z tohoto sanatoria byl poslán do Frenštátu pod Radhoštěm v Moravskoslezských Beskydech, kde údajně pobyl pár měsíců. Zhruba od června roku 1916 do ledna roku 1917 pobýval ve vojenském sanatoriu v Zakopaném, které se nachází v polské části úpatí Tater. Zde se dle zprávy nakazil tuberkulózou, a proto se musel léčit v nemocnici v Krakově. V nemocnici mu byla provedena resekce neboli odstranění části střeva. Zhruba v srpnu roku 1917 se Jan Sedláček uzdravil a byl povýšen do hodnosti nadporučíka (*Oberleutnant*). Poté byl poslán do nemocnice ve městě Dwory, které se nachází v Malopolském vojvodství v Polsku. Od 7. ledna 1918 byl shledán nezpůsobilým k vojenské službě a byla mu přiznána penze. Sedláček byl veden jako invalida, který je schopen jen kancelářských prací. Celkem strávil ve vojenské službě dobu čtyř let, šesti měsíců a dvaceti osmi dní, až do 28. října 1918.³⁹

V posledním roce války se Jan Sedláček přestěhoval do Prostějova, kde bydlel na Žerotínově náměstí č. 7.⁴⁰ Rok 1918 znamenal pro Prostějov permanentní

---

³⁹ VÚA–VHA Praha, fond Kvalifikační listina důstojníka, *Jan Sedláček*, nečíslováno; srovnání s článkem od příbuzného Jana Sedláčka viz *Profesor Jan Sedláček*. In: <http://palba.cz/viewtopic.php?f=35&t=7313&sid=ea2e28a7db795553946ed9c506399aa3> [cit. 22.5.2020].

⁴⁰ Později si nechal postavit dům na adrese Určická 57, kde žil i se svou rodinou. Viz *Profesor Jan Sedláček*. In: <http://palba.cz/viewtopic.php?f=35&t=7313&sid=ea2e28a7db795553946ed9c506399aa3> [cit. 22.5.2020].

nedostatek potravin a spotřebního zboží. Tato krize vyvrcholila napětím a nespokojeností mezi obyvatelstvem, které bylo značně poznamenané válečnými ztrátami. Krizi pocítili i zástupci tamních politických stran, kteří v Prostějově usilovali o převzetí autonomie. V srpnu roku 1918 se konala demonstrační stávka, kterou uspořádali socialisté. Vyvrcholením aktivit se stalo vyhlášení republiky v říjnu roku 1918.⁴¹ Jan Sedláček se právě v důsledku vypjatých událostí, které se odehrávaly v Prostějově, naposledy přihlásil k plnění vojenské služby, a to v říjnu 1918. Konkrétně se zapojil do událostí kolem vzpoury polsko-rusínské posádky. Tato posádka byla umístěná ve vojenských kasárnách města a údajně se snažila vzburit proti nově nastolenému režimu a hrozilo, že městu způsobí velké škody. Nadporučík Jan Sedláček v době od 31. října do 3. listopadu 1918 sloužil jako velitel kasáren a měl se snažit vyhrocenou situaci uklidnit a uvést do pořádku. Dne 28. října 1918 stál ve vojenské uniformě po boku nově vytvořeného Národního výboru, který zastupoval nově vzniklý Československý stát. Jeho vojenská činnost v posledních měsících byla jeho poslední.⁴² Dne 2. listopadu 1918 podal Sedláček oficiální žádost Národnímu výboru o ukončení své činnosti. Dne 3. listopadu ho ve funkci vystřídal František Šklubal. Poté už byl Sedláček natrvalo uveden mimo vojenskou povinnost.⁴³

---

⁴¹ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města.*, s. 68.

⁴² VÚA–VHA Praha, fond Kvalifikační listina důstojníka, *Jan Sedláček*, nečíslováno.

⁴³ Hlasy z Hané, č. 44, 27. 10. 1928, s. 5.

Co se týče osobního a profesního života Jana Sedláčka, ještě v období první světové války se dne 9. října 1917 oženil s Marií Vlastou, rozenou Doleželovou, která byla dcerou profesora Antonína Doležela a Marie, rozené Černé. Dne 27. června 1918 se Sedláčkovým narodila prvorozená dcera Marie. Celkem se po dobu manželství narodily čtyři děti,⁴⁴ dvě dcery a dva synové.⁴⁵

Profesní život Jana Sedláčka se změnil v únoru roku 1918, kdy jako suplent nastoupil do prostějovské vyšší reálky (Reálné gymnázium v Prostějově). Nicméně od samého počátku své kariéry učitele se potýkal s problémem, neboť ještě neobdržel absolventské vysvědčení ze své univerzity, které by potvrdzovalo jeho aprobaci pro výuku tělocviku a němčiny. Z tohoto důvodu musel dne 13. února 1918 zkontaktovat Vědeckou zkušební komisi a požádat ji o zaslání vysvědčení, které by mu umožnilo nastoupit do práce.⁴⁶ Od 16. září 1918 byl shledán takzvaným zatímním profesorem. Tento termín označoval ty, kteří vykonali předepsanou

---

⁴⁴ Druhá dcera se jmenovala Vlasta a narodila se 1. ledna 1920. První syn se jmenoval Vladimír a narodil se 14. dubna 1922. Jako čtvrtý se narodil syn Stanislav, a to dne 6. srpna 1926. Janu Sedláčkovi se narodili ještě dva synové, kteří však zemřeli v raném věku. Syn Jan se narodil dne 15. dubna 1921 a zemřel pár měsíců nato dne 24. července 1921, a další syn, který se rovněž jmenoval Jan, se narodil dne 20. května 1924 a zemřel 7. prosince 1926. Viz NA Praha, fond Ministerstvo školství a kultury Praha, osobní, kart. 202, inv. č. *Sedláček Jan 1888*, nečíslováno.

⁴⁵ NA Praha, fond Ministerstvo školství a kultury Praha, osobní, kart. 202, inv. č. *Sedláček Jan 1888*, nečíslováno; stejně tak potvrzení dle rozhovoru se současně žijícím příbuzným Jana Sedláčka Stanislavem Sedláčkem z prosince 2018.

⁴⁶ AUK Praha, fond Zkušební komise pro učitelství na středních školách Univerzity Karlovy, kart. 239, inv. č. 46-2-10165, *Sedláček Jan*, fol. 59.

zkoušku učitelství pro výuku na středních školách, ale ještě nedosáhli potřebné praxe v oboru. Po vykonání několikaleté praxe se ze zatímních profesorů stali takzvaní definitivní profesori. Jan Sedláček byl definitivním profesorem jmenován od 1. září 1920.⁴⁷ Součinně se svým povoláním začal Jan Sedláček aktivně usilovat o kulturní vzestup prostřednictvím různých akcí a spolků jak na svém pracovišti v místní reálné škole, tak i obecně ve městě Prostějov. Díky svému vedení tělesné výchovy se zasadil o rozvoj junáckého a skautského hnutí mládeže na reálném gymnáziu, kde se dokonce stal pro rok 1919–1920 vedoucím tohoto hnutí. V rámci poválečných oslav se Jan Sedláček se svými žáky podílel na zasazení čtyř líp, jako symbolů českého státu. Tyto lípy prý vydržely stát v parku před budovou reálného gymnázia i během období nacistické okupace.⁴⁸ Brožura oslavující padesáté narozeniny Jana Sedláčka, která vznikla na popud přátel a známých, popsala jeho činnost těmito slovy: „*Sotva se z válečných ran zotavil, pracoval horlivě na poli literárním a tělesné výchovy. Psal články literární, tělovýchovné a národohospodářské, pilně přednášel ve městě i na venkově, pomáhal na popud ředitele Karla Beneše⁴⁹ šikovati nástup mladých nacionalistů,*

---

⁴⁷ NA Praha, fond Ministerstvo školství a kultury Praha, osobní, kart. 202, inv. č. *Sedláček Jan 1888*, nečíslováno.

⁴⁸ Viz *Osobnosti města. Slavné osobnosti spojené s městem Prostějovem a okolím*. In: https://www.prostejov.eu/cs/volny-cas/o-meste/osobnosti-mesta/#Jan_Sedlacek [cit: 21.3.2020].

⁴⁹ Karel Beneš se narodil dne 16. ledna 1857 v Plzni a působil jako ředitel reálného gymnázia v Prostějově v letech 1903–1928, viz ZBOŘILOVÁ, Jana: *Vývoj středního školství v Prostějově*. Olomouc 2009 (nepublikovaná magisterská diplomová práce), s. 30.

v čemž se mu dostávalo vydatné pomoci nejen řed. Karla Beneše, min. dra Frant. Kovaříka⁵⁰ a j., nýbrž zvláště v osobě vůdce Hané dra Ondřeje Přikryla,⁵¹ pod jehož vedením se zapracoval rychle do veřejné práce.⁵² V závěru této kapitoly je postupně vykresleno působení Jana Sedláčka ve veřejné sféře.

1.1.1. ČINNOST JANA SEDLÁČKA VE DVACÁTÝCH A TŘICÁTÝCH LETECH

Ve dvacátých letech 20. století prosakovala činnost Jana Sedláčka více do veřejné sféry. Vedle své profese středoškolského učitele byl aktivní také v politice a v komunálním sektoru města Prostějov. Vzhledem k Sedláčkově působení v následujících letech je potřeba stručně nastínit vývoj města ve zmiňovaném období. Město Prostějov mělo většinu obyvatel české národnosti. Toto město patřilo v období první republiky mezi průmyslová centra Moravy. V průmyslovém žebříčku na Moravě bylo umístěno hned po Brnu a Ostravě a ve třicátých letech

---

⁵⁰ Jedná se o Doc. Ing. Dr. Františka Kovaříka, který se narodil dne 25. září 1865 v Prostějově a zemřel 21. července 1942 v Prostějově. Byl československý ministr veřejných prací pro léta 1920–1921 a dále významný komunální politik, továrník a člen prostějovského zastupitelstva v letech 1898–1924. Viz KOVÁŘÍK, František – SUCHÝ, Bohumil: *Ing. Dr. František Kovařík a jeho dílo: k sedmdesátým pátým narozeninám 1865–1940*. Články sebral a uspořádal Bohumil Suchý. Olomouc: Obchodní a živnostenská komora, 1940.

⁵¹ MUDr. Ondřej Přikryl byl významnou osobností města Prostějov. Narodil se dne 26. listopadu 1862 ve Výšovicích a zemřel 22. prosince 1936 v Prostějově. Povoláním byl lékař, později působil jako politik a v letech 1913–1919 zastával post starosty města Prostějov. Po skončení v této funkci byl i nadále činný v komunální správě i v politice. Podrobněji viz OBSILOVÁ, Gabriela: *MUDr. Ondřej Přikryl a vodoregulační otázka v Prostějově*. Brno 2015 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

⁵² SACHER, J.: *Pro stát, národ*, s. 3.

spadlo na čtvrtou příčku kvůli průmyslově se rozmáhajícímu městu Zlín. Mezi hlavní průmyslová odvětví se v Prostějově řadilo oděvnictví, obuvnictví, potravinářství, zpracování kovů, strojírenství, stavební činnosti a obchody spojené se zbožím pro tato odvětví.⁵³ Nejrozšířenějším a nejdůležitějším odvětvím v Prostějově byla výroba textilní konfekce. Bezesporu nejvýznamnější českou továrnu na konfekci založil roku 1923 Jan Nehera. Výroba konfekce byla zpočátku postavena na práci domácích švadlen a krejčích.⁵⁴ Postupně se však od toho upustilo a velký zlom nastal ve třicátých letech, kdy došlo k přechodu nejvýznamnějších oděvních závodů na pásovou výrobu. Zajímavostí je, že v období první republiky byl průměrně každý třetí člověk zaměstnán v oděvním průmyslu, nebo jím byl živěn.⁵⁵

Stejně jako v ostatních městech, i v Prostějově se rozvíjel politický život. Ve městě působilo velké množství politických stran. Ve dvacátých letech 20. století si udržovala nejsilnější postavení sociálně demokratická strana. Tuto stranu volili především dělníci, část středních vrstev a inteligence. Sídlem této organizace byl v Prostějově Dělnický dům, župní orgán strany. Pod záštitou strany vycházely třikrát týdně noviny Hlas lidu. Mezi nejvýznamnější činitele sociální demokracie v Prostějově můžeme zařadit starostu Stanislava Manharda, který zastával pozici starosty v letech 1919–1928 a dále redaktora Hlasu lidu Jaroslava Kučeru. Akce

---

⁵³ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 75.

⁵⁴ Tamtéž, s. 76.

⁵⁵ Tamtéž, s. 77.

strany působící v Prostějově se konaly v Dělnickém domě. Druhou nejsilnější stranou byla v Prostějově ve dvacátých letech národní demokracie, ve které působil i Jan Sedláček.⁵⁶

Československá národní demokracie, jak zněl její oficiální název, vznikala již za první světové války a její hlavní myšlenka tkvěla v politické reprezentaci českého národa. Svůj vznik dovršila národní demokracie v březnu 1919. Svým programem se strana hlásila k hospodářské demokracii, což znamenalo zachování dosavadního soukromého vlastnictví, a také k sociální reformě, která však nesouhlasila se socialismem. Vizí strany navenek bylo zastupovat všechny složky obyvatelstva v Republice Československé. Zakladatelem strany byl československý politik a někdejší přední osobnost zaniklé mladočeské strany Karel Kramář.⁵⁷ Jak už bylo zmíněno výše, strana zaujímal pozici druhé nejsilnější politické strany v Prostějově. Po celkovém poklesu voličů strany v polovině dvacátých let zaznamenala tato politická strana opět růst, a to zejména v Prostějově. Situace ve střední Moravě a ve zbytku republiky byla naopak taková, že počet voličů nadále klesal. V Prostějově tato strana nacházela oporu zejména v podnikatelích, například v továrníkovi Janu Neherovi, který měl firmu na výrobu oděvního zboží, nebo v podnikateli Františku Kovářikovi. Dalším významným činitelem byl bývalý starosta města Prostějov Ondřej Přikryl. Myšlenky strany prezentoval tiskový orgán

---

⁵⁶ Tamtéž, s. 85.

⁵⁷ MAREK, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861–1998*. Rosice u Brna 2000, s. 198.

Hlasy z Hané. Většina lidí z prostějovské vyšší a střední třídy spatřovala národní demokracii jako hráz proti levicové sociální demokracii a jejím sociálním programům.⁵⁸

Jan Sedláček se stal členem strany na začátku jejího působení v roce 1919. Postupem času jeho pozice ve straně sílila a již v druhé polovině dvacátých let se řadil mezi přední osobnosti národní demokracie v Prostějově, neboť byl uznáván jako dobrý organizátor a řečník.⁵⁹ Psal aktivně články do několika periodik, například do Hlasů z Hané⁶⁰ nebo do Pozoru, který vycházel v Olomouci.⁶¹ Byl stranou mnohdy vyslán na různé konference a setkání, na kterých měl stranu reprezentovat jako její zástupce s příspěvky zabývajícími se aktuálním děním. Tak tomu bylo například dne 3. září 1930, kdy byl vyzván, aby se vydal na schůzi učitelstva s příspěvkem na téma: „*Proč jsem Čsl. národním demokratem?*“⁶²

Mezi další méně silné strany, které v Prostějově působily, se řadily: Národně socialistická strana, která vydávala noviny pod názvem Pokrok, jež se v roce 1936 přejmenovaly na Nový pokrok, další stranou v žebříčku byla Československá strana

---

⁵⁸ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 85.

⁵⁹ MZA Brno, fond 100-152-10, *Jan Sedláček*, fol. 26.

⁶⁰ Napsal například článek o vojenském převratu ze dne 28. října 1918 v Prostějově. Viz *Hlasy z Hané*, č. 44, 27. 10. 1928, s. 3.

⁶¹ NA Praha, fond Policejní ředitelství Praha II – prezidium – 1931–1940, kart. 1320, sign. 42S-23/43, *Sedláček Jan*, nečíslováno.

⁶² SOkA Prostějov, fond Národní sjednocení Prostějov, Zápisní kniha výkonného výboru Čsl. národní demokracie v Prostějově, *zápis z 3. září 1930*, nečíslováno.

lidová, která zastupovala zejména katolickou inteligenci a nábožensky orientované střední vrstvy, dále měly ve městě zastoupení Komunistická strana a Živnostensko-obchodnická strana, početná židovská komunita města měla stranu Židů, byla zde i Agrární strana či Národní strana práce a krátkou epizodu měla i Národní obec fašistická.⁶³

Jan Sedláček začal svoji aktivitu směřovat jak do strany národní demokracie, tak do městské komunální politiky, kde se volili členové do obecního zastupitelstva. Ačkoliv se výsledky těchto voleb moc nelišily od výsledků parlamentních voleb, větší roli zde hrálo subjektivní hodnocení a vliv místních obyvatel či samostatné volební skupiny. Nutno dodat, že v období dvacátých let vítězila v obecních volbách sociální demokracie.⁶⁴ Dne 15. ledna 1929 byl Jan Sedláček zvolen prvním náměstkem starosty Prostějova. Starostou města byl tehdy sociální demokrat, středoškolský profesor Vilém Otáhal, který zastával tuto funkci v letech 1928–1933.⁶⁵ Dne 20. listopadu 1932 se v Prostějově konaly obecní volby do městského zastupitelstva, které dopadly tak, že po dlouhých letech ztratila sociální demokracie své vedoucí postavení a zvítězila strana Československé národní demokracie.⁶⁶

---

⁶³ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 85–87.

⁶⁴ Tamtéž, s. 88.

⁶⁵ AUGUSTIN, J. – PACHOLÍK, B.: *Sto let prostějovské radnice*, s. 240.

⁶⁶ Národní demokracie získala 28,7 % hlasů a 13 mandátů, sociální demokracie dostala 22,2 % hlasů a 10 mandátů, národní socialisté získali 10,7 % a následující strany měly pod deset procent. Podrobněji viz MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 91.

Dle odhadů mohla národní demokracie mít úspěch obzvláště proto, že ve městě působila dlouho a dokázala reagovat na aktuální situaci a problémy po hospodářské krizi. Jan Sedláček společně s ostatními přednosty strany toho dokázali využít ve svůj prospěch. V ustavujícím zasedání městského zastupitelstva byl 27. ledna roku 1933 zvolen dvaceti hlasy za starostu města Prostějov Sedláček. Ve funkci byl mezi lety 1933 a 1935. Prvním náměstkem starosty byl sociální demokrat dr. Leopold Novosad.⁶⁷ Sedláčkovi byla dne 1. března 1933 dočasně pozastavena činnost učitele na reálném gymnáziu v Prostějově, a to prozatím na dobu výkonu jeho starostenské funkce.⁶⁸

První rok ve funkci proběhl poměrně klidně a po celou dobu svého funkčního období se Jan Sedláček zasazoval o výstavbu města. Konkrétně šlo o zdokonalení městské kanalizace, zpevňování vozovek a dláždění některých ulic nebo například o různé práce na náměstích a jejich sadovou úpravu. Například v roce 1933 byla provedena stavební úprava na Masarykově náměstí a byly vybudovány městské Kolářovy sady na Anenském předměstí. Dále byly vybudovány takzvané sady V. Spitznera. Sady byly upraveny jako botanická zahrada. K těmto úpravám se hojně využívalo takzvaných nouzových prací, což znamenalo, že se na nich podíleli

---

⁶⁷ Tamtéž, s. 91; dále viz VOJTEK, Libor: *Vývoj obecní samosprávy v Prostějově od poloviny 19. století do konce 20. století* (dále jen *Vývoj obecní samosprávy v Prostějově*). Brno 2015 (nepublikovaná magisterská diplomová práce), s. 29.

⁶⁸ NA Praha, fond Ministerstvo školství a kultury Praha, osobní, kart. 202, inv. č. *Sedláček Jan 1888*, nečíslováno.

nezaměstnaní. V důsledku toho byla hojně nabízena velká podpora nezaměstnaným.⁶⁹

Činnost Jana Sedláčka coby starosty města Prostějov byla bohužel přerušena politickou krizí, která v konečném důsledku vyvrcholila v roce 1935 rozpuštěním zastupitelstva a dosazením vládního komisaře, který byl ve funkci po dobu dvou let a měl vyhocenou situaci v komunální politice stabilizovat. První roznětkou vedoucí ke krizi byla řada následujících zásadních faktorů souvisejících s hospodářstvím ve třicátých letech. Dvacátá léta 20. století se v Prostějově nesla ve znamení značného hospodářského rozkvětu. Tento chod však narušila řada odhalených zpronevěr ve třicátých letech, která se odrazila na chodu celé městské správy. První případ zpronevěry byl zaznamenán v městské plynárně a vodárně. Tamní účetní adjunkt neodváděl část plateb podniku a místo toho si je nechával pro sebe. Tento případ vyvolal bouřlivou reakci, kvůli které se začaly plošně provádět revize. Výsledkem bylo odhalení zpronevěr v Elektrických podnicích města Prostějova, kde se jednalo o částku až 155 000 Kč. Revizní komise dále našla zpronevěry v zahradnictvích a sadech a v městské hudební a pěvecké škole, které ale nebyly tak velké jako v případě Elektrických podniků města Prostějova. Jak už bylo zmíněno výše, tyto

---

⁶⁹ SACHER, J.: *Pro stát, národ*, s. 3; dále viz MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 88.

události vyvolaly lavinu prvních kritických ohlasů zejména radniční opozice⁷⁰ proti starostovi.⁷¹

Druhou mohutnou událostí, která spustila ostřejší kritiku proti národnímu demokratovi Sedláčkovi, bylo sloučení Československé národní demokracie s radikálně nacionalisticky orientovanou stranou Národní liga⁷² a Národní frontou. Sloučení nastalo oficiálně v roce 1935 a po něm se tento celek nazýval Národní sjednocení. V čele této strany byl Dr. Karel Kramář.⁷³ V roce 1935 se konaly volby do Národního shromáždění a Národní sjednocení s kandidátním číslem 16 zahájilo velkou kampaň, ve které se angažoval Jan Sedláček. V Olomouckém kraji byl na první příčce kandidátní listiny.⁷⁴

Jan Sedláček jezdil na mnoho předvolebních schůzí. Jedna z nich se konala počátkem dubna 1935 v obci Bedihošť u Prostějova a skončila slovními potyčkami a dle zpráv i fyzickým napadáním. Politická aktivita Jana Sedláčka se nesla na vlně odporu opoziční strany sociální demokracie, jejíž členové byli součástí městského

---

⁷⁰ Podrobněji o krizi v radnici viz TRAPL, M.: *Tři pády prostějovských starostů*, s. 64–76.

⁷¹ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 90.

⁷² Národní liga byla v roce 1930 založena Jiřím Stříbrným. Tato strana byla fašizující stranou vůdcovského typu, která byla silně spjata se svým zakladatelem. Podrobněji viz MAREK, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861–1998*. Rosice u Brna 2000, s. 132–135.

⁷³ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 91.

⁷⁴ Hlasy z Hané, č. 23, 7. 5. 1935, s. 1; dále viz Hlasy z Hané, č. 24, 10. 5. 1935, s. 1; dále viz Hlasy z Hané, č. 26, 17. 5. 1935, s. 1.

zastupitelstva.⁷⁵ Útoky na Jana Sedláčka byly vyvolány členy sociální demokracie, poprvé se tak stalo prostřednictvím tisku Hlas lidu, který zveřejnil v březnu roku 1945 článek s názvem: „*Fašistický agitátor v čele města Prostějova*“. Zde je Janu Sedláčkovi vytýkána jeho předvolební aktivita, viz následující úryvek: „*Až dosud, neměl Prostějov starostu města, který by byl tak horlivým politickým agitátorem, jako je jím p. prof. Sedláček. Nechceme a nežadáme, aby starosta města veřejně nevystupoval na schůzích své strany, ale jeho politické řeči musí svojí úrovní odpovídati úřadu, který zastává.*“⁷⁶ Další články Hlasu lidu slovně osočovaly starostu, že na schůzích napadá vládu a chodí v šedé košili v doprovodu úderných rot, což byli členové takzvaných pořadatelských sborů, kteří chodili oblečení v šedých košilích a na prsou měli písmeno N, které znamenalo národ – jejich heslo. Na stranu odpůrců z řad sociálních demokratů se přidalo i několik agrárníků.⁷⁷

Mezi další kritiky osoby Jana Sedláčka se řadil národní socialista Alois Bábek, povoláním učitel. Ten údajně na schůzi v galerii před Janem Sedláčkem veřejně kritizoval jeho funkci. Většina posluchačů v galerii odměnila Bábku hlasitých potleskem, načež Sedláček nechal celý sál vyklidit městskou policií. Napjatá situace mezi Sedláčkem a opozicí se ještě více prohloubila, když byl v květnu roku 1935 vyhlášen výsledek parlamentních voleb. Pro Národní sjednocení dopadly volby úspěšně. Tato strana získala ve volbách do poslanecké

---

⁷⁵ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 91.

⁷⁶ Hlas lidu, č. 31, 14. 3. 1935, s. 2.

⁷⁷ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 91.

sněmovny zhruba 28 % hlasů. Ačkoliv nebyl Jan Sedláček zvolen poslancem přímo, jeho strana mu poskytla mandát, který zůstal v první fázi neobsazen a ve druhé fázi byl rozdělán konkrétním uchazečům. Sociální demokraté měli 26,7 % hlasů a národní socialisté 15,2 % hlasů. Tato situace vyvolala ještě větší vlnu odporu ze strany Sedláčkových odpůrců. Situaci příliš nepomohlo, když Sedláček podal po volbách návrh na omezení nouzových prací pro nezaměstnané. Přibyli další odpůrci z řad živnostníků a napětí ve městě, a především v obecním zastupitelstvu nadále rostlo. Opozice se snažila nacházet na starostovi jakékoliv sebemenší nedostatky.⁷⁸

Dne 25. června se konala schůze městského zastupitelstva za nepřítomnosti Jana Sedláčka. Této schůzi předsedal první náměstek starosty sociální demokrat dr. Leopold Novosad, který byl jeho velikým odpůrcem.⁷⁹ Ostrou vlnu kritiky na starostovo jméno začal sociální demokrat Jaroslav Tesař, který přednesl projev, v němž žádal po Sedláčkovi dobrovolnou rezignaci z funkce starosty města. Mezi Tesařovy důvody patřily dle zprávy ze zasedání tyto: „...*podepsaný starosta není demokratem a že oni nestrpí v čele města odpůrce demokracie, hlasatele a rozšiřovatele fašistických ideí.*“⁸⁰ Situace na tomto zasedání byla natolik vyhrocená, že první náměstek dal hlasovat o návrhu projevení nedůvěry podepsanému starostovi města. Dle zprávy to dopadlo tak, že 24 z celkového počtu

---

⁷⁸ Tamtéž, s. 92.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ SOKA Prostějov, fond Okresní úřad Prostějov, Svazek III. spisy (1820)1855–1945, kart. 312, inv. č. 965, nečíslováno.

40 přítomných hlasovalo ⁸¹ pro tento návrh. Členové Národní demokracie a Československé strany lidové hlasovali proti.⁸²

Jan Sedláček se snažil situaci řešit tak, že na 2. července 1935 svolal nové zasedání městského zastupitelstva, to se však rozhodlo pro pasivní rezistenci a vzhledem k nízkému počtu přítomných nemohlo být zasedání uskutečněno.⁸³ Po marných pokusech o smíření členů zastupitelstva vydal Sedláček dne 3. září 1935 prohlášení, ve kterém uvedl, že rezignovat nebude a obhajoval svou radniční politiku. Opoziční členové zastupitelstva informovali Okresní úřad o tom, že vyzvali starostu, aby z funkce odstoupil. Okresní úřad onu výzvu odmítl, protože nenašel žádné věcné důvody.⁸⁴

Situace trvala několik měsíců, kdy opoziční strany napadaly osobu Jana Sedláčka a jeho přívržence. Starosta byl nařčen, že byl zodpovědný za zpronevěry v městských podnicích a byla na něm hledána jakákoliv chyba. Například byla Sedláčkovi vytýkána nepřítomnost na pohřbu národního demokrata Dr. Cyrila Svozila. Starosta v reakci na tuto výtku uvedl, že v té době bylo zasedání poslanecké sněmovny, na kterém musel být přítomen. Dále se k situaci vyjadřoval

---

⁸¹ Dle jiných údajů hlasovaly pro rezignaci dvě třetiny, poměr by tedy byl 25:12. Viz MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 92.

⁸² SOKA Prostějov, fond Okresní úřad Prostějov, Svazek III. spisy (1820)1855–1945, kart. 312, inv. č. 965, nečíslováno.

⁸³ SOKA Prostějov, fond Okresní úřad Prostějov, Svazek III. spisy (1820)1855–1945, kart. 312, inv. č. 965, nečíslováno.

⁸⁴ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 92.

tisk Hlasy z Hané, a to následovně: „*Poslanec Jan Sedláček a dr. Cyril Svozil byli osobními přáteli a posl. Sedláček neměl důvodu, aby se pohřbu nezúčastnil.*“⁸⁵ Městské zastupitelstvo se pro celkový odpor nedokázalo domluvit ani projednat rozpočet na rok 1936. Dne 11. listopadu 1935 se po přednesu radního referenta, národního socialisty Aloise Bábka, který přednes směřoval proti starostovi, opoziční členové v zastupitelstvu zvedli a svévolně opustili zasedací místnost.⁸⁶

Po neúspěšném pokusu o vyřešení této situace proběhlo koncem listopadu 1935 jednání, a výnosem Zemského úřadu v Brně a Okresního úřadu v Prostějově bylo zastupitelstvo města Prostějova oficiálně rozpuštěno. Zatímní správou byl pověřen vládní komisař, zemský účetní rada z Brna František Heiter. Dne 22. listopadu 1935 se v zasedací síni v radnici města konalo rozloučení se starostou Sedláčkem, který předal správu města komisaři Heiterovi. Podobná událost byla v demokratických podmínkách první republiky ve vnitrozemí českých zemí výjimečnou a dlouhou dobu zaměstnávala pozornost veřejnosti.⁸⁷ Dle národního demokrata Josefa Sachera se dlouhotrvající radniční krize odrazila na Sedláčkově zdraví. Jeho stav popsal Josef Sacher následovně: „*Můžeme však prozradit, že boje, které bylo jemu v. r. 1935 sváděti a všechny ústrky těžce doléhaly na hlavu starosty Sedláčka, který, jak sděloval sám, byl blízek nervového zhroucení, když viděl tolik*

---

⁸⁵ Hlasy z Hané, č. 46, 20. 9. 1935, s. 9.

⁸⁶ SOKA Prostějov, fond Okresní úřad Prostějov, Svazek III. spisy (1820)1855–1945, kart. 312, inv. č. 965, nečíslováno.

⁸⁷ TRAPL, M.: *Tři pády prostějovských starostů*, s. 69.

věrolomnosti, nepoctivosti, neuznalosti a přímo nelidskosti...on sám člověk měkký a skromný od přírody.“⁸⁸

Jak už bylo výše zmíněno, Jan Sedláček byl v letech 1935–1939 poslancem. Dne 12. června 1935 složil poslanecký slib a následně obdržel věci spojené s funkcí poslance, například jízdenku zahrnující veškerou hromadnou dopravu v Československu. Mezi lety 1935 a 1938 zastupoval v poslanecké sněmovně stranu Národního sjednocení.⁸⁹ Tato strana krátce po podepsání mnichovské dohody splynula společně s dalšími povolenými stranami do celku jménem Strana národní jednoty. Jan Sedláček se stal členem strany v prosinci roku 1938. Co se týče jeho funkce poslance, byl velmi aktivní a z jeho činnosti lze uvést některé návrhy, které inicioval. Například navrhoval zavedení dobrovolného nemocenského a sociálního pojištění pro živnostníky a obchodníky, kteří jsou osobami samostatně výdělečně činnými, do doby, než by bylo zavedeno všeobecné pojištění. Také navrhl, aby byla obci Malé Hradisko na okraji Dražanské vrchoviny poskytnuta pomoc v důsledku postižení požárem. Ve spise Jana Sedláčka byly kromě jeho návrhů, prohlášení a řečí v rozpravě nalezeny také žádosti ve věcech poskytnutí imunity.⁹⁰

---

⁸⁸ SACHER, J.: *Pro stát, národ*, s. 4.

⁸⁹ APS Praha, fond Poslanci a senátoři Národního a Federálního shromáždění, inv. č. 2322, *spis poslance Jana Sedláčka*, nečíslováno.

⁹⁰ Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Dokumenty českého a slovenského parlamentu, Národní shromáždění republiky Československé, Jmenný rejstřík, *Sedláček Jan*. In: <https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/rejstrik/jmenny/sa.htm> [cit. 22.6.2020].

Na Jana Sedláčka byla dne 20. ledna 1937 Krajským soudem v Olomouci podána žádost o trestní stíhání ve věci přečinu bezpečnosti cti, který byl dle spisu spáchaný tiskem – podrobněji přečin podle §1, 2 a 3 zákona č. 108/33 Sb. Jednalo se o to, že Jan Sedláček byl dle periodika Hlas lidu autorem jednoho článku v Hlasech z Hané, který žalující strana dala k soudnímu řízení. Žádost o vydání Sedláčka k trestnímu řízení byla 4. března 1937 poslaneckou sněmovnou zamítnuta.⁹¹ Pro lepší pochopení toho, o co se jednalo, je třeba prozkoumat onen případ hlouběji. Jan Sedláček byl údajně autorem příspěvku v tisku Hlasy z Hané z 5. června 1936. Příspěvek se zabýval sociálním demokratem, jistým bývalým radním Františkem Sobotou, jehož tchyně byla v místním chudobinci, kde také zemřela. Sobotou byl dle článku chovancem své tchyně a jako takový měl ze zákona povinnost poslat chudobinci peníze za různé výlohy a za pohřeb. Byla stanovena určitá částka, která se měla ústavu poslat. Nicméně dle zprávy Hlasů z Hané Sobotou odeslal pouze část z celkové částky, která měla být uhrazena. Zbytek si údajně nechal pro sebe. Tímto článkem tak chtěl autor poukazovat na Sobotovo špatné jednání.⁹² V návaznosti na tento příspěvek byla na Hlasy z Hané podána žaloba, která byla směřována na autora článku, jímž byl údajně dle periodika Hlas lidu Jan Sedláček. V sociálně demokratickém tisku byla dále otištěna protiargumentace vůči článku z národně demokratického tisku. Níže je uveden úryvek z Hlasu lidu demonstrující stále dokola se opakující spory mezi sociální a národní demokracií:

---

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Hlasy z Hané, č. 23, 5. 6. 1936, s. 5.

„*Pane posl. Sedláčku, odmítám tvrzení vašeho článku, protože je v rozporu s pravdou. Ostatně soudní řízení prokáže, kdo má pravdu, zda vy nebo já.*“⁹³

Následující události byly spjaté se stabilizací a uklidněním poměrů v radnici. Zvolený komisař byl ve funkci mezi lety 1935 a 1937. V roce 1937 měla být situace připravená na svolání městského zastupitelstva a následné zvolení nového starosty. Nicméně se naskytlo jedno úskalí, které bylo potřeba vyřešit, a to stížnost člena Národního sjednocení Josefa Sachera. Ten apeloval, aby členové, kteří se budou podílet na zvolení nového starosty, nebyli ti, kteří v roce 1935 zavinili rozpuštění zastupitelstva. Vyšetřování této věci probíhalo několik měsíců, nakonec se však stížnost zamítla. Komisař dne 21. května 1937 svolal městské zastupitelstvo, které si zvolilo za nového starostu mladého sociálního demokrata JUDr. Oldřicha Johna,⁹⁴ který se stal ve svých třiceti letech nejmladším starostou v Československu. Prvním náměstkem byl Jan Sedláček.⁹⁵

---

⁹³ Hlas lidu, č. 31, 21. 4. 1937, s. 3.

⁹⁴ Podrobněji k jeho osobě viz kapitola *Exkurz: Biogramy dalších mužů spjatých v letech 1939–1945 s prostějovskou radnicí.*

⁹⁵ TRAPL, M.: *Tři pády prostějovských starostů*, s. 70–71.

1.2. Maximilian Girth⁹⁶

Maximilian Karl Girth, původem etnický Němec, se narodil 26. dubna 1910⁹⁷ do rodiny technického inženýra Ernsta Girtha a jeho manželky Stephanie, rozené Zyka. Rodina žila v Těšíně a hlásila se k římskokatolickému vyznání.⁹⁸ Brzy po jeho narození se s rodinou přestěhovali do Opavy, kde Maximilian Girth započal povinnou školní docházku v tamní obecné škole, kde studoval mezi lety 1916 a 1921. Po obecné škole absolvoval osmileté německé státní gymnázium v Opavě, kde roku 1929 odmaturoval. Po studiu na střední škole se s celou rodinou roku 1929 přestěhoval do Brna, kam byl Girthův otec pracovníčně přemístěn na pozici technického inženýra. Zde devatenáctiletý Girth začal se studiem práv na Masarykově univerzitě. Situace se však v roce 1930 změnila, protože jeho otec zemřel a zbylá část rodiny byla nucena přestěhovat se zpátky do Opavy.⁹⁹ V dochovaných pramenech se uvádí, že Maximilian Girth nadále pokračoval ve studiu práv, nicméně přešel z Masarykovy univerzity v Brně na Německou univerzitu v Praze.¹⁰⁰ Veškeré studijní požadavky úspěšně splnil,¹⁰¹ a proto mu byl

---

⁹⁶ Tato podkapitola je součástí autorčiny odborné studie odevzdané do časopisu *Moderní dějiny*, viz MERUNKOVÁ, Květa: *Dr. Maximilian Girth (1910–1971), vládní komisař a starosta města Prostějov v období protektorátu*. In: *Moderní dějiny*, 28, 2020, č. 1, v tisku.

⁹⁷ NA Praha, 114-322-10/75, nečíslováno.

⁹⁸ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Ahnenbrief*, nečíslováno.

⁹⁹ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Mein Lebenslauf*, nečíslováno.

¹⁰⁰ AUK Praha, fond Právnická fakulta Německé univerzity v Praze, *Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí*, inv. č. 24, s. 5786.

v Praze dne 28. listopadu 1936 udělen titul doktor práv (Dr. jur.).¹⁰² Girth musel vykonat několikaletou praxi v oboru, po které mohl složit velkou státní zkoušku.¹⁰³

Během studia musel Girth absolvovat povinnou dvouletou vojenskou službu, kterou nastoupil 16. července 1934. Byl přiřazen k pěšímu pluku 6, „Hanáckému“. V roce 1936 získal hodnost podporučíka pěchoty ve funkci velitele minometné čety. Po této povinné vojenské službě absolvoval mezi roky 1937 a 1938 dobrovolný kurz pro důstojníky v záloze pěchotního oddělení. Girth byl ze strany nadřízených hodnocen jako klidný, schopný, pilný a společenský člověk, který byl navíc dle spisů spolehlivý a svoji práci vykonával svědomitě. V kvalifikační listině obdržel celkový výsledek s hodnocením „velmi dobré“.¹⁰⁴

Po studiu byl Girth od prosince 1936 veden Prezidiem zemského úřadu v Brně jako osoba bez nevhodného politického a mravního chování, a tudíž nebyly výhrady, aby nastoupil do služby státní správy.¹⁰⁵ Vystřídal několik zaměstnání, ve

---

¹⁰¹ Aby Maximilian Girth splnil veškeré studijní povinnosti, absolvoval v průběhu studia práv následující státní zkoušky: Právněhistorická státní zkouška z 24. ledna 1931, Judiciální státní zkouška z 20. června 1933, Státovědecká státní zkouška z 19. listopadu 1936, Státovědecká rigorózní zkouška z 26. listopadu 1936. Podrobněji viz AUK Praha, fond Právnická fakulta Německé univerzity v Praze, *Maximilian Girth*.

¹⁰² AUK Praha, fond Matriky Německé univerzity v Praze, inv. č. 6, *Matrika doktorů Německé univerzity v Praze (1936–1939)*, s. 36.

¹⁰³ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Q.B.F.F.F.Q.S.* (kopie diplomu), nečíslováno.

¹⁰⁴ VÚA–VHA Praha, fond Kvalifikační listina důstojníka, *Maxmilián Girth*, nečíslováno.

¹⁰⁵ NA Praha, fond Policejní ředitelství Praha II – prezidium – 1931–1940, kart. 729, sign. 42/ G-10/55, *Girth Maximilian*, fol. 3.

kterých se většinou zdržel krátkou dobu. Do prvního pracovního poměru nastoupil 15. února 1937 jako koncipient politického oddělení zemského úřadu v Brně. Dne 27. září 1937 se oženil s Němkou Irmou Agnes, rozenou Jandak. 15. května 1938 byl z Brna přemístěn, a to k okresnímu úřadu v Prostějově.¹⁰⁶ Zde Girth údajně nebyl příliš spokojený. Jeho nespokojenost dle spisů pramenila z toho, že se jeho manželka, která uměla pouze německy, nedokázala plně přizpůsobit prostředí, které bylo z většiny tvořeno pouze česky mluvícím obyvatelstvem.¹⁰⁷ Ani zde Girth nevydržel déle než půl roku. Situace se razantně změnila v září 1938, kdy byla vyhlášena mobilizace. Girth byl znovu povolán k vojenské službě. Podle jeho slov bylo toto období pro něj i jeho manželku tíživé. V dochovaných pramenech Girth uvádí, že v důsledku napjatých vztahů s Německem odcestovala jeho těhotná manželka Irma v srpnu 1938 na čas do Magdeburgu, kde žila velká část její rodiny. Irma měla těhotenské komplikace, které vedly k předčasnému porodu. Novorozenec po pár hodinách zemřel. Z Girthových slov je zřejmé, že vinu za předčasný porod své manželky přisuzoval českým úřadům, které v době mobilizace neumožňovaly vést korespondenci mezi dotyčnými státy, a manželé tak nemohli být v kontaktu.¹⁰⁸

Po mnichovské dohodě a okupaci českého pohraničí se Girth rozhodl přesídlit na Opavsko, tedy již na území nově vzniklé říšské župy Sudety. Za toto období

---

¹⁰⁶ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Aktenauszug*, nečíslováno; stejné údaje se nacházejí v policejní přihlášce k pobytu Maximiliana Girtha, jenž pobýval v Prostějově do 8. září 1938. Viz SOkA Olomouc, fond M2-12 Jednotný národní výbor Olomouc – Okresní velitelství národní bezpečnosti, *Girth Maxmilián*, nečíslováno.

¹⁰⁷ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Mein Lebenslauf*, nečíslováno.

¹⁰⁸ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Dr. jur. Maxmilian Girth*, nečíslováno.

obdržel Girth jakožto říšský úředník upomínkovou medaili, na 1. říjen 1938.¹⁰⁹ Dne 7. října 1938 nastoupil k okresnímu úřadu v Jägerndorfu (česky Krnov).¹¹⁰ Během tohoto období žádal o přesun do Magdeburgu, kde se nacházela rodina jeho manželky. Tam měl dostat pracovní umístění v místní komunální správě. Bezprostředně po zřízení Protektorátu Čechy a Morava se u Girtha situace výrazně změnila. Vzhledem k jeho vynikající znalosti češtiny byl na rozkaz tzv. Vrchního velitelství pozemních sil (*Oberkommando des Heeres*) vyslán do nově zřízeného protektorátu. Již 16. března 1939¹¹¹ byl přeložen do Olomouce, kde se změnila jeho pracovní pozice, z koncipienta se stal vládním referendářem a jeho pracovištěm se stal nově zřízený oberlandrát.¹¹² Toho času byl Girth hodnocen jako pracovník s horlivým zájmem, velkou pílí a dobrými komunikačními a jazykovými schopnostmi. Vzhledem k jeho absolvované tříleté praxi ve správním oboru mohl vykonat závěrečnou velkou státní zkoušku, kterou dne 27. dubna 1940 úspěšně složil a stal se tak plně kvalifikovaným státním úředníkem.¹¹³

---

¹⁰⁹ NA Praha, 114-323-7/27, fol. 27.

¹¹⁰ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Aktenauszug*, nečíslováno.

¹¹¹ V policejní přihlášce má Girth uvedeno, že se nastěhoval do Olomouce dne 19. března 1939. Viz SOkA Olomouc, fond M2-12 Jednotný národní výbor Olomouc – Okresní velitelství národní bezpečnosti, *Girth Maximilián*, nečíslováno.

¹¹² BAB, ZA VI 0142 A.02, *Übernahme des Dr. Maximilian Girth*, nečíslováno; dále viz SOkA Olomouc, fond NSDAP – okresní vedení Olomouc, kart. 1, sign. M6-137, *Kreisleitung der N.S.D.A.P.*, nečíslováno.

¹¹³ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Aktenauszug*, nečíslováno; dále viz MZA Brno, B 257, kart. 5, fol. 139.

Maximilian Girth byl činný také ve spolkovém životě. Od dětství přibližně do roku 1924 působil v německém Tělovýchovném spolku (*Deutscher Turnverein*). Mezi lety 1924 a 1933 byl členem opavského nacionálně socialistického mládežnického spolku zvaného *Werwölfe* (*Nationalsozialistische Jugendgruppe* „*Werwölfe*“). V letech 1929–1930, kdy se nacházel v Brně, působil v sudetoněmeckém studentském svazu zvaném *Sudetia* (*sudetendeutsche Studentenbund* „*Sudetia*“). Od roku 1937 byl také členem spolku Německých politických úředníků (*Verein der deutschen politischen Beamten*). Dne 17. října 1938 vstoupil do paramilitární organizace SA a připojil se k *SA-Standarte 15* v Krnově, kde byl zařazen do čela tamního oddílu.¹¹⁴ Přestěhováním do Olomouce byl přiřazen k *SA-Standarte 38* jako referent sociální péče. Právě v druhé polovině 30. let musel být Girth i mimořádně politicky aktivní, o čemž svědčí jeho brzký vstup do NSDAP, kam vstoupil dne 1. listopadu 1938 pod členským číslem 6 672 539.¹¹⁵ Právě k tomuto datu byli přednostně přijímáni pouze funkcionáři Henleinovy SdP, členové Svazu turnerů, bývalí funkcionáři DNSAP nebo Sudetoněmeckého freikorpsu. Další vlny přijímání do strany následovaly k 1. prosinci 1938, anebo až v roce 1939. Pro úplnost dodejme, že většina členů SdP do NSDAP přijata nebyla, neboť jednotliví členové byli převáděni individuálně na

---

¹¹⁴ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Aktenauszug*, nečíslováno.

¹¹⁵ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Antrag auf Zulassung zur großen Staatsprüfung*, nečíslováno.

základě prověrek. Z celkového počtu 1 300 000 členů SdP byl vstup do NSDAP povolen zhruba jedné třetině (450 000).¹¹⁶

---

¹¹⁶ BIMAN, Stanislav a kol.: *Kdo byl kdo v říšské župě Sudety. Biografická příručka A–Z*. CD nosič. Litoměřice 2008, Heslo NSDAP – Organizace NSDAP v říšské župě Sudety.

2. Nacistická okupační správa

2.1. Olomoucko s přihlédnutím na Prostějov

2.1.1. JAN SEDLÁČEK V OBDOBÍ NACISTICKÉ OKUPAČNÍ SPRÁVY

Situace v druhé polovině třicátých let se nesla ve znamení napjatých vztahů s nacistickým Německem a strachu českého obyvatelstva z jeho počínání. Rok 1938 přinesl velké změny nejen pro město Prostějov a tamní obyvatele, ale pochopitelně pro celou Československou republiku. Rozhodnutím představitelů čtyř mocností o podepsání mnichovské dohody z 29. září se pohraniční území Československa postoupila Německu. Již 1. října 1938 začaly první německé jednotky zabírat postoupené území.¹¹⁷ Prostějov se nacházel na zbylém území republiky, které až do 15. března roku 1939 neslo označení *druhá republika*. Prostějov pociťoval důsledky mnichovského diktátu až o několik dní později, protože do města přicházeli uprchlíci z okupovaného pohraničí. Mezi uprchlíky byli Češi, Židé a také Němci, kteří nebyli spokojeni s nacistickým režimem. Někteří obyvatelé brali příchod těchto skupin v potaz a respektovali je. Jiní byli proti uprchlíkům, a to především židovským a německým, a vyvolávali vlny odporu. Prostějovské vedení města se k přísunu uprchlíků stavělo vstřícně a lidem poskytovalo zázemí v tělocvičnách

---

¹¹⁷ PÁNEK, Jaroslav – TŮMA, Oldřich a kol.: *Dějiny českých zemí*. Praha 2018, s. 449.

a tělovýchovných organizacích. Byly uspořádány sbírky za účelem ulehčení života lidem postihnutým těmito okolnostmi.¹¹⁸

Období druhé republiky přineslo silný tlak na zjednodušení politického života. Dne 20. října 1938 vláda zastavila činnost komunistické strany a dne 27. prosince 1938 byla tato strana rozpuštěna. Kvůli tomu museli členové komunistické strany odejít z volených orgánů a tím pádem i z městského zastupitelstva. Jak už bylo zmíněno v předešlé kapitole, občanské strany a národně socialistická strana se sloučily do celku zvaného Strana národní jednoty. Sociálně demokratická strana společně s některými jednotlivci utvořila Národní stranu práce. V důsledku toho se změnil poměr politických stran, což se odrazilo na chodu městského zastupitelstva. Strana národní jednoty na radnici podstatně převažovala počtem dvaceti sedmi hlasů. Oproti tomu Národní strana práce disponovala pouze deseti členy v čele se stávajícím starostou JUDr. Oldřichem Johnem. Tlak pravicových politických stran vůči opozičním stranám od prosince roku 1938 sílil.¹¹⁹

Jan Sedláček, který byl důvěrníkem Strany národní jednoty a zmocněncem volební skupiny této strany, vznesl k Okresnímu úřadu požadavek o zřízení správní komise, která by řídila město Prostějov. Důvodem ke zřízení nové správní komise měly být neshody stran ohledně rozdělení funkcí na radnici. Dne 31. ledna 1939

---

¹¹⁸ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 102.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 103.

starosta JUDr. Oldřich John rezignoval. Tuto rezignaci Okresní úřad přijal a úřad starosty byl předán Janu Sedláčkovi. Ten se stal starostou již podruhé.¹²⁰

Jan Sedláček byl zvolen starostou 3. února 1939 a toho dne byli zvoleni i členové městské rady. Obdržel dvacet šest hlasů, dva hlasy byly neplatné, devět jich bylo prázdných a jeden hlas byl pro Oldřicha Johna. Ve své funkci byl však potvrzen ministerstvem až 14. března 1939 a 21. března mu byl doručen dekret, což bylo týden po začátku okupace zbytku republiky Německem.¹²¹ Prvním náměstkem se stal Oldřich John. Městské zastupitelstvo bylo z většiny tvořeno členy Strany národní jednoty. Menšinu tvořili členové Národní strany práce. Periodikum Hlasy z Hané se k volbě starosty vyjádřilo v článku na titulní straně nesoucím název „*Strana národní jednoty převzala vedení města Prostějova*“ takto: „*Volba poslance Jana Sedláčka starostou města byla přijata občanstvem se značným uspokojením a plným souhlasem.*“¹²² Oproti tomu Hlas lidu se k situaci nově zvoleného starosty a zastupitelstva vyjádřil následovně: „*Nová městská správa byla volena za nezájmu veřejnosti. Na galerii byl malý počet posluchačů a před radnicí, kde dříve výsledek voleb očekávalo velké množství občanů, nebyl tentokráte nikdo. To je fakt sám o sobě výmluvný a napovídá velmi mnoho.*“¹²³ Jan Sedláček ještě v době, kdy byl pouze prvním náměstkem starosty, v lednu roku 1939 odeslal zprávu tehdejšímu

---

¹²⁰ VOJTEK, L.: *Vývoj obecní samosprávy v Prostějově*, s. 32.

¹²¹ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 104.

¹²² Hlasy z Hané, č. 6, 11. 2. 1939, s. 1.

¹²³ Hlas lidu, č. 10, 8. 2. 1939, s. 3.

zemskému prezidentovi země Moravskoslezské JUDr. Janu Černému, ve které se domáhal obrany druhé republiky. V dopise z 8. ledna 1939 upozornil na sabotáže a přípravy sympatizantů nacistického hnutí – jisté skupiny zvané *Deutsche Reichshilfe*, která se snažila rozbít republiku. Sedláček v dopise poukazoval na některé prostějovské proněmecké obyvatele, kteří měli vytvořit a organizovat skupinu ordnerů¹²⁴ (*Ordnergruppe, Freikorps Sudetenland*) ve městě. Dále upozorňoval na zprávy, které se mu donesly, podle kterých někteří němečtí obyvatelé požadovali předání města Olomouc německé říši. Jan Sedláček v tomto dopise adresovaném prezidentovi upozorňoval na onu hrozbu republiky a dožadoval se většího využití státní policie, četnictva a civilních informátorů, kteří měli na vše dohlédnout a případně zabránit povstání.¹²⁵

Československo v tomto období už nemělo výhody parlamentní republiky, neboť byl přijat takzvaný zmocňovací zákon. Ten rozšířil moc prezidenta republiky, který nyní mohl vydávat dekrety měnící ústavu. Lze tedy hovořit o omezení demokratických možností v republice.¹²⁶

---

¹²⁴ Sudetoněmecká polovojeuská organizace, která vznikla v září 1938. Účelem této organizace byla destabilizace poměrů v československém pohraničí prostřednictvím sabotáží a útoků viz KAŇÁK, Petr – KRČMÁŘ, Dalibor – VAJSKEBR, Jan: *S jasným cílem a plnou silou*. Terezín 2014, s. 54.

¹²⁵ SOkA Prostějov, fond Okresní úřad Prostějov, Prezidiální spisy, kart. 44, inv. č. 2463, sign. 293, nečíslováno.

¹²⁶ VOJTEK, L.: *Vývoj obecní samosprávy v Prostějově*, s. 32.

Dne 15. března 1939 obsadila nacistická vojska celé území Čech a Moravy a ze zbytků okupovaného území byl o den později zřízen takzvaný Protektorát Čechy a Morava. Prostějovská radnice v čele s Janem Sedláčkem zveřejnila důležité oznámení občanům: „*Z příkazu vlády a prezidenta republiky žádám občanstvo, aby zachovalo všude klid, nikde ani slovem ani skutkem nekladlo odporu a řídila se příkazem německého vojenského velení a úřadu.*“¹²⁷ Německé vojsko dorazilo do Prostějova dne 15. března v ranních hodinách. Kolem půl desáté přijelo první říšskoněmecké auto před radnici města. Několik skupin německého obyvatelstva tento příchod uvítalo a na důkaz vřelého přivítání pověsilo na radniční věž nacistický prapor s hákovým křížem. Už v odpoledních hodinách bylo Masarykovo náměstí hojně zaplněno nově příchozími německými vojáky, z nichž zhruba dva tisíce zůstali v Prostějově. Většinou byli ubytováni ve zdejších spolkových domech. Zbylí vojáci pokračovali v obsazování dalších částí země. Příchozí Němci využívali nerovnoměrného výměnného kurzu, který byl výhodný pro říšskou marku. Jedna marka činila v přepočtu deset korun. To umožnilo Němcům lacině skupovat místní suroviny, které pak posílali svým rodinám do Německa. Co se týče dopravy, byla toho dne ve městech a v dalších částech země nařízena jízda vpravo.¹²⁸

Německá armáda upírala svoji pozornost na prostějovské vojenské objekty, zejména na letecké kasárny, letiště a také na vojenský výcvikový prostor na

---

¹²⁷ Mag Prostějov, sbírka Literární památky, *Jan Sedláček*, nečíslováno.

¹²⁸ PŘÍVAL, Vojtěch a kol.: *Prostějovsko za války. Vzpomínky a dokumenty z let 1939–1945*. Prostějov 1948, s. 55.

Drahanské vrchovině. Kromě toho nacistická okupační správa využívala mnoho budov a objektů, které jí byly k užítku, například novostavbu finančního úřadu.¹²⁹

Jak už bylo zmíněno výše, s příchodem německého vojska přišlo do města mnoho zásadních změn, stejně jako do celého nově zřízeného protektorátu. Jednou z nejzásadnějších byla nacistická okupační správa,¹³⁰ která sledovala v českých zemích dva hlavní cíle. Prvním byla likvidace českého národa a osídlení území německým obyvatelstvem, druhým bylo nejefektivnější využití lidských a hospodářských sil pro válečné potřeby.¹³¹ V období nacistické okupace byl význam Prostějova, co se správního hlediska týče, podtržen tím, že zde sídlil orgán takzvaného oberlandráta.¹³² Tato prodloužená ruka úřadu říšského protektora, která

---

¹²⁹ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 106.

¹³⁰ Po krátkém období vojenské správy se naplno rozjela existence takzvané dvoj kolejnosti veřejné správy v protektorátě. To znamená, že zde fungovala protektorátní autonomní správa a správa říšská. Vedoucí postavení a dohlížení náleželo říšské správě, která kontrolovala tu protektorátní. Protektorátní správa měla sloužit českému obyvatelstvu, přesněji tu měla být pro občany s protektorátní příslušností. Říšská správa měla na starost německé obyvatele, kteří byli z pravomoci protektorátního úřadu vyjmuti. Podrobněji viz HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha 2007, s. 406–408; ŠISLER, S.: *Příspěvek k vývoji a organizaci okupační správy*, s. 46–95; TÝŽ: *Studie o organizaci a působnosti*, s. 183–213; dále viz MARŠÁLEK, P.: *Pod ochranou hákového kříže*.

¹³¹ ŠISLER, S.: *Příspěvek k vývoji a organizaci okupační správy*, s. 51.

¹³² V doslovném překladu pojem znamená sídlo vrchního zemského rady. Podrobněji se činností oberlandráta zabývá ŠISLER, S.: *Studie o organizaci a působnosti*, s. 183–213; dále viz KOKOŠKOVÁ, Zdeňka – SEDLÁKOVÁ, Monika: *Úřady oberlandrátů v systému okupační správy Protektorátu Čechy*

měla především dohlížet na české protektorátní úřady a starat se o německé obyvatelstvo, v případě prostějovského oberlandrátu spravovala politické okresy Litovel, Prostějov a Boskovice. V létě roku 1940 byl v Prostějově úřad oberlandráta zrušen a město tak připadlo, společně s Litovlí, do obvodu oberlandrátu v Olomouci. Dohled nad protektorátem nenáležel pouze orgánům zaštiťujícím státní správu, ale také nacistickým bezpečnostním složkám, ke kterým patřila například velmi obávaná německá tajná státní policie (*Geheime Staatspolizei, gestapo*). Gestapo mělo ze začátku okupace jednu ze svých takzvaných venkovních služeben brněnské vedoucí úřadovny v Prostějově. V září roku 1941 se pak úřadovna zrušila a území přešlo pod působnost Olomouce.¹³³

Jan Sedláček se jako starosta ocitl v nelehké době. V dubnu roku 1939 zakázalo gestapo zvat do městského zastupitelstva členy, kteří měli židovskou příslušnost. Židé také nemohli být součástí rady, odborů a dalších pomocných sborů. Jan Sedláček byl nucen sdělit židovskému příslušníkovi dr. Sonnenmarkovi, který byl dlouholetým členem městské rady a zmocněncem volební skupiny

---

a Morava a jejich představitelé. In: Německá okupační správa v letech 1938–1945. Praha 2018, s. 127–146.

¹³³ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 106; podrobněji se úřadovnou olomouckého gestapa zabývá Vojtěch Češík. Viz ČEŠÍK, Vojtěch: *Příslušníci olomouckého gestapa odsouzení v rámci retribuice k trestu smrti*. Olomouc 2018 (nepublikovaná magisterská diplomová práce); Týž: *Richard Heidan (1893–1947) a Franz Langer (1898–1947). Představitelé venkovní služby gestapa v Olomouci*. Olomouc 2016 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

Spojených stran židovských, že jemu a ostatním zástupcům této strany byla udělena dovolená na dobu neurčitou. V roce 1939 se radnice potýkala s dalším zásahem. Okupační úřady rozhodly, že na obsazování uprázdněných míst městského zastupitelstva bude dohlížet oberlandrát, který bude poskytovat souhlas s konkrétními úředníky. O volbě starosty bude dále rozhodovat finální souhlas říšského protektora. Těmito kroky chtěla nacistická okupační správa dosáhnout toho, aby byl úřad starosty a městské zastupitelstvo plně pod kontrolou.¹³⁴

Nacistická okupační vláda měla za cíl obsazovat úřednické pozice především schopnými Němci. Snaha redukovat český úřednický aparát proto mnohdy prakticky znamenala nutnost složení zkoušky z němčiny, propuštění bývalých československých legionářů, kteří dosáhli čtyřiceti pěti let a celkové odsouzení lidí s dlouholetou vojenskou zkušeností do sfér svobodného podnikání.¹³⁵ Situace na radnici byla nestabilní a velmi často se vydávala nová nařízení. Bylo potřeba činit neodkladná rozhodnutí. Aby se jednalo rychle, bylo v městské radě usneseno zplnomocnit tříčlenné presidium městské rady. Vyřizování tak probíhalo s plným právním účinkem veškerých pravomocí městské rady. Povinností tříčlenného presidia bylo zvát referenty k projednávání všech záležitostí.¹³⁶

Jan Sedláček byl v politické sféře nadále činný jako poslanec. Po 15. březnu byla ukončena činnost Strany národní jednoty a Strany práce. Místo toho vzniklo

---

¹³⁴ AUGUSTIN, J. – PACHOLÍK, B.: *Sto let prostějovské radnice*, s. 242–243.

¹³⁵ BRANDES, D.: *Germanizovat a vysídlit*, s. 116.

¹³⁶ VOJTEK, L.: *Vývoj obecní samosprávy v Prostějově*, s. 33.

Národní souručenství jako jediná legální strana v Protektorátu Čechy a Morava.¹³⁷ Národní souručenství se charakterizovalo jako monopolní politická organizace, která jako jediná umožňovala reprezentovat českou národnost. Dle úryvku z knihy historika Pavla Maršálka, který cituje z projevu prezidenta Háchy mělo poslání strany spočívat *„především v politickém usměrnění všech Čechů, všech stran a všech směrů bez ohledu na stav, smýšlení a místní příslušnost a v převzetí péče o národ v každém směru.“*¹³⁸ Tato strana byla pod zastoupením protektorátních úřadů a u nacistické správy spíše stranou trpěnou než vyloženě žádanou. V čele Národního souručenství stál státní prezident Emil Hácha.¹³⁹ Pod Národní souručenství byly řazeny politické a okresní organizace i kraj. Prostějovsko spadalo pod kraj Střední Morava se sídlem v Olomouci. Jan Sedláček byl jmenován vedoucím tohoto kraje. On sám dle svých slov se jmenováním vnitřně nesouhlasil, nicméně si byl vědom toho, že pakliže by členství a vedoucí pozici odmítnul, znamenalo by to, že by se mohl jevit jako nežádoucí osoba, která dle myšlenek protektorátu stojí proti národu.¹⁴⁰ Situaci s Národním souručenstvím vysvětlil Jan Sedláček takto: *„Všichni si byli vědomi toho, že nábor a jeho výsledek má v této situaci národa ještě větší význam, který bylo nutno bez vysvětlování pochopit.“*¹⁴¹

---

¹³⁷ SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 7.

¹³⁸ MARŠÁLEK, P.: *Pod ochranou hákového kříže*, s.139.

¹³⁹ Tamtéž, s. 140.

¹⁴⁰ SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 7.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 7.

Stejně jako ostatní města na území protektorátu, i Prostějov měl projít germanizací. Zpočátku se jednalo o pozvolný proces, kterému dávali směr místní přednostové. Jan Sedláček toto nastolování zdaleka neprosazoval, on sám měl být v důsledku germanizace z místa odstraněn. Jeho nástupce dr. Hermann Böss, ačkoliv byl sudetský Němec, zachovával určitou umírněnější politiku svého úřadu. Velké germanizační úsilí zaznamenalo město Prostějov až za dr. Maximiliana Girtha, který zastával úřad starosty mezi lety 1940 a 1944.

2.1.1.1. Jan Sedláček a jeho odbojová činnost

Bezprostředně po vstupu nacistických vojsk do zbytku republiky dne 15. března 1939 byla činnost Jana Sedláčka sledována okupačními úřady, zejména tajnými bezpečnostními složkami, mezi které patřila kromě gestapa i nacistická zpravodajská služba SD (*Sicherheitsdienst*). Dne 8. července 1939 přišel na gestapo dopis od okresního hejtmanství podepsaný olomouckým oberlandrátem Mariem Molsenem, který obsahoval základní informace k několika osobám pracujícím v českých úřadech, mezi nimiž bylo i Sedláčkovo jméno. Molsen se dožadoval, aby byl proveden průzkum jmenovaných osob, z kterého by se vytvořilo celkové hodnocení o tom, zda se jedná o osoby smýšlející pro nacistický stát, či nikoliv.¹⁴²

Z komunikace mezi okupačními úřady vyplynulo, že se Jan Sedláček jevil jako potenciálně nebezpečný pro stát. Ačkoliv se dle spisů jevil jako schopný spolupráce s protektorátními a okupačními úřady, jeho názory, které se objevovaly v některých novinových článcích před březnem roku 1939 hlásaly opak. Také byl

---

¹⁴² MZA Brno, fond B 340, 100-152/10, fol. 8.

veden jako úředník, který se pokoušel vyhovět všem žádostem okupační správy jen za účelem osobní ochrany, skrytých činností a tajné kalkulace. Gestapo tak označovalo Jana Sedláčka za člověka, který, ač navenek působil jako vstřícný pracovník, něco tajil.¹⁴³ Zvláště mu uškodila brožura vydaná k jeho padesátinám od kolegy v politice Josefa Sachera. Nacistické bezpečnostní složky Sedláčka považovaly za taktika.¹⁴⁴ Při dohledávání informací k Janu Sedláčkovi bylo zjištěno, že brněnské gestapo mělo onu brožuru k jeho padesátým narozeninám uloženou a byly v ní označeny statě, které vycházely ze Sedláčkových projevů. Mezi několika statěmi byla ve spisech gestapa poznačená třeba tato z roku 1938: *„Němcům jedná se o vnitřní rozvrácení Čs. Republiky a přeměnu menšiny ve většinu, která by byla povolným nástrojem politiky velkoněmecké- nebo která by umožnila rozvrácení československého státu bez dalších mezinárodních zápletek.“*¹⁴⁵

Smýšlení gestapa o skrytých činnostech Jana Sedláčka bylo přesné, neboť se po 15. březnu postupně zapojil do domácího odboje proti nacistické okupaci. Jak už bylo zmíněno výše, Jan Sedláček se stal v Národním souručenství vedoucím III. kraje střední Moravy se sídlem v Olomouci. S nově vzniklou politickou stranou byly zformovány přidružené složky, takzvané Pořadatelské sbory. Do čela vedení Pořadatelských sborů byl dosazen podplukovník Metoděj Šimek¹⁴⁶ a jeho pobočník

---

¹⁴³ Tamtéž, fol. 16.

¹⁴⁴ Tamtéž, fol. 13.

¹⁴⁵ Tamtéž, SACHER, J.: *Pro stát, národ*, s. 8.

¹⁴⁶ Metoděj Šimek se narodil dne 5. července 1893 ve Staré Břeclavi a zemřel 5. března 1943 ve Vratislavi. Byl to bývalý československý legionář a v období druhé světové války působil v odbojové organizaci

štábní kapitán Jan Skokánek. Právě pomocí Pořadatelských sborů se kryla výstavba ilegální odbojové organizace. Tato odbojová organizace se nazývala Obrana národa.¹⁴⁷

Obrana národa vznikla jako vojenská organizace v roce 1939 a na jejím založení se podílel československý důstojnický sbor. Velký podíl na výstavbě Obrany národa mělo bývalé československé Ministerstvo národní obrany. To převedlo vojenské osoby do civilních služeb, a poté bylo mnoho těchto osob zařazeno do Obrany národa. V důsledku toho vznikla celá tajná armáda v čele s generálním štábem, jemuž byla podřízena tři zemská velitelství Čech, Moravy a Prahy. Organizace se specializovala na různé formy protinacistického odboje, jako např. sabotáže, špionáže, teroristické akce, rádiové a kurýrní spojení a další činnosti.¹⁴⁸

Obrana národa se snažila využít různých, stále legálních sborů a organizací, k nimž se přidružovala. Právě v Olomouckém kraji to umožnily zmíněné Pořadatelské sbory. Pořadatelské sbory byly navíc organizačně i personálně

Obrana národa. V důsledku toho byl zatčen gestapem a odsouzen Německým lidovým soudem ve Vratislavi k trestu smrti v roce 1943. Viz Spolek pro vojenská pietní místa: *Kenotaf Metoděj Šimek*. In: <https://www.vets.cz/vpm/13069-kenotaf-metodej-simek/> [cit. 21.5.2020].

¹⁴⁷ ZAO-OL, fond Bartoš Josef, kart. 28, inv. č. 123, *strojopis práce J. Sedláčka Ze svobody do poroby, z poroby ke svobodě a první organizované hnutí odporu na Hané, v kraji Olomouckém (1950)*, s. 6; dále viz KOPEČEK, Pavel: *Cílem byla svoboda: odbojové hnutí na Přerovsku, Kojetínsku, Hranicku, Lipnicku v období nacistické okupace v letech 1939–1945*. Praha 2015, s. 45.

¹⁴⁸ BRANDES, D.: *Češi pod německým protektorátem*, s. 72.

podobné budované struktury Obrany národa, ale dne 16. května 1939 byly nacistickými úřady zakázány. Jejich činnost však společně s přidruženou Obranou národa pokračovala v ilegalitě.¹⁴⁹ Jan Sedláček, jakožto vedoucí III. kraje střední Moravy se k této situaci vyjádřil ve svých pamětech následovně: „*Zákaz Pořadatelských sborů způsobil nám velké zklamání, neboť jim měly být pohřbeny všechny naděje na vytvoření pevného odbojového základu, který by nebylo nutno celý skrývat. Viděl jsem jasně, že v Praze Němci nevěří ani Nár. souručenství, ani jeho Pořadatelským sborům, ani vládě protektorátní a že chtějí mít národ český bezmocný a desorganizovaný, aby nikdy nemohl jim škodit, nebo se vzepřít. Proto po dohodě s podplukovníkem M. Šimkem (Olomouc, Nábřeží dr. Al. Rašína 10) dali jsme na celé župě olomoucké všechny Pořadatelské sbory do podzemí a illegality.*“¹⁵⁰

Dle slov Jana Sedláčka měly všechny okresy, které spadaly pod ilegální Pořadatelské sbory, jednat na vlastní pěst a příležitostně dostávat důvěrné informace a další pokyny. Osobní styky na veřejnosti mezi sebou byly omezeny jen na to nejnutnější a příslušníci odboje se neměli důvěrně znát, aby v případě prozrazení nebyli v rámci výslechů všichni vyzrazeni. Sedláčkovým úkolem bylo krytí činnosti Pořadatelských sborů.¹⁵¹ Podplukovník Šimek mu dle jeho pamětí sdělil: „*Nevíš*

---

¹⁴⁹ BARTOŠ, J.: *Prostějovsko v době nacistické okupace*, s. 25.

¹⁵⁰ SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 13.

¹⁵¹ ZAO-OL, fond Bartoš Josef, kart. 28, inv. č. 123, *strojopis práce J. Sedláčka Ze svobody do poroby, z poroby ke svobodě a první organizované hnutí odporu na Hané, v kraji Olomouckém (1950)*, s. 4-5; dále viz SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 13.

nic, ty musíš mít volnou ruku, ale občas budeš informován a budeš dávat informace.“¹⁵² Jan Sedláček se od té doby scházel s Šimkem pouze velmi omezeně mimo sekretariáty Národního souručenství. Činnost ilegálních Pořadatelských sborů se také intenzivně zaměřovala na zprostředkování odchodu některých lidí za hranice.¹⁵³

V květnu roku 1939 byla krajským náčelníkem mládeže Olomouckého kraje dr. Emilem Zavadilem doručena zpráva z Brna, že ve straně Národního souručenství mají být utvořeny takzvané Národní stráže. Jan Sedláček měl z tohoto uskupení obavy, neboť mohlo odhalit tajné fungování Pořadatelských sborů. Proto tuto akci nechal ve svém III. kraji omezit na pouhé přípravy v Olomouci s odůvodněním, aby byla i nadále úspěšně maskována ilegální odbojová organizace Pořadatelských sborů v čele s Šimkem.¹⁵⁴

S vyhlášením druhé světové války se zrychlila činnost ilegálních organizací. V Olomouckém kraji byl vypracován plán, podle něhož měli být Němci vytlačeni z oblasti. Dle slov Sedláčka bylo toto rychlé jednání první chybou, které se ilegální organizace Národní stráž (Pořadatelské sbory) dopustila. Ilegální organizace byla velmi aktivní a čilá. V důsledku toho zanechala dobře viditelné stopy, které později

---

¹⁵² Tamtéž, s. 13.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 14.

německá okupační správa zachytila. Národní stráž se také opírala o činnost pošt a drah.¹⁵⁵

Na podzim roku 1939 byla odhalena zemská vedení Obrany národa v Brně a Praze. V důsledku toho gestapo narazilo na stopu odboje také v kraji Olomouckém. V Prostějově objevila tajná státní policie tamní vedoucí představitele Obrany národa. Ti byli zatčeni a následující kroky vedly gestapo k Národní stráži.¹⁵⁶ V listopadu a v prosinci roku 1939 byl zatčen podplukovník Šimek a několik dalších osob odboje. Jan Sedláček situaci kolem postupného zatýkání popsal následovně: „*Sledovali jsme v krajském sekretariátě bedlivě zatýkání v kraji, abychom věděli, v jakých kruzích provádí Gestapo zatýkání. Netrpělivě jsme sledovali vývoj výslechnů, zatýkání a různých náznaků a z toho jsme usuzovali, oč asi Gestapu jde a co již ví a neví.*“¹⁵⁷ Díky Šimkovi ve vězení se dostaly informace o průběhu výslechnů ven, vzkázal, jaké informace již nacisté o tajné organizaci ví, a které jim chybí. V některých, ještě nezatčených členech, to vyvolávalo pocit vědomého uklidnění.¹⁵⁸ Pro přehlednost a zajištění ochrany proti vyzrazení byly zprávy zašifrované. Zatčení byli uváděni jako „*neplátcí*“ nebo „*onemocnělí*“. Propuštění z vazby byli označováni jako „*začali opět platit*“. Zbylí členové odbojové skupiny čekali, kdy také oni sami budou předvoláni k výslechu na

---

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 15; dále viz BARTOŠ, J.: *Prostějovsko v době nacistické okupace*, s. 26

¹⁵⁷ SEDLÁČEK, J.: *První odboj v kraji olomouckém*, s. 15.

¹⁵⁸ ZAO-OL, fond Bartoš Josef, kart. 28, inv. č. 123, *strojopis práce J. Sedláčka Ze svobody do poroby, z poroby ke svobodě a první organizované hnutí odporu na Hané, v kraji Olomouckém (1950)*, s. 16.

gestapo. Proto si připravovali, co budou u vyšetřování říkat. Bylo rozhodnuto, že lidé s funkcí tajemníka by při vyšetřování hlásili, že činnost Pořadatelských sborů byla ukončena v polovině května roku 1939, tedy v době, kdy měla být původně nacistickou správou zrušena. Dále měli popřít jakoukoliv návaznost na nově zbudované Národní strážce.¹⁵⁹

Dne 18. prosince 1939 bylo Národní souručenství v Olomouckém kraji úředně rozpuštěno. Členům strany bylo oznámeno, že se tak učinilo z důvodu podpory Říši nepřátelských akcí a činností. Gestapo současně s tímto datem přepadlo sekretariáty Národního souručenství a zabavilo majetek strany. Zároveň tak gestapo dostalo do rukou veškeré spisy, které mohly vést k dalším představitelům odboje. Přesto, že jakékoliv odstranění spisů bylo trestáno, některým příslušníkům strany se jich pár podařilo na poslední chvíli zničit nebo skrýt.¹⁶⁰

V lednu roku 1940 byl Jan Sedláček informován ohledně možnosti svého brzkého zatčení a vyslýchání u gestapa. Tuto informaci obdržel od jednoho informátora přibližně týden před svým zatčením na začátku února. V důsledku toho se Jan Sedláček zařídil doma i na úřadě a ještě mezi 5. a 7. únorem podával situační zprávy ve vedení Národního souručenství v Praze. Dne 5. února 1940 hovořil v Sokolském domově s úředním přednostou, který byl následující den zatčen.¹⁶¹ V sobotu 10. února 1940 vyšlo periodikum Hlasy z Hané, ve kterém byla otištěna

---

¹⁵⁹ SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 15–16.

¹⁶⁰ Tamtéž; dále viz BARTOŠ, J.: *Prostějovsko v době nacistické okupace*, s. 26.

¹⁶¹ SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 21.

příloha s úspěchy městské samosprávy z roku 1939.¹⁶² Autorem byl Jan Sedláček, který tento článek napsal na žádost místního oberlandráta Dr. Baerle.¹⁶³ Příloha také obsahovala foto Jana Sedláčka. Na následující straně byl umístěn článek o starostovi Sedláčkovi, ve kterém byl starosta popisován jako všestranný.¹⁶⁴

Gestapo Jana Sedláčka zatkl 8. února 1940.¹⁶⁵ Zároveň na radnici došlo na základě výnosu Zemského úřadu v Brně k rozpuštění městského zastupitelstva. Také druhé starostenské období Jana Sedláčka skončilo rozpuštěním městského zastupitelstva a dosazením vládního komisaře. Dne 12. února 1940 byla na příkaz okresního úřadu svolána mimořádná schůze městského zastupitelstva, na které se vzalo na vědomí jeho rozpuštění a povolání vládního komisaře dr. Hermanna Bösse¹⁶⁶ k úřadu.¹⁶⁷ Periodika Hlasy z Hané a Hlasy lidu se k odchodu starosty Jana Sedláčka vůbec nevyjádřily. Jediné, co v nich bylo uvedeno, byla zpráva o zvolení nového vládního komisaře a základní informace k jeho osobě.¹⁶⁸ Ve Hlasech z Hané bylo dále zveřejněno vyjádření Hermanna Bösse, který by dle slov novin vykonával svůj úřad následovně: „*Dr. Böss pojímá vážně samosprávnou práci a chce svůj*

---

¹⁶² Hlasy z Hané, č. 6, 10. 2. 1940, příloha č. 1.

¹⁶³ VOJTEK, L.: *Vývoj obecní samosprávy v Prostějově*, s. 34.

¹⁶⁴ Hlasy z Hané, č. 6, 10. 2. 1940, s. 2.

¹⁶⁵ MZA Brno, fond B 340, 100-152/10, fol. 23.

¹⁶⁶ Podrobněji k jeho osobě viz kapitola *Exkurz: Biogramy dalších mužů spjatých v letech 1939–1945 s prostějovskou radnicí*.

¹⁶⁷ AUGUSTIN, J. – PACHOLÍK, B.: *Sto let prostějovské radnice*, s. 243–244.

¹⁶⁸ Hlas lidu, č. 7, 17. 2. 1940, s. 5; dále viz Hlasy z Hané, č. 7, 17. 2. 1940, s. 1.

úřad vykonávati krajně spravedlivě.“¹⁶⁹ Ve svém úřadě byl Böss do 21. května, kdy na jeho místo nastoupil dr. Maximilian Girth.¹⁷⁰

Pro Jana Sedláčka následovalo několik měsíců trvajících období výslechů a věznění. Gestapo se zajímalo především o jeho činnost ve funkci starosty, dále se zaobíralo jeho politickou činností a působením v roce 1918. V největší míře se výslechy týkaly jeho působení v Národním souručenství. Další věcí, na kterou se gestapo ptalo, byla činnost přidružených Pořadatelských sborů. Tajná státní policie operovala s mnoha materiály, které poukazovaly na Sedláčkovu protinacistickou činnost. Jednalo se například o již zmíněnou brožuru vydanou k Sedláčkovým padesátým narozeninám, dále výpisky z novin, protokoly o schůzích a také informace z výslechů zadržených¹⁷¹ nebo udání od různých lidí. Dle pamětí Jana Sedláčka trvaly výslechy i celý den až do noci, bez odpočinku a jídla. Na denním pořádku bylo použití násilných vyšetřovacích metod, například vyhrožování nebo fyzické tresty. Vyšetřování mělo na starosti několik zaměstnanců gestapa, například vrchní kriminální tajemník Scheuringer.¹⁷² Ten měl dle Sedláčka mírnější

---

¹⁶⁹ Hlasy z Hané, č. 7, 17. 2. 1940, s. 1.

¹⁷⁰ AUGUSTIN, J. – PACHOLÍK, B.: *Sto let prostějovské radnice*, s. 244.

¹⁷¹ Například výslech Vojtěcha Medka. Úředník, který působil na sekretariátu olomouckého Národního souručenství byl 1. února 1940 zatčen gestapem z důvodu podezření z nepřátelské činnosti proti státu. Ve spisech z jeho výslechů se objevily zmínky o Janu Sedláčkovi. Viz MZA Brno, fond B 340, sign. 100-87-11, *Medek Vojtěch*, fol. 14-16.

¹⁷² Pravděpodobně se jedná o člena olomoucké služebny gestapa, který patřil do zvláštního komanda pro vyšetřování ilegálních organizací, především činnosti Obrany národa. Mezi další členy zvláštního komanda

výslechové metody než ostatní úředníci. Jan Sedláček měl ve vězení možnost navázat kontakt s některými členy odbojového hnutí, a to především díky některým českým strážníkům, kteří umožnili jeho dorozumívání se spoluvězni.¹⁷³ Tak se mohl Sedláček s ostatními vězni dohodnout na znění výpovědí, aby bylo jejich znění podobné a nevyzrazovalo více než by mělo. Kupříkladu se vězni snažili upravit výpovědi tak, aby ostatní členové odboje nemuseli být prozrazeni a aby tak nedošlo k jejich umístění do vazby. Dne 3. května 1940 byl nad Janem Sedláčkem vynesena rozsudek z hlavního říšského města Berlín. V něm se odsuzoval k umístění do koncentračního tábora Dachau nebo Buchenwald, kde měl pobývat až do konce války. Důstojníci, představitelé odboje Obrany národa a Národní stráže (Pořadatelské sbory), kteří byli z odbojové činnosti usvědčeni, mířili do Breslau (Vratislav, dnes polská Wrocław), kde se s nimi konal soud.¹⁷⁴ Tak tomu bylo i s podplukovníkem Metodějem Šimkem, který byl tamním německým Lidovým soudem (*Volksgericht*) dne 5. března 1943 odsouzen k trestu smrti a sťat.¹⁷⁵

V červnu roku 1940 byla zahájena nová vyšetřování, neboť gestapo objevilo v obci Věrovany u Olomouce skryté zbraně. V této době Jan Sedláček onemocněl.

---

se společně se Scheuringerem řadili Hauser, Ressman, Hummel a další. Viz KOPEČEK, Pavel: *Národní odbojové hnutí na Přerovsku v období let 1939–1942*. Olomouc 2011 (nepublikovaná doktorská disertační práce), s. 60.

¹⁷³ SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 23.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 25.

¹⁷⁵ Spolek pro vojenská pietní místa: *Kenotaf Metoděj Šimek*. In: <https://www.vets.cz/vpm/13069-kenotaf-metodej-simek/> [cit. 21.5.2020].

Ve svých pamětech Sedláček vzpomíná na činnost svého kolegy Josefa Sachera, který ještě v únoru roku 1940 odstranil z prostějovské radniční věže důležité materiály, které byly namířeny proti nacistické okupační vládě. Odstraněním těchto materiálů se dle pamětí zamezilo mnohem horším rozsudkům.¹⁷⁶

Sedláčkovo onemocnění¹⁷⁷ ho dne 31. července 1940 ušetřilo transportu do některého z koncentračních táborů, neboť byl místo toho odvezen do vojenské nemocnice v Klášterním Hradisku v Olomouci. Zde pobýval v přísné samovazbě. Jeho spoluvězni byli odvezeni do Brna k soudu v důsledku nálezu zbraní ve Věrovanech. Sedláček se měl po brzkém uzdravení připojit ke spoluvězňům v Brně, odkud měli být všichni převezeni do jednoho z koncentračních táborů.¹⁷⁸ Jan Sedláček si však pobyt na nemocničním lůžku prodloužil, a tím se vyhnul převezení do koncentračního tábora. Pro přesnější objasnění je uvedena krátká stať z jeho pamětí: „*Měl jsem štěstí, že jsem se ve vojenské nemocnici dostal do rukou takového odborníka-operátora, jakým byl dr. Řičánek. Dr. Řičánek se mne ujal ve vězeňské části nemocnice nejen jako lékař, nýbrž jako přesvědčený Čech svého spolubratra, politického vězně.*“¹⁷⁹ Lékař Sedláčkovi umožnil kontakt s rodinou a v průběhu jeho nemoci prosadil uložení do domácí léčby s odůvodněním, že by

---

¹⁷⁶ SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 26.

¹⁷⁷ Ačkoliv Sedláček ve svých pamětech hovořil o onemocnění souvisejícím s těžkým krvácením, ve spisech gestapa se objevilo, že Jan Sedláček byl převezen do nemocnice v důsledku těžkého onemocnění zvaného Ischias (zánět sedacího nervu). Viz MZA Brno, fond B 340, 100-152/10, fol. 56.

¹⁷⁸ SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 26.

¹⁷⁹ Tamtéž.

převoz do koncentračního tábora nemusel přežít. Co se týče Sedláčkova vyslýchání, byl v nemocnici nadále veden jako vězeň k výslechu, nicméně oproti služebnám byly postupy úředníků gestapa v nemocnici mnohem mírnější. Sedláček měl také možnost v tajnosti krátce hovořit s ostatními pacienty na toaletě. Dle pamětí byl v důsledku Sedláčkova propuštění do domácího léčení zrušen odjezd do koncentračního tábora i ostatním spoluvězněm, kteří byli vyslýcháni v Brně.¹⁸⁰

Dne 15. října 1940 obdržel Jan Sedláček příkaz k propuštění. Řídící úřadovna gestapa v Brně to 14. října 1940 adresovala služebně v Olomouci. Celkem pobýval Sedláček ve vazbě gestapa od 8. února do 15. října 1940.¹⁸¹ V době propuštění se Jan Sedláček nadále léčil z důvodu podlomeného zdraví. V případě svých zatčených kolegů z odboje Sedláček prosil o milost u prezidenta Háchy, nicméně mu nebylo vyhověno. Kontrola nacistickými bezpečnostními složkami nadále probíhala i po Sedláčkově propuštění. Nebylo mu umožněno, aby se vrátil zpět do veřejného života, například ani do reálného gymnázia, kde dříve učil. Sedláček byl označen nacistickou okupační vládou jako člověk, který se pro „*smýšlení pro Říši nepřátelské*“ měl stáhnout z veřejného života.¹⁸² Ostatně Zemská školní rada Moravy a Čech se 16. listopadu 1940 dožadovala informací o Sedláčkovi, zdali mu měly být poskytnuty služby ve věci zaměstnání, viz následující úryvek: „*Zem. šk. rada žádá současně něm. St. Policii v Olomouci- Geheime Staatspolizei-*

---

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 27.

¹⁸¹ MZA Brno, fond B 340, 100-152/10, fol. 57.

¹⁸² SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 28.

*Polizeidienststelle Brünn- Aussendienststelle Olmütz o sdělení, zda nemá ze svého stanoviska námitek proti nastoupení služby jmenovaného jako profesora na reálce v Prostějově.*¹⁸³ V této věci přišla odpověď, že Sedláček je označen jako člověk, který neodpovídá loajálnosti k Říši.¹⁸⁴ Proto byl Sedláček z politických důvodů penzionován.¹⁸⁵

V druhé polovině roku 1944 bylo Janu Sedláčkovi zřejmé, že se válečná situace pro nacistické Německo nevyvíjí dobře. Proto začal jednat o ustanovení Národního výboru v Prostějově. S některými bývalými členy Národního souručenství začal projednávat úvahy ohledně programu. Nicméně k finální realizaci v Sedláčkově pojetí nedošlo, neboť byl pracovní program změněn na pokyn vyšších míst dle vládního programu¹⁸⁶ z 5. dubna 1945.¹⁸⁷

---

¹⁸³ NA Praha, Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, kart. 202, inv. č. Sedláček Jan 1888, *Ministerstvo školství a národní osvěty*, nečíslováno.

¹⁸⁴ MZA Brno, fond B 340, 100-152/10, fol. 61.

¹⁸⁵ NA Praha, Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, kart. 202, inv. č. Sedláček Jan 1888, *Osobní výkaz*, nečíslováno.

¹⁸⁶ Jednalo se o Košický vládní program, který určoval programy a dokumenty, které se budou nastolovat po konci války. Zároveň tento vládní program směřoval politickou orientaci na východ, tedy k SSSR.

¹⁸⁷ SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 28.

2.2.1. MAXIMILIAN GIRTH V OBDOBÍ NACISTICKÉ OKUPAČNÍ SPRÁVY¹⁸⁸

Během nacistické okupace byli do správ českých měst postupně dosazováni němečtí úředníci.¹⁸⁹ Jmenování do pozice v obecní správě podléhalo protektorátním úřadům. Nebylo tomu jinak ani v případě města Prostějov, ve kterém převažovalo obyvatelstvo české národnosti. V posledních měsících období druhé republiky (od února 1939) zastával post starosty města již zmíněný Jan Sedláček. V následujícím období byli z městského zastupitelstva v první fázi odstraňováni komunisté a židovské obyvatelstvo. Uvolněná místa byla zaplňována především Němci, případně Čechy, kteří byli schváleni protektorátními úřady. V únoru roku 1940 byl starosta Sedláček zatčen a městské zastupitelstvo rozpuštěno.¹⁹⁰ Na jeho místo nastoupil dočasně jako vládní komisař referendář zdejšího oberlandrátu, etnický Němec Hermann Böss. Ten zastával post vládního komisaře v Prostějově pouze do května 1940, poté ho vystřídal Maximilian Girth.¹⁹¹

---

¹⁸⁸ Tato podkapitola je součástí autorčiny odborné studie odevzdané do časopisu *Moderní dějiny*, viz MERUNKOVÁ, Květa: *Dr. Maximilian Girth (1910–1971), vládní komisař a starosta města Prostějov v období protektorátu*. In: *Moderní dějiny*, 28, 2020, č. 1, v tisku.

¹⁸⁹ Jedním z případů je například město Hranice na Moravě, kde byl do čela města dosazen vládní komisař, etnický Němec Karl Kettner. Viz MERUNKOVÁ, Květa: *Životní osudy členů blokové služebny nacistické bezpečnostní služby Sicherheitsdienst v Hranicích na Moravě*. Olomouc 2017 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

¹⁹⁰ Podrobněji viz SEDLÁČEK, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*; dále viz MZA Brno, fond B 340, sign. 100-152-10, *Sedláček Jan*, nečíslováno.

¹⁹¹ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města.*, s. 106–107; dále viz PŘÍVAL, Vojtěch: *Prostějovsko za války. Vzpomínky a dokumenty z let 1939–1945*. Prostějov 1948, s. 57.

Girth nastoupil na post vládního komisaře dne 21. května 1940.¹⁹² Olomoucký oberlandrát zhodnotil svého bývalého zaměstnance Girtha jako horlivého mladého Němce, který se na post vládního komisaře v českém městě ideálně hodí. Kladně byly hodnoceny především jeho jazykové schopnosti, které rozhodovaly při jeho zvolení. Další výhodou byla jeho několikaletá pracovní zkušenost v české správě.¹⁹³

Nutno dodat, že hodnocení Girtha olomouckým oberlandrátem bylo přesné, neboť ihned po jeho nástupu do úřadu začala výrazná germanizace města Prostějov.¹⁹⁴ Hned od začátku svého působení na pozici vládního komisaře se Girth snažil vydobýt si své postavení. Obecní úřad podrobil důsledné reorganizaci a veškeré jeho pravomoci centralizoval do svých rukou. Tuto moc využil k upevnění svého postavení v Prostějově i u ostatních správních orgánů. Kupříkladu Girth zdůrazňoval, že korespondence má být adresována přímo jemu, nikoliv do rukou obecního úřadu. V korespondenci z 19. září 1940 adresované okresnímu hejtmanství se vůči tomu ohrazoval a žádal všechny úředníky, aby dopisy směřované na městský úřad Prostějov adresovali pouze vládnímu komisaři města Prostějov. Maximilian Girth dával důrazně na srozuměnou, že neexistuje žádný městský úřad, protože veškeré spravování a ustavování pokynů podléhá pouze jeho osobě, neboť jedině on byl zvolen vládním zmocněncem města.¹⁹⁵ Maximilian Girth

---

¹⁹² AUGUSTIN, J. – PACHOLÍK, B.: *Sto let prostějovské radnice*, s. 244.

¹⁹³ BAB, ZA VI 0142 A.02, *Dienstliche Beurteilung*, nečíslováno.

¹⁹⁴ ABS Praha, fond S, sign. S-455/10/5, nečíslováno.

¹⁹⁵ SOkA Prostějov, fond Okresní úřad Prostějov, Prezidiální spisy, kart. 48, inv. č. 2796, sign. 601, nečíslováno.

nebyl spokojený s mírou zdvořilosti projevované ze strany okresního hejtmanství. Tak to alespoň uvedl v jednom dopise ze 17. června 1941 adresovaném okresnímu hejtmanství. Vadilo mu, že obdržel dopisy, ve kterých mu byly některé úkoly nařizovány a tyto dopisy údajně postrádaly úctu. To Girth dle svých slov označil za neadekvátní chování. Naznačoval také, že tento orgán zaměstnává nekvalifikované úředníky, kteří postrádají úctu a požadoval, aby byla forma korespondence přepracována a přizpůsobena úzu říšských orgánů, kde byl dodržován zdvořilý tón napříč všemi úřady.¹⁹⁶ Dále nařídil, aby se jakékoliv nežádoucí úkony podřízených zaměstnanců hlásily osobně jemu.¹⁹⁷

V prvních měsících jeho úřadování došlo k přejmenování hlavních ulic a náměstí z českých názvů na německé. Změny názvů byly vyhlášeny v listopadu 1940 a měly vejít v platnost nejpozději k 1. prosinci 1940. Obyvatelstvo muselo užívat nová označení jak v ústním, tak i v písemném styku. Například Havlíčkovo náměstí se změnilo na Goethovo náměstí, nebo Tyršova ulice na ulici Johanna Strausse.¹⁹⁸ V periodiku *Hlasy z Hané* se objevovalo stručné povídání o nově vzniklých názvech ulic. Například pakliže byla ulice Pod Kosířem změněna na Třída Richarda Wagnera, v periodiku se objevilo stručné představení osobnosti, podle níž je ulice nově pojmenovaná. Texty byly napsané v duchu nacistické ideologie a čtenáře se snažily přesvědčit o správnosti změny označení, tedy že

---

¹⁹⁶ SOkA Prostějov, fond Okresní úřad Prostějov, Prezidiální spisy, kart. 50, inv. č. 2915, sign. 397, fol. 3.

¹⁹⁷ MZA Brno, fond B 340, sign. 100-202-10, *Tesař Miroslav*, fol. 45.

¹⁹⁸ Jako další příklady změn názvů ulic můžeme uvést: U kalicha na U Gymnázia, Pod Kosířem na Třída Richarda Wagnera, Žižkovo náměstí na Jahnovo náměstí. Viz *Hlasy z Hané*, č. 47, 23. 11. 1940, s. 6.

německé významné osobnosti by měly mít zastoupení v názvech ulic. Obecně bylo přejmenování ulic zvoleno hlavně z důvodu odstranění názvů, které odkazovaly na první republiku, popřípadě na symboly českého národa. Jak už bylo zmíněno výše, nové názvy byly voleny v duchu nacistického režimu a odkazovaly především na významné německé osobnosti, případně německé osobnosti z moravského prostoru.¹⁹⁹

Nacistická stranická zpravodajská služba Sicherheitsdienst (SD) vytvářela zprávy a hodnotila činnost vládních úředníků a všech dalších obyvatel podléhajících Říši. Dne 30. června 1940 putovalo na sekretariát Říšského protektora v Čechách a na Moravě sdělení, ve kterém byly uvedeny základní údaje o nově zvoleném vládním komisaři Maximilianu Girthovi. Ten byl ve sdělení popsán jako velice schopný Němec, který je oddaný německé kultuře.²⁰⁰ Na druhé straně byl však také označen jako člověk příliš ambiciózní, který může mít problémy s autoritou. Rovněž byla hodnocena jeho činnost před rokem 1938. V hodnocení za období Československa byl na jedné straně vyzdvihován za vykonání vojenského

---

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ O jeho dobrých a užitečných schopnostech zejména v oblasti zaměstnání je hovořeno také v posouzení vytvořeném NSDAP. Girth je v něm hodnocen po pracovní stránce jako schopný, pracovitý a pečlivý pracovník, který plynule ovládá dva jazyky. Viz BAB, Berlin Document Center, R 9361-I/54480, *Girth Max*, nečíslováno.

důstojnického kurzu, na straně druhé mu bylo ve zprávě vytýkáno přátelství s Židy, u kterých měl vidinu zisku.²⁰¹

Výročí svého zvolení do úřadu v Prostějově si Girth připomněl prostřednictvím oslav v květnu roku 1941.²⁰² Na podzim téhož roku rozhodl Girth vydat zákaz Židům vstupovat do centra města, měli se pohybovat pouze ve vyznačených ulicích.²⁰³ Důležitým mezníkem pro snahy o plnou germanizaci se stal rok 1942, kdy nastala reorganizace státní správy. Úřady byly prohlášeny za německy vedená služební místa. Jejich počet se navíc snížil. Stejně tak se snížil i počet zaměstnanců, aby mohli být zužitkováni pro válečné potřeby. Vše bylo navíc vedeno s cílem upevnění pozice německé elity na úřadě a eliminace českého jazyka. V rámci této reorganizace vykonávalo funkci městských úřadů takzvané německé byro, v jehož čele stál německý sekretář, který sloužil jako pravá ruka starosty. Dále byla na městských úřadech povinně zavedena němčina jako úřední jazyk a postupně mělo dojít k propuštění českých zaměstnanců pracujících

---

²⁰¹ NA Praha, fond Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, Praha, sign. 109-4/341, fol. 159. In: <http://www.badatelna.eu/fond/959/reprodukce/?zaznamId=338292&reproId=319935> [cit. 4.3.2020].

²⁰² VOJTEK, L.: *Vývoj obecní samosprávy v Prostějově*, s. 35.

²⁰³ MACHALA, Jan: *The confiscation of Jewish-owned musical instruments: the example of the Jews of Prostějov (1942)*. In: Documentation Centre for Property Transfers of Cultural Assets of WWII Victims: Plundered, But By Whom? Protectorate of Bohemia and Moravia and Occupied Europe in the Light of the Nazi-Art Looting, Praha 2015, s. 27.

v městských podnicích, nicméně tento pokus o úplnou eliminaci českých úředníků se nestihl realizovat.²⁰⁴

Maximilian Girth se zabíral i otázkou německého osídlení Prostějova. Vzhledem k dobrému umístění poskytovalo město další prostor pro osidlování a mělo představovat opěrný bod pro nově příchozí německé obyvatelstvo. Přestože ve městě Prostějov byla německá menšina již od konce 19. století malá, situace se po roce 1939 měla změnit. Předpoklad pro přísun obyvatel spočíval zejména v kvetoucím textilním a oděvním průmyslu, který byl před nacistickou okupací v rukou židovských podnikatelů. Proto bylo nutné se postarat o to, aby byla arizace v Prostějově využita ve prospěch německého obyvatelstva.²⁰⁵ Dne 9. září 1941 napsal Maximilian Girth vedoucímu místní skupiny (*Ortsgruppenleiter*) NSDAP Franzi Zemankovi o svém úmyslu nadále podporovat přesídlení říšských Němců do Prostějova a v této věci po straně požadoval podporu a možnost nabídky uvolněných pracovních míst nově příchozím obyvatelům. Zejména se jednalo o pracovní místa po židovských obyvatelích, a to také v oblasti podnikání. Jednalo se také o dosazení říšských Němců na úřednické pozice.²⁰⁶ Plány na vznik německé kolonie v Prostějově se postupně realizovaly, o čemž svědčí i to, že se v dubnu

---

²⁰⁴ MAREK, P. – TRAPL, M. – BARTOŠ, J. a kol.: *Prostějov. Dějiny města*, s. 111.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ MZA Brno, fond G 376, kart. 3, inv. č. 10, sign. E-J, fol. 286.

1941 ve městě uskutečnila výstava na téma Německé kolonie (*Deutsche Kolonien*), kterou zaštiťoval místní Říšský koloniální svaz (*Reichskolonialbund*).²⁰⁷

Vystěhování českého obyvatelstva a jeho nahrazení německým obyvatelstvem mělo odpovídat záměru vytvořit takzvaný německý most od východu k Praze a dále vytvořit takzvanou německou přehradu, která by vedla přes Prahu, Brno a Olomouc až k Ostravě. České obyvatelstvo mělo být postupně rozděleno do malých izolovaných celků a v budoucnosti zcela germanizováno německým živlem.²⁰⁸

Za Girthova úřadování se germanizace neprojevila pouze v komunální správě, ale také v kultuře. Girth využíval svého autoritativního postavení ve spojitosti s proměnou prostějovského Národního domu. Tato secesní stavba byla vybudována podle projektu architekta Jana Kotěry v letech 1905–1907 a sloužila především jako kulturní centrum s divadelními prostory, přednáškovými sály, restauracemi a kavárnou. Girth měl velký osobní zájem na zbudování takového kulturního centra, které by bylo v naprostém souladu s nacistickým režimem a oslavovalo německou kulturu. Osobně se prezentoval jako kulturně orientovaný starosta mecenáš.²⁰⁹ Zejména činnost divadla byla výrazně podporována. Změny v důsledku nově ustanovené ideologie se projevíly taktéž na budově Národního domu, který byl místy necitlivě upraven v souladu se vkusem nacistického režimu. Divadlo bylo

---

²⁰⁷ MZA Brno, fond G376, kart. 3, inv. č. 10, sign. E-J, fol. 152.

²⁰⁸ KRÝLOVÁ, Zuzana: *Protektorát Čechy a Morava: právo nástroj nacistické expanze*. Praha 2014 (nepublikovaná rigorózní práce), s. 170.

²⁰⁹ ROHÁČOVÁ, Dagmar – ŘÍHA, František: *Národní dům v Prostějově 1907–2007*. Prostějov 2007, s. 232.

plně aktivní až do září 1944, kdy byla činnost divadel v celé Říši dočasně zakázána.²¹⁰ Girth svým působením rozvíjel kulturu režimu především ve spojitosti s městským kinem a německou knihovnou. Městské kino promítalo pouze filmy, které nebyly v rozporu s nacistickým režimem. Knihovna byla slavnostně otevřena dne 23. února 1941 a nacházela se v budově bývalého úřadu oberlandrátu. Byla otevřená dvakrát týdně a obsahovala tituly pouze v německém jazyce. V době otevření měla knihovna kolem sto šedesáti svazků, které byly schváleny říšskými úřady. V průvodním dopise z 19. února 1941 Girth pozval na otevření všechny členy strany NSDAP, zástupce místní skupiny Franze Zemanka (*Ortsgruppenleiter*), členy správy a místní vedoucí složky Wehrmachtu.²¹¹

Girth se dle spisů výrazně podílel na ochraně vzdušného prostoru v oblasti Prostějovska. Vydal několik pokynů, které měly zvýšit bezpečí obyvatelstva v případě nebezpečných náletů. Kdyby taková situace nastala, mělo se veškeré obyvatelstvo i veřejné služby řídit pokyny z mimořádného výnosu. Státní složky se měly postarat o to, aby byly neprodleně zveřejněny veškeré výstražné zprávy o poplachu. Na důležitých a frekventovaných veřejných místech měly pobývat ochranné služby, které měly zajistit obyvatelstvu nouzový personál a útočiště. Policejní složky měly dále v případě hrozících náletů zastavit veškerý dopravní provoz na pozemních komunikacích a zároveň dbát na to, aby byly ulice uvolněné

---

²¹⁰ Tamtéž, s. 237.

²¹¹ MZA Brno, fond G376, kart. 3, inv. č. 10, sign. E-J, s. 48; dále viz *Mährisches Tagblatt*, č. 55, 24. 2. 1941, s. 3.

pro průjezd záchranných a pomocných vozidel. Dále měl být zajištěn volný a okamžitý přístup k jakémukoliv vodnímu zdroji, např. k hydrantům, studnám, případně kašnám. V případě leteckého poplachu platil důsledný zákaz opouštět město, tento zákaz se týkal i civilních vozidel. Dle nařízení bylo také důsledně dbáno o to, aby se v případě náletů zamezilo volnému pohybu obyvatelstva, a to i v případě cesty domů, neboť to mohlo být nebezpečné. Obyvatelstvo mělo být chráněno na místech, kde se nacházelo v okamžiku letového poplachu. Ochranné složky měly za úkol zamezit shlukování zvědavého davu lidí na otevřených prostranstvích. V případě, že obyvatelé v důsledku náletů o svůj domov přišli, bylo zajištěno provizorní ubytování financované z fondu města.²¹² Girth usiloval o to, aby byly pokyny pro případ náletu mimořádně stručné a jasné. Snaha Girtha o vytvoření zprávy o chování v době mimořádné situace během náletů byla ze strany vedoucích úřadů hodnocena jako velice důsledná a příkladná.²¹³

Druhá světová válka se citelně promítala do běžného života obyvatelstva města Prostějov, a proto rostla potřeba zajistit ochranu obyvatelstva v případě potenciálního nebezpečí spojeného s válkou. Maximilian Girth se kromě zmíněné ochrany pro případ vzdušného ohrožení zajímal také o činnost jednotlivých záchranných složek. Za jeho úřadu byl hojně podporován Sbor prostějovských

---

²¹² MZA Brno, fond G 376, kart. 3, inv. č. 10, sign. E-J, fol. 105–106.

²¹³ NA Praha, fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha, sign. 110-4/247, fol. 11a. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

dobrovolných hasičů.²¹⁴ Těm, dle místních periodik, Girth obstaral nové technické vybavení. Dále se zabíral otázkou starších občanů v důchodovém věku, kterým měla být zajištěna finanční podpora.²¹⁵ Hned ze začátku reorganizace místní správy se Girth zasadil o založení záchranné stanice v Prostějově. Tato stanice byla původně přiřčleněna ke Sboru dobrovolných hasičů, nicméně od 1. října 1941 spadala přímo do režie města. Důvod jejího vzniku tkvěl zejména v situaci spojené s válečným hospodářstvím a nutností mít stanici první pomoci v dostatečné blízkosti. Stanice byla vybavena sanitními vozy a zajišťovala léčbu nemocí, které nebyly infekční, a zejména úrazů. Infekční onemocnění měl na starosti místní lékař.²¹⁶

Výnosem okresního úřadu v Prostějově ze dne 3. července 1942 byl na základě rozhodnutí ministerstva vnitra udělen vládnímu komisaři Maximilianu Girthovi titul starosta města.²¹⁷ Dne 24. července 1942 mu byl tento titul slavnostně předán okresním hejtmanem dr. Seidlem. Předání se účastnil také tajemník nově zvoleného starosty Brichta a místní představitelé strany NSDAP.²¹⁸ Užívání titulu starosty nebylo pouze formální, ale zahrnovalo také veškeré právní náležitosti. Dle periodik byl kromě vrchních starostů v Brně, Olomouci a Ostravě na Moravě

---

²¹⁴ Hlasy z Hané, č. 10, 4. 3. 1944, s. 1.

²¹⁵ Moravský večerník, č. 29, 7. 3. 1944, s. 3.

²¹⁶ Hlasy z Hané, č. 15, 11. 4. 1942, s. 2; Mährisches Tagblatt, č. 341, 10. 12. 1942, s. 4.

²¹⁷ Hlasy z Hané, č. 29, 18. 7. 1942, s. 5.

²¹⁸ ABS Praha, fond 52, sign. 52-1/64/1, *vlastnoruční písemné doznání příslušníka gestapa Viléma Dvořáka*, fol. 1; dále viz AUGUSTIN, J. – PACHOLÍK, B.: *Sto let prostějovské radnice*, s. 244.

jmenován pouze starosta města Prostějov. Maximilian Girth byl tak dle slov Hlasů z Hané: „*starostou města a tím zároveň i prvním starostou na Moravě. Tímto jmenováním dra M. Girtha starostou dostává se nám plné záruky, že po dlouhou dobu zůstane v čele města Prostějova a že bude moci i nadále řídit jeho osudy.*“²¹⁹ Dle následujícího čísla periodika Hlasy z Hané získal Girth titul starosty v návaznosti na své předešlé úspěchy a germanizační úsilí, které se projevilo v Prostějově. Tento nový titul mu měl zajistit trvalejší pozici, která byla po vzoru postavení vedoucích německých obcí, protože pozice vládního komisaře byla brána spíše jako přechodné východisko, dokud by situace v daném městě nebyla stabilizovaná a zcela by neodpovídala nacistické představě o obcích v Říši. Starostové, po vzoru těch říšských, měli hrát svou roli dle slov periodika následujícím způsobem: „*starosta podle vůdcovských zásad jest současně rozhodujícím výkonným orgánem, samostatně vedoucím správu obce s neobmezenou zodpovědností.*“²²⁰ Nicméně starostové podléhali o to většímu dozoru ze strany nadřízených správních orgánů a v případě, že by starosta svůj úřad vykonával špatně, měl nadřazený úřad povinnost zakročit.²²¹

Působení Maximiliana Girtha v Prostějově se neobešlo bez pozorování veřejnosti a tajných služeb. Jeho činnost se u mnohých lidí nesetkávala s pozitivním ohlasem. Zajisté se tyto ohlasy staly předmětem různých zpráv o Girthovi coby

---

²¹⁹ Hlasy z Hané, č. 29, 18. 7. 1942, s. 1.

²²⁰ Hlasy z Hané, č. 31, 1. 8. 1942, s. 1.

²²¹ Tamtéž.

starostovi města Prostějov. Zářným příkladem je sepsání osobního dobrozdání litovelského okresního hejtmána Friedricha Jahna z dubna roku 1944. Jahn, který působil v prvních letech protektorátu v Prostějově, dostal žádost o učinění dobrozdání od místního oberlandrátu, pod který spadal politický okres Prostějov.²²² Jahnův spis nebyl jediný, který popisoval kariérní a osobní život Maximiliana Girtha do roku 1944. Další, poměrně důležitý, spis vznikl v rámci SD. Zpráva SD byla vyhotovena samotným Walterem Jacobim, šéfem protektorátní SD,²²³ v srpnu roku 1944. Následně byla zpráva adresována na sekretariát Státního ministra pro Čechy a Moravu Karla Hermanna Franka. Oba spisy obsahovaly srovnatelné informace, nicméně zpráva SD byla pochopitelně obsáhlejší a zakládala se na více zdrojích. Na základě obou dokumentů můžeme do jisté míry určit příčiny pádu starosty.²²⁴

Jak už bylo uvedeno výše, Girth se okamžitě po svém dosazení do čela města aktivně chopil svého úřadu. Přestože pocházel z prostších poměrů, během vykonávání úřadu vládního komisaře se dokázal velmi rychle finančně zaopatřit a jeho životní styl se stal předmětem mnoha kauz. Jedna z nich se týkala jeho velikého bytu, který si Girth údajně až s podivem rychle pořídil. Ve válečném období fungoval v zimních měsících přidělový systém, podle kterého připadalo

---

²²² SOkA Olomouc, Okresní úřad Litovel 1944-1945, inv. č. 801, fol. 12.

²²³ Podrobněji viz KRČMÁŘ, Dalibor: *Walter Jacobi. „Vysloveně intelektuální typ“ v čele protektorátního SD.* In: Tereziánské listy: sborník Památníku Terežín. Praha 2011, s. 28–53.

²²⁴ NA Praha, fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha, sign. 110-4/247, fol. 11–14. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

určité množství uhlí na domácnost. Girth údajně několikrát zažádal o navýšení přídelu pro svou domácnost. Veřejnost pak tuto okolnost viděla jako neúspěšnost vládního úředníka, který by měl jít v době války příkladem. Otázka Girthovy úspory se podle spisů odrážela mimo jiné také v dopravě. Zde mu bylo vytýkáno využívání auta na malé vzdálenosti, například k dopravení se ze svého bytu do kanceláře. Dále půjčoval firemní auto své manželce a příbuzným, zejména pak svému švagrovi, kterému dokonce umožnil získat post ředitele místní továrny, ačkoli byl označen jako člověk zcela bez odborných znalostí.²²⁵

Girthovi bylo dále vytýkáno množství bujarých večírků, na kterých nechyběl kvalitní alkohol a velké množství masa, což dle dokumentů mnohé občany uvedlo do rozpaků, neboť takové množství masa nemohlo být získáno v rámci přídelového systému.²²⁶ Předmětem výtek se stala také manželka Irma, která dle spisu nehospoďarila v době války úsporně, a to zejména co se týče oblečení. Pobouření obyvatelé si všímali toho, že měla na sobě každou chvíli nové šaty. Například v roce 1943 si údajně nechala ušít několik kožených kabátů, které byly nejspíše získány na černém trhu, neboť kůže byla tou dobou nedostatkovým zbožím.²²⁷

---

²²⁵ Tamtéž, fol. 11a–12. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

²²⁶ NA Praha, fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha, sign. 110-4/247, fol. 13. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

²²⁷ Tamtéž, fol. 12a. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

Jedním z prvních úkonů nového vládního komisaře bylo přetvoření divadla v Národním domě do podoby vyhovující nacistické kultuře. Jeho natolik silný osobní zájem na rozvoji divadla však budil příliš mnoho pozornosti. Girthovi byla v této věci vytýkána příliš velká angažovanost, zaujatost a umožňování častých činoherních představení v Prostějově, což mnozí lidé shledávali v období války za nežádoucí.²²⁸ Provozovala se většinou jen německá představení, která byla hrána z hlediska ideologických potřeb bez respektování skutečného stavu, protože německé obyvatelstvo bylo v Prostějově nadále v menšině. To znamenalo, že většinové česky mluvící obyvatelstvo navštěvovalo divadlo pouze zřídka, což mělo za následek prodělečnost kulturního zařízení.²²⁹ Girth si dle spisů vydržoval zejména hostující umělce z Olomouce a Brna a při cestách zpátky jim proplácel taxi. Při několika příležitostech nechal autem přivézt sólisty z Brna místo toho, aby použili méně nákladnou cestu vlakem.²³⁰

Girth také udržoval intimní vztahy se ženami. Jednou z jeho dlouhodobých milenek byla údajně herečka působící v divadle v Olomouci. Girth se údajně se svými intimními vztahy netajil a některé z nich byly předmětem mnoha rozporů. Například dle spisů navštívil s manželkou místní kino při příležitosti výročí svatby.

---

²²⁸ SOkA Olomouc, Okresní úřad Litovel 1944–1945, inv. č. 801, fol. 12.

²²⁹ HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří: *Německojazyčná městská divadla na Moravě a ve Slezsku (1733–1944)*. In: *Theatralia. Revue současného myšlení o divadelní kultuře*, 13, 2010, č. 1, s. 47–71.

²³⁰ NA Praha, fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha, sign. 110-4/247, fol. 13. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

V průběhu večera oslovil manželku Kurta Ehrleho, intendanta německého divadla v Olomouci. Brzy poté s ní ten večer zmizel. Dalším zaznamenaným případem Girthova záletnictví je dle zpráv vztah s chůvou jeho dětí. Té měl dokonce poskytnout byt. V případě Girtha se dokonce několikrát stalo, že rozpory s manželou jeho milenek se musely řešit přes vyšší instanci.²³¹ Manželka Irma dle dokumentů Girthovi nevěry tolerovala za cenu jistých ústupků spojených s jejím životním stylem, například zajišťování stále nového oblečení.²³²

Aby si Girth zvýšil životní úroveň, zakoupil bývalé jezdecké kasárny v Prostějově, které navrhl využít jako hospodářský dvůr. Dle spisu tak učinil proto, aby jeho rodina nemusela být závislá na přidělovém systému, ale mohla si dopřát zásobování masem a mlékem. Na hospodářském dvoře se dále nacházela jezdecká hala se zabaveným židovským majetkem. Girth se údajně snažil tuto halu uvolnit pro potřeby ubytování a uložení majetku Wehrmachtu. Nicméně poté, co mu bylo potvrzeno povolení, Girth svůj návrh na poskytnutí haly armádě změnil na možnost využití volné plochy jako skladiště zemědělských surovin. Dle spisu tak jednal proto, že chtěl osobně využívat prostory haly, což se ukázalo jako pravdivé. Girth totiž společně se svou manželkou využíval halu pro jízdu na koni, a to alespoň do doby, než byla otázka účelu haly správními orgány vyřešena.²³³

---

²³¹ Tamtéž, fol. 14. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

²³² Tamtéž, fol. 12. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

²³³ SOkA Olomouc, Okresní úřad Litovel 1944-1945, inv. č. 801, fol. 12.

I samotná osobnost Maximiliana Girtha byla dle obou spisů mnohdy kritizována. Jedním z faktorů, které k tomu přispěly, bylo Girthovo nevlídné chování k většině obyvatel města. Často dával okázale najevo svoji vysokou životní úroveň, což v mnohých způsobovalo nelibost, a tak se zažilo rčení: „*Er war arm wie eine Kirchenmaus und heute spielt er den grossen Herrn!*“²³⁴ – „*Byl chudý jak kostelní myš a dnes hraje velkého pána!*“²³⁵

Girth využíval svoji politickou moc a obklopoval se kruhem lidí, kteří nemuseli být jen zarputilí němečtí agitátoři režimu. Více než ti to byli dle spisu lidé, kteří mu poskytovali především obchodní užitek. Ve svém úřadě byl velmi ambiciózní a dle spisu působil egocentricky. Podle údajů na jedné straně prováděl svoji germanizační snahu a na straně druhé ji využíval pro vlastní prospěch.²³⁶

V závěrečném shrnutí ve zprávě SD byl Maximilian Girth vzhledem k výše uvedeným faktům hodnocen jako osoba, která údajně svou arogancí brání jakémukoli bližšímu kontaktu se širší skupinou Němců sídlících ve městě. Z výše uvedených důvodů se ve spisu dospělo k rozhodnutí odejmout Girtha z jeho úřadu, a to alespoň na dobu války, údajně kvůli konsolidaci vztahů v Prostějově. Girth byl nato v září roku 1944 odveden do armády. V souvislosti s vojenskou

---

²³⁴ NA Praha, fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha, sign. 110-4/247, fol. 11a. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

²³⁵ Tamtéž. (volný překlad autorkou z němčiny)

²³⁶ Tamtéž, fol. 14a. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/>. [cit. 4.3.2020]; dále viz SOkA Olomouc, Okresní úřad Litovel 1944-1945, inv. č. 801, fol. 12.

službou nastala pro Girtha polehčující okolnost, neboť on sám údajně vznesl přání být zařazen do Wehrmachtu. Dle autora zprávy Waltera Jacobiho mohl být kvůli tomu Girth po válce opět dosazen do úřadu města.²³⁷

Po této události byl do čela města dosazen zástupce, jehož umístění zde mělo být pouze dočasné. Novým přednostou komunální správy města Prostějov se v září roku 1944 stal vystudovaný právník Dr. Hans Grabinger, který předtím působil v Plzni. Grabinger byl v této pozici až do května následujícího roku.²³⁸

---

²³⁷ NA Praha, fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha, sign. 110-4/247, fol. 14a. In: <http://www.badatelna.eu/fond/2199/zaznam/983074/reprodukce/> [cit. 4.3.2020].

²³⁸ AUGUSTIN, J. – PACHOLÍK, B.: *Sto let prostějovské radnice*, s. 244.

3. Poválečné osudy představitelů

3.1. Jan Sedláček

Po druhé světové válce se Jan Sedláček zpátky do politiky ani do městské samosprávy už nevrátil. Podle výkazu z učitelské působnosti byl od 1. září 1945 reaktivizován, což znamenalo, že se jeho učitelská působnost znovu uvedla v činnost.²³⁹ Od 1. září 1945 nastoupil opět do služby jako učitel na prostějovském reálném gymnáziu. Od druhého školního pololetí na přelomu let 1945/1946 mu byla ze zdravotních důvodů snížena pracovní doba na dvanáct hodin týdně.²⁴⁰ Sedláčkovi byly na základě dekretu prezidenta republiky po roce 1945 uznány křivdy z dob nacistické okupace, viz následující úryvek: *„Jsou u Vás splněny podmínky dekretu prezidenta republiky ze dne 17. srpna 1945 č. 53/1945 Sb., o odčinění křivd čl. veřejným zaměstnancům, a to §1 a §4, odstavce 1, §5 f/, §6, odstavce 6, posuzujeme Vás na základě zmocnění ministerstva školství a osvěty ze dne 23. listopadu 1945, č. A-147.980/45-III. pokud jde o Váš služební poměr státního profesora střední školy podle §70 PZ a Váš služební plat tak, jako kdyby k Vašemu přeložení do trvalé výslužby koncem března 1941, provedeném dekretem býv. české školní rady pro Moravu v Brně ze dne 15. března 1941 č. 16.660/41*

---

²³⁹ NA Praha, Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, kart. 202, inv. č. Sedláček Jan 1888, *Osobní výkaz*, nečíslováno.

²⁴⁰ NA Praha, Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, kart. 202, inv. č. Sedláček Jan 1888, nečíslováno.

nedošlo.“²⁴¹ Tím se Janu Sedláčkovi započítala část peněz z dob protektorátu, především plat spojený s vánoční výpomocí z let 1941–1943.²⁴²

Jan Sedláček byl ve svých šedesáti letech dne 31. srpna 1948 u konce své profesní kariéry učitele na střední škole a odešel do trvalé výslužby. Jeho pracovní výměr trval čtyřicet osm let.²⁴³ Sedláček byl v poválečných letech velmi činný v oblasti psaní a dopisování si s přáteli. Ještě čerstvě po válce v roce 1945 vydal vzpomínkovou brožuru o třiceti stranách, kterou nazval *Prvý odboj v kraji olomouckém 1939*. Tato kniha obsahuje soupis vzpomínek z let 1939–1940. Dle slov Sedláčka měla tato brožura sloužit jako podklad pro tvorbu obsáhlejšího sborníku, který by se zabýval odbojem v celém Olomouckém kraji.²⁴⁴ V roce 1946 sestavil na základě svých pamětí a úryvků vzpomínek pamětníků knihu o historii prostějovské reálky pod názvem *Několik úryvků z dějin reálky. Zvláštní otisk z Památníku reálky 1871–1946*.²⁴⁵ Také se nebál vyjadřovat svůj názor k tehdejší situaci ve státu. V jednom z dopisů adresovaných roku 1946 příteli označoval

---

²⁴¹ NA Praha, Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, kart. 202, inv. č. Sedláček Jan 1888, *Zemská školní rada v Brně*, nečíslováno.

²⁴² NA Praha, Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, kart. 202, inv. č. Sedláček Jan 1888, *Zemská školní rada v Brně*, 26. dubna 1946, nečíslováno.

²⁴³ NA Praha, Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, kart. 202, inv. č. Sedláček Jan 1888, *Zemská školní rada v Brně*, 27. září 1948, nečíslováno.

²⁴⁴ Sedláček, J.: *Prvý odboj v kraji olomouckém*, s. 5.

²⁴⁵ SEDLÁČEK, Jan: *Několik úryvků z dějin reálky. Zvláštní otisk z Památníku reálky 1871–1946*. Prostějov 1946.

poválečnou atmosféru ve státě jako rozštěpenou a nesjednocenou a napsal, že strach lidí z gestapa i nadále přebývá.²⁴⁶ Jan Sedláček zemřel ve svých dvaasedmdesáti letech v pátek dne 30. prosince 1960 v Prostějově.²⁴⁷

3.2. Maximilian Girth²⁴⁸

Vojenská služba začala Maximilianu Girthovi dne 1. září 1944. Jako rotmistr byl odveden do oblasti Zittau,²⁴⁹ poté do Pirny²⁵⁰ a nakonec do Drážďan. Poté byl vyslán na italskou frontu, kde byl 20. dubna 1945²⁵¹ zraněn, a následně se dostal do amerického zajetí. Tam pobyl několik měsíců, dokud ho tamní úřady nepřemístily do bavorského uprchlického tábora Bad Aibling. Dne 23. února 1946 byl z tábora propuštěn a přesunut do německého Wiesbadenu.²⁵²

V důsledků takzvané vánoční amnestie, která se dotkla mnoha obyvatel Německa, byl Girth dne 2. prosince 1947 denacifikován. Toto osvědčení mu umožňovalo například svobodnou volbu povolání, poněvadž mu v tom již nebránila

---

²⁴⁶ Mag Prostějov, fond Literární památky, Jan Sedláček, *Dopis*, nečíslováno.

²⁴⁷ Mag Prostějov, fond Literární památky, Jan Sedláček, *Parte*, nečíslováno.

²⁴⁸ Tato podkapitola je ve zkrácené podobě součástí autorčiny odborné studie odevzdané do časopisu *Moderní dějiny*, viz MERUNKOVÁ, Květa: *Dr. Maximilian Girth (1910–1971), vládní komisař a starosta města Prostějov v období protektorátu*. In: *Moderní dějiny*, 28, 2020, č. 1, v tisku.

²⁴⁹ Český překlad názvu města je Žitava. Město se nachází v německé spolkové zemi Sasko.

²⁵⁰ Starší český název pro město je Perno. Město se nachází v německé spolkové zemi Sasko.

²⁵¹ V jiných pramenech uvádí Girth datum 18. dubna 1945, viz BAK, PERS 101/49274, fol. 18.

²⁵² BAK, PERS 101/49276, fol. 5.

jeho nacistická minulost.²⁵³ Téhož roku začal Girth pracovat na okresním bytovém úřadě ve městě Rudesheim am Rhein nacházejícím se ve spolkové zemi Hesensko. Na přelomu let 1947/1948 změnil své zaměstnání a začal pracovat jako pomocný právník a notář u právníka Dr. Cremera v témže městě. Této práci zanechal na podzim roku 1948 a následně si otevřel vlastní právnickou praxi se specializací na správní právo v Eltville am Rhein nacházejícím se rovněž v Hesensku.²⁵⁴ Od roku 1952 pracoval jako pomocný referendář a poté jako vládní rada u Spolkového ministerstva vnitra v Bonnu, který se stal mezi lety 1949 a 1990 provizorním hlavním městem tehdejší Spolkové republiky Německo.²⁵⁵ V červnu roku 1953 byl povýšen na vrchního vládního radu.²⁵⁶

Dne 22. července 1953 se tehdy třiačtyřicetiletý Girth rozvedl se svou manželkou Irmou, se kterou měl tři děti.²⁵⁷ Nedlouho poté, dne 11. srpna 1953, se v Bonnu oženil s o dvacet let mladší Mathilde, rozenou Strüpp. Z druhého manželství měl dvě děti.²⁵⁸

---

²⁵³ BAK, PERS 101/49274, fol. 13.

²⁵⁴ BAK, PERS 101/49274, fol. 18.

²⁵⁵ BAK, PERS 101/49274, fol. 46.

²⁵⁶ BAK, PERS 101/49274, fol. 47.

²⁵⁷ Po zesnulém novorozenci se dne 27. července 1940 narodila dcera Lieselotte. Poté se dne 23. června 1942 narodil Heinz-Peter. Jako třetí se narodil Herbert-Ernst, a to dne 9. července 1945, viz BAK, PERS 101/49274, fol. 1.

²⁵⁸ Dcera Dorothea se narodila dne 13. srpna 1954. Další dcera jménem Beata se narodila dne 11. června 1959, viz BAK, PERS 101/49274, fol. 1.

Girth byl po celé období padesátých let hodnocen svými nadřízenými jako zkušený a obratný pracovník, který udržuje dobré vztahy se svými spolupracovníky na pracovišti. S přibývajícím věkem se však zhoršoval jeho zdravotní stav, tudíž byl častěji na nemocenské.²⁵⁹

3.2.1. UZNÁNÍ GIRTHOVY PROFESE Z LET 1942–1945 ZÁPADONĚMECKÝMI ÚŘADY

V druhé polovině padesátých let podal Maximilian Girth na západoněmecké úřady žádost o vyšetření jeho profesní činnosti z let 1942–1945. V této věci šlo Girthovi zejména o to, aby německé úřady uznaly jeho post starosty pro zmiňovaná léta a započítaly mu praxi a plat, který byl v porovnání s jeho platem vládního komisaře z let 1940–1942 značně vyšší. Zhruba od roku 1958 začalo ve věci tohoto vzneseného požadavku šetření, které se v případě kladného rozsudku mělo projevit zejména v započítání praxe a v Girthově penzi. Aby mu v žádosti bylo vyhověno, musel Girth doložit písemné svědectví, které by potvrdilo jeho funkci starosty z období protektorátu. Girth u sebe dle spisů neměl všechny osobní dokumenty, protože poválečná situace byla pro vysídlené Němce značně chaotická a ucelená osobní dokumentace byla mnohdy ztracená. Jako důkaz tudíž byla předložena níže zmíněná písemná dobrozdání deseti svědků, kteří převážně zastávali posty ve správních orgánech protektorátní samosprávy a mohli tak vydat místopřísežné prohlášení.²⁶⁰

---

²⁵⁹ BAK, PERS 101/49274, fol. 83.

²⁶⁰ BAK, PERS 101/49276, fol. 3.

O co Girthovi šlo, bylo potvrzení jeho funkce starosty města Prostějov, do které byl jmenován v červenci roku 1942, a přes různé peripetie, jako narukování do Wehrmachtu, v ní setrval až do května roku 1945. Post starosty byl Girthovi předán Dr. Seidlem. Jeho zvolení mělo platnost po dobu 12 let. Jak už bylo řečeno v předchozích kapitolách, jeho úřad starosty byl slavnostně vyhlášen a nejednalo se pouze o změnu oslovení z vládního komisaře na starostu, ale šlo o oficiální povýšení, které zahrnovalo všechna s tím spojená privilegia včetně zvýšení platu. V těchto spisech se můžeme dozvědět o některých údajích souvisejících s obdobím jeho úřadování v Prostějově v době protektorátu. Girth například neopomněl uvést nepříjemnosti s SS a SD, do kterých se dostal na konci roku 1942. Ve spisu uvedl, že se situace mezi ním a těmito složkami zhoršila do takové míry, že SS požadovala propuštění Girtha z úřadu starosty, protože Girth údajně nebyl politicky tolerovatelný. V roce 1942 nebylo žádosti SS vyhověno, neboť v té době se Girth ještě projevoval jako velice schopný činitel. Pod jeho vedením byly totiž započaty zmíněné značné germanizační tendence v Prostějově. V roce 1944 však SS dle spisu nabádala veřejnost, aby se postavila proti Girthovi. Události byly pro něj údajně neúnosné, což vyvrcholilo v září roku 1944 jeho povoláním k vojenské službě. Girth ve svém úvodním prohlášení z roku 1958 uvedl, že jeho post starosty byl zachován a byl srovnatelný s posty úředníků v Říši na plný úvazek.²⁶¹ V důsledku povolání k Wehrmachtu dle jeho slov nedošlo ke změně vztahu, co se týče postu státního úředníka, plat mu byl zachován až do kolapsu v květnu roku 1945. Dle jeho

---

²⁶¹ BAK, PERS 101/49276, fol .4–5.

slov nebyl jmenován žádný zástupce ani nástupce. Z toho vyplývá, že Girth měl, dle svých slov, jistotu návratu. Z výše uvedených faktů je zřejmé, že mu šlo především o poskytnutí důkazu o jeho aktivitě v komunální správě do 8. května 1945.²⁶²

Kvůli uznání svého povolání státního úředníka v období 1942–1945 nechal Maximilian Girth předložit písemné doznání několika osob, které dříve působily ve státní správě v protektorátu. Tito lidé jednohlasně potvrdili pozici Maximiliana Girtha coby státního úředníka v protektorátu na plný úvazek, který jako takový měl být posuzován stejně, jako někdejší státní úředníci z Říše. Girth se, dle svých slov, zařazoval do stejných platových tříd jako jeho kolegové z Říše. Mezi osobami, které poskytly písemné doznání ve věci potvrzení Girthovy úřednické pozice, byl Dr. Josef Bayerl. Ten v období protektorátu zastával post přednosty protektorátní správy a v období poskytnutí písemného svědectví ve věci Maximiliana Girtha v roce 1958 byl členem ministerské rady v Bavorském státním ministerstvu pro hospodářství a dopravu (*Bayerisches Staatsministerium für Wirtschaft und Verkehr*).²⁶³ Další svědectví bylo poskytnuto Dr. Lotharem Wielandem, který dříve v protektorátu zastával úřednický post na Okresním hejtmanství (*Bezirkshauptmann*) v Olomouci. Wieland potvrdil, že Girth v roce 1942 zastával post plně právního státního úředníka na plný úvazek, který se ve výše jmenovaném roce ve městě Prostějov potýkal s potížemi ze strany přednostů SS v Prostějově, kteří ho dle slov Wielanda nařkli ze zkorumpovanosti a různých peněžních

---

²⁶² BAK, PERS 101/49276, fol. 6.

²⁶³ BAK, PERS 101/49276, fol. 8.

machinací. Dále pak Wieland ve spisu stručně popisoval, stejně jako to uváděl Girth, že spory mezi ním a SS souvisely v roce 1942 s jeho jmenováním starostou, kterým byl až do roku 1944. Tehdy situace vyvrcholila povoláním Maximiliana Girtha k Wehrmachtu. Poměrně důležitou částí Wielandova písemného svědectví o Girthovi bylo potvrzení, že se Girthovo právní postavení v roce 1944 nezměnilo, ačkoliv byl povolán na frontu. Po povolání Girtha k Wehrmachtu dle Wielandových slov nedošlo k oficiálnímu ustanovení nástupce.²⁶⁴ Nicméně je třeba uvést, že po Girthově odchodu byl do čela města na pozici vládního komisaře dosazen Hans Grabinger. Jeho role tím pádem nejspíš měla být pouze prozatímní a nenesla s sebou tolik povinností jako role starosty.²⁶⁵ Girth byl údajně v neustálém písemném kontaktu s prostějovským úřadem. Wieland potvrzuje, že se Girthův plat nezměnil a jeho rodina nadále využívala výhody spojené například s užíváním bytu. Girthův plat, dle slov Wielanda, zůstal nezměněn, stejně jako odměny, a to až do května roku 1945.²⁶⁶ Jedno z dalších písemných prohlášení o Girthově pracovním vztahu podala Hildegard Tessmer, která v období protektorátu působila jako personální referentka prostějovského starosty, a po jeho povolání na frontu měla na starosti záležitosti chodu úřadu. Ta rovněž potvrdila, že byl Girth povolán do Wehrmachtu, nicméně jeho post starosty města byl zachován. Rovněž nebyl, dle jejích slov, vyhlášen oficiální cestou žádný nástupce. Hildegard Tessmer si v tomto období 1944 stěžovala na velké množství práce, které jí přibylo důsledkem Girthovy absence. Zároveň dodala, že byl velký nedostatek německých úředníků,

---

²⁶⁴ BAK, PERS 101/49275, fol. 2–3.

²⁶⁵ Pozn. autorky.

²⁶⁶ BAK, PERS 101/49276, fol. 9–10; dále viz BAK, PERS 101/49275, fol. 2–3.

proto musela mnoho pracovních úkonů zvládat sama. Girth během své vojenské služby navštívil Prostějov, a to o vánočních svátcích v roce 1944. Jeho rodina údajně pobývala v Prostějově až do svého útěku v dubnu roku 1945.²⁶⁷

Pro Maximiliana Girtha bylo nejdůležitější, aby německé úřady roku 1958 potvrdily jeho právní postavení starosty pro roky 1942–1945. Úřady tehdejší Spolkové republiky Německo jeho žádost prošetřily a přihlédly k svědeckým písemným doznáním osob, které působily v protektorátu a měly co do činění s Maximilianem Girthem. Závěrečné ustanovení uznalo Girthovy vznesené požadavky a potvrdilo mu jeho právní postavení ve zmiňovaných letech. Zároveň se tak prokázalo, že Maximilian Girth byl oficiálně ve funkci starosty až do 8. května roku 1945, ačkoliv fyzicky pobýval na vojenské frontě.²⁶⁸ Dne 15. února 1962 obdržel Girth důchodový příspěvek, díky němuž byla státní dlužná částka vyrovnána.²⁶⁹

Začátkem šedesátých let se Girth léčil v lázeňském městě Bad Homburg, které se nachází nedaleko města Frankfurt nad Mohanem. Mezi jeho zdravotní problémy se řadily těžké deprese, srdeční potíže a nespavost, které předcházely celkovému nervovému zhroucení.²⁷⁰ Ze zdravotní zprávy jeho lékaře vyplývalo, že se Girth potýkal s těžkou depresí již od padesátých let, čemuž se musela jeho

---

²⁶⁷ BAK, PERS 101/49276, fol. 14.

²⁶⁸ BAK PERS 101/49276, *Personal und Feststellungsbogen zum Gesetz nach Art. 131 GG.*, fol. 42–43.

²⁶⁹ BAK, PERS 101/49275, fol. 5.

²⁷⁰ BAK, PERS 101/49274, fol. 113.

manželka naprosto přizpůsobit, zejména co se týče její bezmezná péče.²⁷¹
V důsledku špatného zdravotního stavu byl Maximilian Girth v říjnu roku 1962
v lékařské zprávě shledán nezpůsobilým k práci a byl poslán do důchodu.²⁷²
Oficiální potvrzení o odchodu do penze bylo datováno k 31. květnu 1963.²⁷³

Girthův zdravotní stav se však nelepšil. Z dochovaných pramenů je zřejmé, že
byl dokonce na několik týdnů hospitalizován na psychiatrické klinice fakultní
nemocnice v Bonnu, kde mu byly podávány silné medikamenty. I přes to se
v časovém horizontu deseti let stihl rozvést se svou druhou manželkou a poté se
oženit se svou třetí manželkou Hildegard, rozenou Otto. Svatba se konala na jaře
roku 1971. Dr. Maximilian Girth zemřel dne 24. srpna roku 1971 ve věku 61 let
u svého zetě v Salzburgu.²⁷⁴

---

²⁷¹ BAK, PERS 101/49274, fol. 117.

²⁷² BAK, PERS 101/49274, fol. 119.

²⁷³ BAK, PERS 101/49274, fol. 162.

²⁷⁴ Tamtéž.

4. Exkurz: Biogramy dalších mužů spjatých v letech 1939–1945 s prostějovskou radnicí

4.1. JUDr. Oldřich John (1907–1961)

Oldřich John se narodil dne 20. února 1907 v Chořelících (dnes součást města Litovel).²⁷⁵ Obecnou školu započal v Kyjově, kde také navštěvoval reálné gymnázium. Poté pokračoval ve studiu na gymnáziu v Litovli a následně odmaturoval na Slovanském gymnáziu v Košicích roku 1925.²⁷⁶ Matka se několik let po jeho narození rozvedla s manželem Antonínem Johnem, se kterým vychovávala další dva syny, Dětmara a Lubomíra. Poté si vzala inženýra Šindeláře, který se s rodinou přestěhoval do Košic, kde v letech 1920–1926 pracoval.²⁷⁷

John pokračoval ve svých studiích a zapsal se na práva na univerzitu v Brně. Zanedlouho však přestoupil na Karlovu univerzitu v Praze, kde pokračoval ve

---

²⁷⁵ Dle záznamů z matriky Univerzity Karlovy se matka Oldřicha Johna jmenovala Elenora a otec se jmenoval Antonín. Viz AUK Praha, Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 7, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. (1928–1931), s. 3198; dle Petra Aneva byl Oldřich John narozen jako nemanželský syn a jeho matka se jmenovala Lenka Svozilová. Viz ANEV, Petr – BÍLÝ, Matěj: *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)* (dále jen *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ*). Praha 2018, s. 547.

²⁷⁶ ANEV, P. – BÍLÝ, M.: *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ*, s. 547.

²⁷⁷ URBAN, Josef: *Parlamentní volby v roce 1946 v Prostějově* (dále jen *Parlamentní volby v roce 1946 v Prostějově*). Brno 2008 (nepublikovaná magisterská diplomová práce), s. 40.

stejném oboru. Veškeré studijní náležitosti úspěšně splnil a v roce 1929 slavnostně odpromoval a získal titul v oblasti práva, JUDr.²⁷⁸ V roce 1929 začal pracovat jako advokátní koncipient nejprve v Olomouci a poté od roku 1930 u svého strýce a budoucího tchána JUDr. Cyrila Svozila v Prostějově. V roce 1935 si otevřel vlastní advokátní praxi.²⁷⁹

Ve třicátých letech započal svou politickou dráhu vstupem do strany sociální demokracie. Oldřich John byl charakterizován jako vynikající řečník, který se ve straně a ve veřejné sféře velmi angažoval. V roce 1936 vstoupil do prostějovského městského zastupitelstva. V květnu o rok později se třicetiletý John dostal do čela obce jako nejmladší starosta v tehdejší prvorepublikovém Československu. John tento post přebíral od někdejšího vládního komisaře Heitera, jehož úkolem bylo stabilizovat tehdejší podmínky na prostějovské radnici.²⁸⁰ V této době se také John oženil s vlastní sestřenicí Hermou Svozilovou, která byla spisovatelka a básnířka. John byl také velmi činný v nově ustanovené Národní straně práce. Ve funkci

---

²⁷⁸ AUK Praha, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí, inv. č. 32, *Judiciální státní zkušební komise při Univerzitě Karlově (1927–1929)*, s. 4876; dále viz AUK Praha, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí, inv. č. 51, *Státovědecká státní zkušební komise při Univerzitě Karlově (1929–1931)*, s. 4670.

²⁷⁹ URBAN, J.: *Parlamentní volby v roce 1946 v Prostějově*, s. 40.

²⁸⁰ URBAN, Josef: *Politická krize v prostějovské radnici v letech 1934/1935*. Brno 2005 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce), s. 40.

starosty města Prostějov byl do ledna roku 1939, kdy ze svého postu rezignoval. Na jeho místo nastoupil Jan Sedláček zastupující pravicovou Stranu národní jednoty.²⁸¹

V září roku 1939 byl Oldřich John zatčen a uvězněn ve Štěpánově a poté v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald, kde byl až do září roku 1940. V roce 1944 byl opět zatčen, nicméně po čtrnácti dnech byl nacistickými úřady propuštěn. Během období protektorátu se snažil tajně podílet na činnosti odbojových organizací. V květnu roku 1945 se aktivně angažoval v protinacistickém hnutí Revolučního národního výboru a dne 9. května byl dosazen do funkce nejvyššího politického činitele města Prostějov. Aktivně se podílel na vybudování strany sociální demokracie v Olomouckém kraji.²⁸²

Ve straně sociální demokracie byl Oldřich John velice činný a v říjnu roku 1945 byl zvolen předsedou krajského výkonného výboru. V roce 1948 ukončil John činnost ve své advokátní kanceláři a začal se naplno věnovat politice. Únorový převrat v roce 1948 otevřel Johnovi dveře k vyšším funkcím, neboť jeho strana byla sloučena s komunistickou stranou (KSČ). To mu umožnilo postoupit do ústředního výboru KSČ a jeho předsednictva, kde se řadil mezi úzkou skupinu vedoucích funkcionářů režimu. V červnu roku 1948 byl John zvolen předsedou Národního

---

²⁸¹ ANEV, P. – BÍLÝ, M.: *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ*, s. 547.

²⁸² URBAN, J.: *Parlamentní volby v roce 1946 v Prostějově*, s. 40–41.

shromáždění. Tehdy dosáhl nejvyšší mocenské funkce ve svém životě. Od září roku 1948 byl generálním tajemníkem Ústředního akčního výboru Národní fronty.²⁸³

U moci se však Oldřich John dlouho nezdržel, neboť na něj z různých stran přicházely stížnosti. Zároveň byly o Johnovi shromažďovány informace Státní bezpečností. Ta prověřovala působení bývalých funkcionářů sociální demokracie, jak tomu bylo i v případě Johna. Na základě různých akcí proti bývalým členům sociální demokracie byl John shledán Státní bezpečností za nežádoucího. Znamenalo to pro něj opuštění vysokých funkcí a faktický odchod z vysoké politiky. Ani poté nebyl Oldřich John ušetřen sledování tajnou službou. Zhruba od roku 1955 pobýval v ústraní, neboť na něj bylo uvaleno omezení pohybu.²⁸⁴ John zemřel dne 2. srpna 1961 v Thomayerově nemocnici v pražské Krči ve věku padesáti čtyř let. V roce 1968 obdržel in memoriam Řád Klementa Gottwalda.²⁸⁵

---

²⁸³ KAPLAN, Karel: *Akce Javor – případ Oldřicha Johna*. In: *Historie prožité minulosti. K šedesátinám Oldřicha Tůmy*. Praha 2010, s. 95–96.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 100–101.

²⁸⁵ ANEV, P.–BÍLÝ, M.: *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ*, s. 547.

4.2. Dr. jur. Hermann Böss (1910–?)

Sudetský Němec Hermann Böss se narodil dne 18. června 1910 v Zábřehu na Moravě (německy Hohenstadt) v katolické rodině poštovního úředníka. Studoval na šumperském státním reálném gymnáziu, přičemž maturitní zkoušku vykonal dne 17. června 1929.²⁸⁶ Poté Böss pokračoval ve studiu na právnické fakultě Německé univerzity v Praze a studium zakončil dne 12. června 1937, kdy byl promován doktorem práv (německy Dr. jur.).²⁸⁷ Po vystudování pracoval jako koncipient, neboť mu zbývalo vykonat tříleté pracovní období zakončené velkou státní zkouškou.²⁸⁸ V letech 1934–1936 absolvoval povinnou vojenskou službu na Podkarpatské Rusi, kde získal hodnost důstojníka. Ve svých osmadvaceti letech byl posléze zaměstnán ve státní službě, a to u zemského úřadu v Praze. Poté působil u okresní politické správy v Děčíně.²⁸⁹

V Děčíně byl hodnocen jako velice schopný pracovník, který zastával mnoho úkonů. Poté, co byla v důsledku mnichovské dohody v roce 1938 postoupena pohraniční území Říši, byl Böss pověřen řešit veškeré důležité záležitosti týkající se politické správy v Děčíně, neboť zde nastal problém s nedostatkem státních zaměstnanců. Díky tomu byl Böss o to více ceněn jako úředník, který ovládá

---

²⁸⁶ BAB, ZA VI. 0461 A.08, *Hermann Böss, Personalnachweisung*, nečíslováno.

²⁸⁷ AUK Praha, fond Matriky Německé univerzity v Praze, inv. č. 6, *Matrika doktorů Německé univerzity v Praze (1936–1939)*, s. 113.

²⁸⁸ BAB, ZA VI. 0461 A.08, *Hermann Böss*, nečíslováno.

²⁸⁹ Hlasy z Hané, č. 7, 17. 2 1940, s. 1.

plynule český i německý jazyk. Místní starosta dále hodnotil Bösse jako člověka, který vychází dobře s obyvateli Děčína a má velký zájem o místní samosprávu. Jeho chování státního úředníka bylo hodnoceno jako „velmi dobré“. V Děčíně pobyl Böss až do února roku 1939.²⁹⁰

V březnu roku 1939 byl Hermann Böss přemístěn do německého města Osnabrück na praxi k úřadu vládního prezidenta. V Osnabrückeru byl jen chvíli, neboť mu posléze přišel dne 29. března 1939 dopis z Berlína. Jednalo se o nařízení příkazující bývalým československým vládním úředníkům působícím toho času v Říši přesun do nově vytvořeného Protektorátu Čechy a Morava. Hermann Böss byl přemístěn do Prostějova jako referendář k tamnímu oberlandrátu.²⁹¹ Dne 1. dubna 1939 vstoupil Hermann Böss do strany NSDAP pod číslem 7 134 546 a dále byl veden v paramilitární organizaci SA v hodnosti *SA-Oberscharführer*.²⁹²

V tomto období mohli někteří koncipienti, kteří ještě čekali na velkou státní zkoušku, vykonat nutnou praxi ve zkráceném termínu, tedy ne v tříletém období, ale v některých případech v pouhých dvou letech. Hermann Böss tuto možnost nedostal, a proto se s žádostí o zkrácení praxe na dva roky obrátil dne 23. května 1939 na Říšské ministerstvo vnitra. Zde se dožadoval zkrácení praxe a tím pádem i možnosti dříve vykonat zkoušku, která by mu pomohla získat plnohodnotný post

---

²⁹⁰ BAB, ZA VI. 0461 A.08, Hermann Böss, nečíslováno.

²⁹¹ BAB, ZA VI. 0461 A.08, Hermann Böss, *Auszugsweise Abschrift*, nečíslováno.

²⁹² BIMAN, Stanislav: *Kdo byl kdo v Říšské župě Sudety. Biografická příručka A–Z*. CD nosič. Litoměřice 2008, jmenný rejstřík B, s. 707.

s náležitým platem. Böss vycházel především z případů některých svých kolegů, kterým byla možnost zkrácení povolena. Mezi hlavními důvody uvedl, že má snoubenku, se kterou se chce oženit, nicméně si není jistý, jestli by snoubenka čekala pár let na to, až Böss vykoná státní zkoušku a bude mít vyšší plat. Böss se v dopise odvolával na těžko zvládnutelnou finanční situaci, kterou by nastávající manželé měli. Dále ve svých dvaceti devíti letech nechtěl dlouho čekat na svatbu, která by se při tříleté praxi konala až po jeho třicetínách. Kromě toho Böss argumentoval několikaletou praxí jak v Praze, tak i v Děčíně, Osnabrücku a Prostějově.²⁹³ Dle spisů nebylo Bössově žádosti vykonat velkou státní zkoušku ve zkráceném termínu vyhověno.²⁹⁴

Hermann Böss byl u prostějovského oberlandrátu mezi 16. březnem 1939 a 11. únorem 1940. Byl zaměstnán jako referent pro policejní záležitosti. Dne 12. února 1940 nastoupil za zatčeného Jana Sedláčka do funkce vládního komisaře města. V této souvislosti byl označován jako člověk znalý městské samosprávy, který se na pozici vládního komisaře města skvěle hodí. Jeho velikou výhodou byla znalost češtiny, neboť Prostějov byl městem s drtivou většinou českého obyvatelstva. Dle tamního vedoucího oberlandrátu Bayerla byl Böss velice pečlivý, zodpovědný a svědomitý státní pracovník.²⁹⁵

---

²⁹³ BAB, ZA VI. 0461 A.08, Hermann Böss, nečíslováno.

²⁹⁴ BAB, ZA VI. 0461 A.08, Hermann Böss, nečíslováno.

²⁹⁵ BAB, ZA VI. 0461 A.08, Hermann Böss, nečíslováno.

Dle některých doporučení měl Hermann Böss v čele města Prostějov pobýt delší dobu, zejména kvůli jeho dobrým vztahům s ostatními přednosty státní správy.²⁹⁶ Funkci však přenechal dne 21. května 1940 Maximilianu Girthovi. Předávání úřadu probíhalo slavnostně a akce se zúčastnilo mnoho přednostů státní správy, například vedoucí oberlandrátu Bayerl nebo zástupce NSDAP Ganzwohl. Hermann Böss se měl odebrat do Osnabrücku, kde měl složit potřebnou velkou státní zkoušku a kde mu měly být přiděleny další pracovní úkoly.²⁹⁷ V Osnabrücku pobyl Hermann Böss pár měsíců a poté byl přemístěn do Liegnitze²⁹⁸ jako vládní referendář.

Na tomto postu ve městě Liegnitz se Hermann Böss dlouho nezdržel. Dne 27. srpna 1940 napsal zprávu adresovanou na Říšské ministerstvo vnitra do Berlína. V této zprávě podal Böss žádost o uvolnění z pozice ve státní správě ze zdravotních důvodů s platností od 1. září 1940. Hermann Böss ve zprávě rezignoval z úřadu, protože trpěl na dlouhodobé onemocnění, které souviselo s jeho nepravidelným rytmem života a častým přesouváním. To mělo za následek problémy se zažíváním a těžké poruchy trávicího traktu. Dle nařízení lékaře měl Hermann Böss dodržovat přísný stravovací režim a diety. Dále musel pobývat pouze v domácím prostředí.²⁹⁹ Další kroky vedly Bösse po roce 1941 do jeho rodné oblasti, konkrétně do

---

²⁹⁶ BAB, ZA VI. 0461 A.08, Hermann Böss, nečíslováno.

²⁹⁷ Hlasy z Hané, č. 21, 25. 5. 1940, s. 1.

²⁹⁸ Polské město Lehnice se nachází v Dolnoslezském vojvodství.

²⁹⁹ BAB, ZA VI. 0461 A.08, Hermann Böss, *Entlassung aus dem Staatsdienst*, nečíslováno.

Šumperka. Zde byl dle karty NSDAP zaměstnán jako vládní referendář.³⁰⁰ Další informace o průběhu života Hermanna Bösse až do jeho smrti vybrané spisy neobsahovaly.

4.3. Dr. jur. Hans Grabinger (1909–?) ³⁰¹

Hans Grabinger se narodil 1. ledna 1909 v německém městě Wiesent v blízkosti Řezna (německy Regensburg). Pocházel z katolické rodiny, jeho otec byl farmář a bývalý kovářský mistr Johann Grabinger. Matka, rozená Markl, pocházela z města Kruckenberg, taktéž poblíž Řezna. Ve městě Wiesent navštěvoval Grabinger obecnou školu, a poté začal od září roku 1919 studovat na gymnáziu v Řezně. Tuto školu dokončil maturitní zkouškou v březnu roku 1928. Posléze začal se studiem na univerzitě, nejprve absolvoval dva semestry filozoficko-teologické fakulty. Poté studoval práva na univerzitě v Mnichově, kde strávil tři semestry studia, a další tři semestry absolvoval na univerzitě v Erlangenu³⁰². V Erlangenu Grabinger složil dne 12. února 1932 univerzitní závěrečnou zkoušku. Následně vykonával potřebnou praxi v oboru u okresního a následně krajského soudu v Řezně, dále u okresního úřadu a městské rady v témže městě, a poté pracoval

---

³⁰⁰ ABS Praha, karta NSDAP, *Hermann Böss*, nečíslováno.

³⁰¹ Studie k osobě Hanse Grabingera není dozajista vyčerpávající a může posloužit jako námět k podrobnějšímu zpracování s využitím pramenů této k osobě, které se mohou nacházet v Plzni: Státní oblastní archiv v Plzni, Archiv města Plzeň.

³⁰² Německé město ležící v Bavorsku.

u místního právníka Brauneisera. Dne 3. července 1935 vykonal Hans Grabinger velkou státní zkoušku,³⁰³ kromě toho se 22. prosince 1937 oženil.³⁰⁴

Hans Grabinger byl od léta roku 1933 příslušníkem SA a 1. května 1935 se stal také členem NSDAP s přiděleným číslem 3 654 667.³⁰⁵ V roce 1935 začal Grabinger pracovat pod školským oddělením ve městě Speyer.³⁰⁶ V roce 1938 byl přemístěn k okresnímu úřadu ve městě Burglengenfeld³⁰⁷ a v polovině roku 1939 byl posléze přeložen do Plzně na okresní hejtmanství. Dle spisu obdržel Grabinger několik povolání k Wehrmachtu, nicméně se k vojenské službě nedostavil. Údajně se tak stalo proto, že jeho pracovní pozice byla důležitá a nikdo jiný by ho nebyl schopen zastoupit. Dle svých slov chtěl vojenskou službu absolvovat, ale vyššími orgány státní správy mu to nebylo dovoleno. V důsledku toho se Hans Grabinger ospravedlňoval a doufal, že kvůli svému nenastoupení vojenské služby nebude Říší znevýhodňován.³⁰⁸

I když Hans Grabinger působil ke konci války jako přednosta městské správy v Prostějově, jeho působení v tehdejším Protektorátu Čechy a Morava se naplno projevilo v Plzni. Tam působil od roku 1939 ve funkci vládního rady na místním

---

³⁰³ BAB, ZJ 250 A.05, Hans Grabinger, fol. 6.

³⁰⁴ BAB, R 601/1816, Hans Grabinger, nečíslováno.

³⁰⁵ BAB, ZJ 250 A.05, Hans Grabinger, fol. 29.

³⁰⁶ Německé město nacházející se v blízkosti Frankfurtu nad Mohanem.

³⁰⁷ Německé město nacházející se v Bavorsku.

³⁰⁸ BAB, ZJ 250 A.05, Hans Grabinger, fol. 2.

okresním hejtmanství, a to až do roku 1944.³⁰⁹ Dne 12. října 1939 byla jeho činnost v Plzni zhodnocena jako velmi dobrá. Grabinger byl označován jako pracovitý a zodpovědný zaměstnanec, který měl velkou autoritu. Byl schopen mít pod sebou mnoho zaměstnanců, které dokázal vést. Jeho schopnost komunikace byla na vysoké úrovni a neměl problém zdárně vyřešit záležitosti s veřejností. Někdy však bylo práce tolik, že Grabinger neměl dostatečné množství energie, aby ji všechnu zvládl. V novém prostředí protektorátu se však dle spisů dokázal velmi rychle zorientovat a našel si mnoho blízkých spolupracovníků.³¹⁰

Z druhého pohledu, v některých poválečných svědectvích československých občanů byl Hans Grabinger popisován následovně: „*Výše jmenovaný jest mi znám jako člověk uhlazeného chování, vždy s falešným úsměvem na rtech, v jádru však horlivý, tvrdý a neoblomný nacista.*“³¹¹ Hans Grabinger se při svém působení v Plzni staral o hospodářský sektor. Mimo jiné měl na starosti kontrolu dodávek zemědělských surovin příslušnými zemědělci v oblasti okresního úřadu Plzeň – venkov. „*Jako okresní hejtman naléhal na to, aby do důsledku byla prováděna nařízení o dodávce obilnin, brambor a luštěnin českými zemědělci. V této věci byl*

---

³⁰⁹ NA Praha, fond Ministerstvo vnitra II, Praha – Stíhání válečných zločinců, AMV č. 316, sign. 316-130-2/76-44, fol. 42.

³¹⁰ BAB, ZJ 250 A.05, Hans Grabinger, nečíslováno.

³¹¹ NA Praha, fond Ministerstvo vnitra II, Praha – Stíhání válečných zločinců, AMV č. 316, sign. 316-155-47, nečíslováno.

*obzvláště agilní a podléhaje návodům svých německých úředníků byl při provádění kontrol dodávky plodin velmi vynalézavý na prostředky jak dosíci výsledku.“*³¹²

Dne 17. října 1944 přijel Hans Grabinger z Plzně do Prostějova. Ve funkci vládního komisaře zastoupil starostu Maximiliana Girtha po dobu jeho vojenské služby, na kterou nastoupil v září roku 1944. V Prostějově dle spisu nebyl Grabinger ve svém působení ve veřejné správě nikterak výrazný. Nicméně byl údajně veden jako předzvědná osoba, která podávala různé informace a zprávy SD v Olomouci. Hans Grabinger opustil Prostějov někdy před koncem války a vydal se do západní části Německa do blízkosti města Řezna. Ačkoliv nebyl pro období své činnosti v Prostějově shledán retribučním soudem vinným ve věcech válečných trestných činů, za období okupace na něj byl v Plzni vypsán zatykač.³¹³

Oblastní úřadovna státní bezpečnosti v Plzni podala dne 29. dubna 1947 proti Grabingerovi trestní oznámení z důvodu zločinu proti státu v době okupace. Důsledkem toho bylo započato přípravné vyšetřování pro zločin proti osobám dle §§ 3, 5, 6, 7, 9, 10 a §11 retribučního dekretu.³¹⁴ Podle skutkové podstaty byl stíhán v důsledku podpory nacistického hnutí, germanizačních tendencí, udavačství

---

³¹² NA Praha, fond Ministerstvo vnitra II, Praha – Stíhání válečných zločinců, AMV č. 316, sign. 316-155-47, *Mjr. Václav Morgenstern*, nečíslováno.

³¹³ NA Praha, fond Ministerstvo vnitra II, Praha – Stíhání válečných zločinců, AMV č. 316, sign. 316-130-2/76-44, fol. 42.

³¹⁴ ABS Praha, karta s relací, *Grabinger Hans*, s. 2.

a výhrůžek propuštěním ze zaměstnání nebo totálním nasazením.³¹⁵ Grabinger byl také podezřelý ze spoluzavinění zatčení rolníka Františka Protivy, který byl odsouzen k smrti. Radní komora krajského soudu v Plzni dne 21. října 1947 přikročila k žádosti o vydání Hanse Grabingera ze západního Německa, které bylo tou dobou v americké okupační zóně. V důsledku toho se k žádosti o vydání osoby připojilo také Ministerstvo vnitra, které požádalo velvyslanectví Československa v Londýně o zápis Grabingera na listinu válečných zločinců.³¹⁶ Dne 25. února 1948 poslalo československé velvyslanectví Ministerstvu vnitra dopis, ve kterém uvedlo, že Hans Grabinger nebyl zapsán na listinu válečných zločinců, neboť jeho činnost nenaplnila skutkovou podstatu nutnou pro zápis na listinu válečných zločinců.³¹⁷ Ze spisu Ministerstva vnitra ze dne 30. června 1961 je jasné, že Hans Grabinger nebyl z Německa do Československa vydán. O vydání požádaly československé úřady své západoněmecké protějšky 28. října 1948, nicméně bez odezvy.³¹⁸

---

³¹⁵ NA Praha, Ministerstvo vnitra II, Praha – Stíhání válečných zločinců, AMV č. 316, sign. 316-147-7/22, fol. 22.

³¹⁶ ABS Praha, karta s relací, *Grabinger Hans*, s. 2.

³¹⁷ NA Praha, fond Ministerstvo vnitra II, Praha – Stíhání válečných zločinců, AMV č. 316, sign. 316-130-2/76-44, fol. 25.

³¹⁸ NA Praha, Ministerstvo vnitra II, Praha – Stíhání válečných zločinců, AMV č. 316, sign. 316-147-7/22, fol. 5.

Závěr

Prostřednictvím této magisterské diplomové práce byly zevrubně popsány životní osudy starostů a vládních komisařů města Prostějov v letech 1939–1945. Konkrétně se jednalo o osoby Jana Sedláčka a Maximiliana Girtha. Dílčího představení se dostalo také osobám, které působily na postu vládních komisařů, případně starostů města jen krátce – Oldřichu Johnovi, Hermannu Bössovi a Hansi Grabingerovi. Informace o některých životních úsecích u většiny dotčených byly z důvodu nedostatku pramenů těžko zjištělné, například pokud jde o jejich činnost v poválečném období. Také z období nacistické okupace byl místy problém odhalit důvěrné informace, neboť v některých úsecích nebylo tolik pramenů, aby bylo možné vytvořit ucelenější obraz. I přesto se však podařilo zmapovat osudy jmenovaných mužů z prostějovské radnice a vytvořit komplexnější náhled na jejich životy. Mezi jednotlivými představiteli bylo možné pozorovat velikou diferenci.

Jan Sedláček byl osobností opravdu nebyvalé veřejné angažovanosti v období první republiky. Nutno zdůraznit, že působil po několik desetiletí, s prolukami, jako profesor na prostějovském reálném gymnáziu. Dále jeho činnost směřovala na pole politiky, neboť byl jako člen strany Národní sjednocení v roce 1935 zvolen poslancem. V neposlední řadě byl velice činný v oblasti komunální politiky, kde byl dokonce dvakrát zvolen starostou města Prostějov, a to v období 1933–1935 a 1939–1940. Především druhé období Sedláčkova působení jako starosty mělo v očích nacistických úřadů vzbuzovat dojem, že Sedláček souhlasí s novým režimem a plně mu vychází vstříc. Jeho činnost však zakrývala tajné odbojové hnutí, v němž působil, neboť s nacistickým režimem nesouhlasil. Sedláček totiž

usiloval o obnovení české státnosti. Tyto okolnosti nakonec vedly k jeho zatčení a vyšetřování gestapem. Po propuštění z vazby byl následně penzionován a až do konce války se nemohl vrátit do zaměstnání. Sedláčkovo poválečné působení příliš zachycené není, neboť prameny jsou více roztržité, případně chybí. Lze pouze předpokládat, že s vyšším věkem se Jan Sedláček věnoval spíše svému soukromému životu v rodinném kruhu, a to až do své smrti v roce 1960.

Na druhou stranu Maximilian Girth představoval typický příklad německého úředníka nacistického režimu. Dobře si uvědomoval své schopnosti, které dokázal využít ve svůj prospěch při stoupaní na vyšší příčky kariérního žebříčku. Dokonalá znalost němčiny i češtiny a německý původ umožnily jeho uvolnění z pracovní pozice v říšské župě Sudety a přeložení do protektorátu. Dosazování schopných úředníků ze Sudet do funkcí v protektorátu bylo častým jevem a mělo přispět k rychlejší a efektivnější germanizaci. Girthovi pomohla k dobrému hodnocení také předchozí praxe v československých úřadech, při níž se projevoval jako schopný pracovník. Na pozici vládního komisaře a později starosty města Prostějova v letech 1940–1944 Girth vynikal svým nebyvalým zájmem na germanizaci města, zejména po kulturní stránce. Zároveň si díky své nacistické angažovanosti a příslušnosti k místní elitě komunální správy mohl dopřávat značné benefity. Jednalo se však o člověka velmi ambiciózního, což u mnohých vyvolávalo nelibost. Podle dochovaných dokumentů mu byla vytýkána sebestřednost a zneužívání personální politiky k vlastnímu prospěchu. Četná obvinění posléze zapříčinila jeho pád a sesazení z pozice starosty města Prostějov, nicméně vzhledem k povaze archivních pramenů využitých v této studii nelze nařčení jeho osoby jednoznačně a prokazatelně potvrdit. Příčinou pádu mohly být také jeho neshody s některými představiteli okupační politiky. Na konci války pobýval Maximilian Girth

v americkém zajetí a následně byl propuštěn a poté denacifikován. Díky tomu se mohl opět profesně realizovat v oblasti práva a státní správy. Zde se výrazně angažoval, neboť byl v zaměstnání obsazován na vyšší příčky v úřadech státní správy, a to až do svého odchodu do důchodu na počátku šedesátých let. V poválečném období strávil velkou část svého života v bývalém hlavním městě západního Německa Bonnu. Nutno dodat, že dochované osobní spisy, které jsou uloženy ve Spolkovém archivu v Koblenci jsou velmi zajímavé, neboť podrobněji líčí Girthovy poválečné osudy. Zajímavé je také zachycení procesu, který Girth vedl s německými úřady za účelem uznání své profese v období okupace a potažmo kvůli vyššímu důchodu.

V důsledku bádání je třeba uvést možnost rozšíření této práce o detailnější zpracování životních osudů Hanse Grabingera, jehož činnost v době protektorátu hrála v západočeské Plzni výraznou roli. Hlavním záměrem této magisterské diplomové práce bylo poukázat na to, jaké osobnosti zaujímaly pozici v čele prostějovské radnice v letech 1939–1945. Lze říci, že hlavní představitelé zpracovaní v této práci Jan Sedláček a Maximilian Girth (oba absolventi pražské univerzity) měli naprosto odlišné postoje k nacistickému totalitnímu režimu. Každý z nich stál na opačné straně či v opačném nepřátelském „táboře“. V čem se však podobali, byla jejich mimořádná aktivita ve veřejném dění.

Seznam zkratk

ABS – Archiv bezpečnostních složek

APS – Archiv poslanecké sněmovny

AUK – Archiv Univerzity Karlovy

BAB – Bundesarchiv Berlin

BAK – Bundesarchiv Koblenz

BDC – Berlin Document Center

Gestapo – Geheime Staatspolizei

Mag – Muzeum a galerie Prostějov

MZA – Moravský zemský archiv

NA – Národní archiv

NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

SD – Sicherheitsdienst

SOKA – Státní Okresní archiv

VÚA–VHA – Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv

ZAO – Zemský archiv v Opavě

Seznam pramenů a literatury

Prameny

1. ARCHIVNÍ PRAMENY

Archiv bezpečnostních složek Praha:

fond S, sign. S-455/10/5.

karta NSDAP, *Hermann Böss*.

karta s relací, *Grabinger Hans*.

fond 52, sign. 52-1/64/1, *vlastnoruční písemné doznání příslušníka gestapa Viléma Dvořáka*.

Archiv poslanecké sněmovny Praha:

fond Poslanci a senátoři Národního a Federálního shromáždění, inv. č. 2322, *spis poslance Jana Sedláčka*.

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Dokumenty českého a slovenského parlamentu, Národní shromáždění republiky Československé, Jmenný rejstřík, *Sedláček Jan*. In: <https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/rejstrik/jmenny/sa.htm> [cit. 22.6.2020].

Archiv Univerzity Karlovy Praha:

fond Zkušební komise pro učitelství na středních školách Univerzity Karlovy, kart. 239, inv. č. 46-2-10165, (*Sedláček*).

fond Právnická fakulta Německé univerzity v Praze, Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí, inv. č. 24, (Girth).

fond Matriky Německé univerzity v Praze, inv. č. 6, *Matrika doktorů Německé univerzity v Praze (1936–1939)*, (Girth, Böss).

fond Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 7, *Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII.*, (John).

fond Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí, inv. č. 32, *Judiciální státní zkušební komise při Univerzitě Karlově (1927–1929)*, (John).

Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí, inv. č. 51, *Státovědecká státní zkušební komise při Univerzitě Karlově (1929–1931)*, (John).

Bundesarchiv Berlin:

Berlin Document Center, R 9361-I/54480, (Girth).

ZAVI 0461 A.08, (Böss).

ZAVI 0142 A.02, (Girth).

ZJ 250 A.05, (Grabinger).

R 601/1816, (Grabinger).

R 3001/57790, (Grabinger).

Bundesarchiv Koblenz:

PERS 101/49274, (Girth).

PERS 101/49275, (Girth).

PERS 101/49276, (Girth).

Moravský zemský archiv Brno:

fond B 340 (Gestapo Brno)

sign. 100-152-10, *Sedláček Jan*.

sign. 100-87-11, *Medek Vojtěch*.

sign. 100-202-10, *Tesař Miroslav*.

fond G 376 (NSDAP – místní skupina Prostějov), kart. 3, inv. č. 10, sign. E-J.

fond B 257 (Oberlandrát Prostějov), sign. A 220/2, *Max Girth*.

Muzeum a galerie Prostějov:

sbírka Literární památky.

sbírka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média.

Národní archiv Praha:

fond Ministerstvo školství a kultury Praha, osobní, kart. 202, inv. č. *Sedláček Jan 1888*.

fond Policejní ředitelství Praha II – prezidium – 1931–1940

kart. 1320, sign. 42S-23/43.

kart. 729, sign. 42/ G- 10/55.

fond 114 (Úřad říšského protektora, Praha)

sign. 114-322-10/75.

sign. 114-323-7/27.

fond Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, Praha,
sign. 109-4/341.

fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha, sign. 110-
4/247.

fond Ministerstvo vnitra II, Praha – Stíhání válečných zločinců, AMV č. 316

sign. 316-130-2/76-44.

sign. 316-147-7/22.

sign. 316-155-47.

Státní okresní archiv Olomouc:

fond Okresní úřad Litovel 1944–1945, inv. č. 801.

fond NSDAP – okresní vedení Olomouc, kart. 1, sign. M6-137, *Kreisleitung
der N.S.D.A.P.*

fond M2-12 Jednotný národní výbor Olomouc – Okresní velitelství národní
bezpečnosti, *Girth Maxmilián.*

Státní okresní archiv Prostějov:

fond Okresní úřad Prostějov

Svazek III. spisy (1820)1855–1945, kart. 312, inv. č. 965.

Prezidiální spisy, kart. 44, inv. č. 2463, sign. 293.

Prezidiální spisy, kart. 48, inv. č. 2796, sign. 601.

Prezidiální spisy, kart. 50, inv. č. 2915, sign. 397.

fond Národní sjednocení Prostějov, Zápisní kniha výkonného výboru
Čsl. národní demokracie v Prostějově.

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha:

fond Kvalifikační listina důstojníka, *Jan Sedláček*.

fond Kvalifikační listina důstojníka, *Maxmilián Girth*.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc:

fond Bartoš Josef, kart. 28, inv. č. 123, *strojopis práce J. Sedláčka Ze svobody do poroby, z poroby ke svobodě a první organizované hnutí odporu na Hané, v kraji Olomouckém (1950)*.

2. PUBLIKOVANÉ PRAMENY

KOVÁŘÍK, František – SUCHÝ, Bohumil: *Ing. Dr. František Kovářik a jeho dílo: k sedmdesátým pátým narozeninám 1865–1940*. Články sebral

a uspořádal Bohumil Suchý. Olomouc: Obchodní a živnostenská komora, 1940.

SACHER, Josef: *Pro stát, národ a československý lid*. Prostějov 1938.

SEDLÁČEK, Jan: *Několik úryvků z dějin reálky. Zvláštní otisk z Památníku reálky 1871–1946*. Prostějov 1946.

SEDLÁČEK, Jan: *Prvý odboj v kraji olomouckém 1939 (úryvky z paměti a poznámek r. 1939/1940)*. Prostějov: Vydavatelský spolek, 1945.

PŘÍVAL, Vojtěch a kol.: *Prostějovsko za války. Vzpomínky a dokumenty z let 1939–1945*. Prostějov 1948.

3. DOBOVÝ TISK

Hlas lidu, č. 31, 14. 3. 1935.

Hlas lidu, č. 31, 21. 4. 1937.

Hlas lidu, č. 10, 8. 2. 1939.

Hlas lidu, č. 7, 17. 2. 1940.

Hlasy z Hané, č. 44, 27. 10. 1928.

Hlasy z Hané, č. 23, 7. 5. 1935.

Hlasy z Hané, č. 24, 10. 5. 1935.

Hlasy z Hané, č. 26, 17. 5. 1935.

Hlasy z Hané, č. 46, 20. 9. 1935.

Hlasy z Hané, č. 23, 5. 6. 1936.

Hlasy z Hané, č. 6, 11. 2. 1939.

Hlasy z Hané, č. 6, 10. 2. 1940.

Hlasy z Hané, č. 7, 17. 2. 1940.

Hlasy z Hané, č. 21, 25. 5. 1940.

Hlasy z Hané, č. 47, 23. 11. 1940.

Hlasy z Hané, č. 15, 11. 4. 1942.

Hlasy z Hané, č. 29, 18. 7. 1942.

Hlasy z Hané, č. 31, 1. 8. 1942.

Hlasy z Hané, č. 10, 4. 3. 1944.

Moravský večerník, č. 29, 7. 3. 1944.

Mährisches Tagblatt, č. 341, 10. 12. 1942.

Mährisches Tagblatt, č. 55, 24. 2. 1941.

Literatura

1. LITERATURA

ANEV, Petr – BÍLÝ, Matěj: *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)*. Praha 2018.

AUGUSTIN, Josef – PACHOLÍK, Bob: *Sto let prostějovské radnice*. Prostějov 2014.

BARTOŠ, Josef: *Prostějovsko v době nacistické okupace a protifašistický odboj v letech 1939–1945*. Olomouc 1998.

BIMAN, Stanislav a kol.: *Kdo byl kdo v říšské župě Sudety. Biografická příručka A–Z*. CD nosič. Litoměřice 2008.

BRANDES, Detlef: *Die Tschechen unter deutschem Protektorat: Besatzungspolitik, Kollaboration und Widerstand im Protektorat Böhmen und Mähren*. München 1969 a 1975 (2 svazky). České vydání: *Češi pod německým protektorátem: Okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha 1999.

BRANDES, Detlef: „*Umvolkung, Umsiedlung, rassische Bestandsaufnahme*“: NS-„*Volkstumspolitik*“ in den böhmischen Ländern. München 2012. České vydání: *Germanizovat a vysídlit: nacistická národnostní politika v českých zemích*. Praha 2015.

ČEŠÍK, Vojtěch: *Příslušníci olomouckého gestapa odsouzení v rámci retribuice k trestu smrti*. Olomouc 2018 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

ČEŠÍK, Vojtěch: *Richard Heidan (1893–1947) a Franz Langer (1898–1947). Představitelé venkovní služby gestapa v Olomouci*. Olomouc 2016 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české: 1938–1945*. Svazek 15a, 15b, Litomyšl-Praha 2006.

HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří: *Německojazyčná městská divadla na Moravě a ve Slezsku (1733–1944)*. In: *Theatralia*. Revue současného myšlení o divadelní kultuře, 13, 2010, č. 1.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha 2007.

KAŇÁK, Petr – KRČMÁŘ, Dalibor – VAJSKEBR, Jan: *S jasným cílem a plnou silou*. Terezín 2014.

KAPLAN, Karel: *Akce Javor – případ Oldřicha Johna*. In: *Historie prožité minulosti. K šedesátinám Oldřicha Tůmy*. Praha 2010, s. 94–104.

KÁRNÝ, Miroslav a kol.: *Anatomie okupační politiky hitlerovského Německa v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha 1987.

KOKOŠKOVÁ, Zdeňka – SEDLÁKOVÁ, Monika: *Úřady oberlandrátů v systému okupační správy Protektorátu Čechy a Morava a jejich představitelé*. In: *Německá okupační správa v letech 1938–1945*. Praha 2018, s. 127–146.

KOPEČEK, Pavel: *Cílem byla svoboda: odbojové hnutí na Přerovsku, Kojetínsku, Hranicku, Lipnicku v období nacistické okupace v letech 1939–1945*. Praha 2015.

KOPEČEK, Pavel: *Národní odbojové hnutí na Přerovsku v období let 1939–1942*. Olomouc 2011 (nepublikovaná doktorská disertační práce).

KRČMÁŘ, Dalibor: *Walter Jacobi. „Vysloveně intelektuální typ“ v čele protektorátního SD*. In: *Terezínské listy: sborník Památníku Terezín*. Praha 2011.

KREISINGER, Pavel: *Ing. Karel Šimon. Absolvent pražské techniky a český příslušník francouzské cizinecké legie za Velké války (1914–1918)*. In: *Fontes Nissae. Prameny Nisy: regionální historický sborník*. Liberec, roč. 15, 2014, č. 2, s. 28–37.

KRÝLOVÁ, Zuzana: *Protektorát Čechy a Morava: právo nástroj nacistické expanze*. Praha 2014 (nepublikovaná rigorózní práce).

MACHALA, Jan: *The confiscation of Jewish-owned musical instruments: the example of the Jews of Prostějov (1942)*. In: *Documentation Centre for Property Transfers of Cultural Assets of WWII Victims: Plundered, But By Whom?*

Protectorate of Bohemia and Moravia and Occupied Europe in the Light of the Nazi-Art Looting, Praha 2015.

MAREK, Pavel – TRAPL, Miloš – BARTOŠ, Josef a kol.: *Prostějov. Dějiny města. Díl 2. Prostějov 1999.*

MAREK, Pavel: *Bibliografie okresu Prostějov. Prostějov 1990.*

MAREK, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861–1998.* Rosice u Brna 2000.

MARŠÁLEK, Pavel: *Pod ochranou hákového kříže: Nacistický okupační režim v českých zemích 1939–1945.* Praha 2012.

MERUNKOVÁ, Květa: *Dr. Maximilian Girth (1910–1971), vládní komisař a starosta města Prostějov v období protektorátu.* In: *Moderní dějiny*, 28, 2020, č. 1, v tisku.

MERUNKOVÁ, Květa: *Životní osudy členů blokové služebny nacistické bezpečnostní služby Sicherheitsdienst v Hranicích na Moravě.* Olomouc 2017 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

OBŠILOVÁ, Gabriela: *MUDr. Ondřej Příkryl a vodoregulační otázka v Prostějově.* Brno 2015 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

PÁNEK, Jaroslav – TŮMA, Oldřich a kol.: *Dějiny českých zemí.* Praha 2018.

ROHÁČOVÁ, Dagmar – ŘÍHA, František: *Národní dům v Prostějově 1907–2007.* Prostějov 2007.

ŠISLER, Stanislav: *Příspěvek k vývoji a organizaci okupační správy v českých zemích v letech 1939–1945.* In: *Archivní správa Ministerstva vnitra: Sborník archivních prací.* Praha, 13, 1963, č. 2, s. 46–95.

ŠISLER, Stanislav: *Studie o organizaci a působnosti nacistické okupační správy v Českých zemích v letech 1939–1945*. In: Sborník archivních prací. Praha, 22, 1972, č. 1, s. 183–213.

TRAPL, Miloš: *Tři pády prostějovských starostů*. In: Střední Morava: kulturněhistorická revue. Olomouc, 1997, č. 4, s. 64–76.

URBAN, Josef: *Parlamentní volby v roce 1946 v Prostějově*. Brno 2008 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

URBAN, Josef: *Politická krize v prostějovské radnici v letech 1934/1935*. Brno 2005 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

VOJTEK, Libor: *Vývoj obecní samosprávy v Prostějově od poloviny 19. století do konce 20. století*. Brno 2015 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

WITZANY, Jiří a kol.: *Josef Hlávka, jeho myšlenkový odkaz a 100 let činnosti jeho nadace. Příspěvky přednesené na vědecké konferenci uspořádané Českým vysokým učením technickým v Praze a Nadáním Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových 17. a 18. června 2004*. Praha 2004.

ZBOŘILOVÁ, Jana: *Vývoj středního školství v Prostějově*. Olomouc 2009 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

2. WEBOVÉ STRÁNKY

Spolek pro vojenská pietní místa: *Kenotaf Metoděj Šimek*. In: <https://www.vets.cz/vpm/13069-kenotaf-metodej-simek/> [cit. 21.5.2020].

Obnovení olomoucké univerzity (1946). In: <https://archivy.olomouc.eu/archivy/detail-archivalie/23589> [cit. 30.5.2020].

Osobnosti města. Slavné osobnosti spojené s městem Prostějovem a okolím. In: https://web.archive.org/web/20120107031239/http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/slavne-osobnosti/#Jan%20Sedl%C3%A1%C4%8Dek [cit. 14.5.2020].

PÁSZTOROVÁ, Barbora: *Rakouská anexe Krakova v roce 1846: Příspěvek k dějinám rakousko-německých vztahů v době předbřeznové.* Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni, 2019, vol. 11 (2), s. 57–79. In: https://ff.zcu.cz/export/sites/ff/research/edicni-cinnost/acta/archiv/2019/Acta-FF-c-2/4_Acta-2019-11-2-Pasztorova.pdf) [cit. 22.5.2020].

Profesor Jan Sedláček. In: <http://palba.cz/viewtopic.php?f=35&t=7313&sid=ea2e28a7db795553946ed9c506399aa3>. [cit. 22.5.2020].

ZIMMERMANN, Volker – KUČERA, Jaroslav: *Ke stavu českého výzkumu nacistické okupační vlády v Čechách a na Moravě. Několik úvah u příležitosti vydání jedné standardní publikace.* Soudobé Dějiny, roč. XVI, 2009, č. 1. In: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=192175> [cit. 14.5.2020].

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je především na základě pramenů zachytit životní osudy přednostů obecní správy ve městě Prostějov v období 1939–1945. Jedná se o Jana Sedláčka a Maximiliana Girtha. Dodatečně je stručně zmapován život přednostů, kteří v tomto časovém horizontu, ač krátce, rovněž působili ve městě. Jsou to Oldřich John, Hermann Böss a Hans Grabinger. Literatura k hlavním jmenovaným osobám nevěnovala těmto okrajovým osobnostem dostatečnou pozornost. Hlavní představitelé zpracování v této práci se mezi sebou značně lišili. Jan Sedláček byl osobou velmi aktivní ve veřejné správě. V době první republiky zaujímal post starosty města Prostějov a byl také poslancem. Jeho prvotní kariérou bylo učitelství na prostějovské střední škole. V letech 1939–1940 nastoupil podruhé na post starosty města Prostějov. Svými názory se hlásil k zachování českého státu a v době okupace usiloval o obnovu české státnosti. V důsledku toho byl také účastníkem druhého odboje (1939–1940). Tato cesta jej nakonec přivedla k zatčení a následnému vyšetřování, po kterém byl v letech 1940–1945 penzionován a nemohl vykonávat zaměstnání. Po roce 1945 se už tolik nepodílel na veřejném dění jako v období první republiky. Druhá osoba zkoumaná v této práci, sudetský Němec Maximilian Girth představoval ryzího úředníka nacistického režimu. Jako vystudovaný právník zaujímal posty ve státních správách a díky své výborné znalosti češtiny se dostal na vyšší pozice, což ho dovedlo až do čela městské správy v Prostějově v letech 1940–1944. V letech 1944–1945 ho zastupoval Hans Grabinger. Na pozici vládního komisaře a později starosty města Prostějova Girth vynikal svým nebývalým zájmem o germanizaci města, zejména po kulturní stránce. Zároveň si díky své nacistické angažovanosti a příslušnosti k místní elitě

komunální správy mohl dopřávat značné benefity. Kvůli rozporu s okupačními úřady byl Girth povolán k vojenské službě. Po válce zůstal v západním Německu, kde byl také denacifikován. Díky tomu se mohl opět profesně realizovat v oblasti práva a státní správy, a to až do svého odchodu do důchodu na počátku šedesátých let.

Abstract

The aim of this diploma thesis is to capture the life stories of the head officials of the municipal administration in the town of Prostějov in the period 1939–1945, mainly based on historical sources. These officials' names are Jan Sedláček and Maximilian Girth. Additionally, the thesis briefly maps the lives of government commissioners, who, albeit briefly, also worked in the town. Specifically, these are Oldřich John, Hermann Böss and Hans Grabinger. The literature on the main mentioned officials did not pay enough attention to these marginal figures. The main representatives captured in this thesis differed considerably from each other. Jan Sedláček was a very active person when it comes to public administration. In the period of the First Republic he held the post of the mayor of Prostějov and he was also a Member of Parliament. His first career was teaching at a Prostějov high school. In the years 1939–1940, he took over the position of mayor of Prostějov for the second time. He advocated the preservation of the Czech state with his views and during the Nazi occupation he sought to restore the Czech statehood. As a result, he also participated in the second resistance (1939–1940). This path eventually led to his arrest and subsequent investigation, after which he was retired in 1940–1945 and could not work. After 1945, he did not participate in public life as much as he did during the First Republic period. The second figure studied in this thesis, Sudeten German Maximilian Girth, represented a genuine official of the Nazi regime. As a graduate lawyer, he held positions in state administration and, thanks to his excellent knowledge of Czech, he got to higher positions, which eventually led him to the top position of the municipal administration in Prostějov in 1940–1944. In the years

1944–1945 Hans Grabinger acted as his deputy. In the position of government commissioner and later mayor of Prostějov, Girth excelled in his unprecedented interest in the Germanization of the town, especially from a cultural point of view. At the same time, he was able to enjoy considerable benefits thanks to his Nazi involvement and because he belonged to the local elite of the municipal administration. Due to his conflict with the occupation authorities, Girth was called up for military service. After the war he remained in West Germany, where he was also denazified. Thanks to this, he was able to pursue a professional career in the field of law and state administration until his retirement in the early 1960s.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Tabulka znázorňující seznam nejvyšších představitelů samosprávy města Prostějov v období 1939–1945. Sestaveno na základě: BAK, PERS 101/49274, *Maximilian Girth*; dále viz BAB, ZA VI 0461 A.08, *Hermann Böss*; viz BAB, ZJ 250 A.05, *Hans Grabinger*; viz NA Praha, fond Ministerstvo vnitra II, Praha – Stáhání válečných zločinců, AMV č. 316, 316-130-2/76-44, fol. 42; viz AUGUSTIN, J. – PACHOLÍK, B.: *Sto let prostějovské radnice*, s. 242–246.

Příloha č. 2: Podobizna Jana Sedláčka v prvním období jeho úřadu starosty. Viz Mag Prostějov, sbírka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média.

Příloha č. 3: Fotografie Jana Sedláčka jako součást legitimačního průkazu poslance z roku 1935. Viz APS Praha, fond Poslanci a senátoři Národního a Federálního shromáždění, inv. č. 2322, *spis poslance Jana Sedláčka*.

Příloha č. 4: Fotografie Jana Sedláčka ve vyšetřovacím spise gestapa Brno. Viz MZA Brno, Fond B 340, sign. 100-152-10, *Sedláček Jan*.

Příloha č. 5: Fotografie Maximiliana Girtha v prostějovské radnici. Viz Mag Prostějov, sbírka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média.

Příloha č. 6: Fotografie Maximiliana Girtha (uprostřed; v pravém rohu pravděpodobně Hermann Böss) s přednosty okupační správy. Viz Mag Prostějov, sbírka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média.

Příloha č. 7: Fotografie Maximiliana Girtha z roku 1959. Viz BAK, PERS 101/49274.

Příloha č. 8: Fotografie Oldřicha Johna datovaná přibližně po roce 1945. Viz *Obnovení olomoucké univerzity (1946)*. In: <https://archivy.olomouc.eu/archivy/detail-archivalie/23589> [cit. 30.5.2020].

Příloha č. 9: Fotografie Hermanna Bösse z období jeho úřadu v Prostějově. Viz Mag Prostějov, sbírka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média.

Příloha č. 10: Fotografie Hanse Grabingera z roku 1935. Viz BAB, R 3001/57790, *Hans Grabinger*.

Příloha č. 1: Tabulka znázorňující seznam nejvyšších představitelů samosprávy města Prostějov v období 1939–1945.

Jméno a příjmení	Rok narození a úmrtí	Působení v čele města Prostějov v období 1939–1945
Oldřich John	1907 1961	21. 5. 1937–31. 1. 1939, funkce starosty květen 1945
Jan Sedláček	1882 1960	(1933–1935, funkce starosty). 3. 2. 1939 zvolen, 14. 3. 1939 potvrzena funkce starosty– 8. 2. 1940 (zatčen)
Hermann Böss	1910 ?	12. 2. 1940–květen 1940, funkce vládního komisaře
Maximilian Girth	1910 1971	21. 5. 1940–24. 7. 1942, funkce vládního komisaře 24. 7. 1942–září 1944, funkce starosty
Hans Grabinger	1909 ?	17. 10. 1944–květen 1945, funkce vládního komisaře, označení starosta

Příloha č. 2: Podobizna Jana Sedláčka v prvním období jeho úřadu starosty.

Příloha č. 3: Fotografie Jana Sedláčka jako součást legitimačního průkazu poslance z roku 1935.

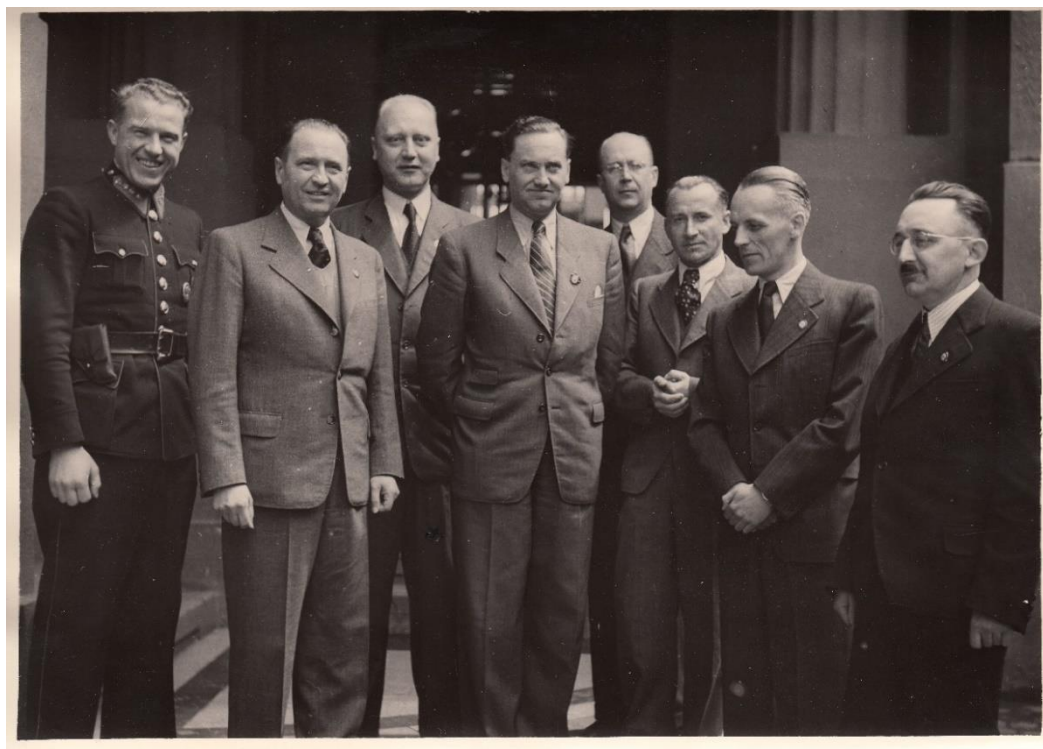
Příloha č. 4: Fotografie Jana Sedláčka ve vyšetřovacím spise gestapa Brno.

Příloha č. 5: Fotografie Maximiliana Girtha v prostějovské radnici.

Příloha č. 6: Fotografie Maximiliana Girtha (uprostřed; v pravém rohu pravděpodobně Hermann Böss) s přednosty okupační správy.

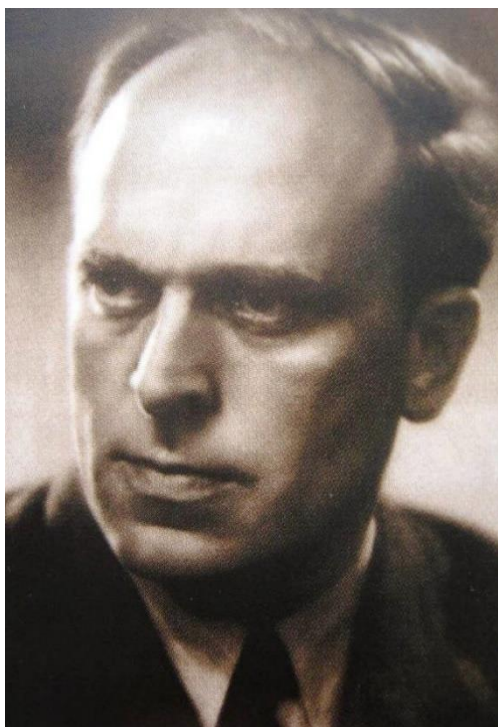

Příloha č. 7: Fotografie Maximiliana Girtha z roku 1959.

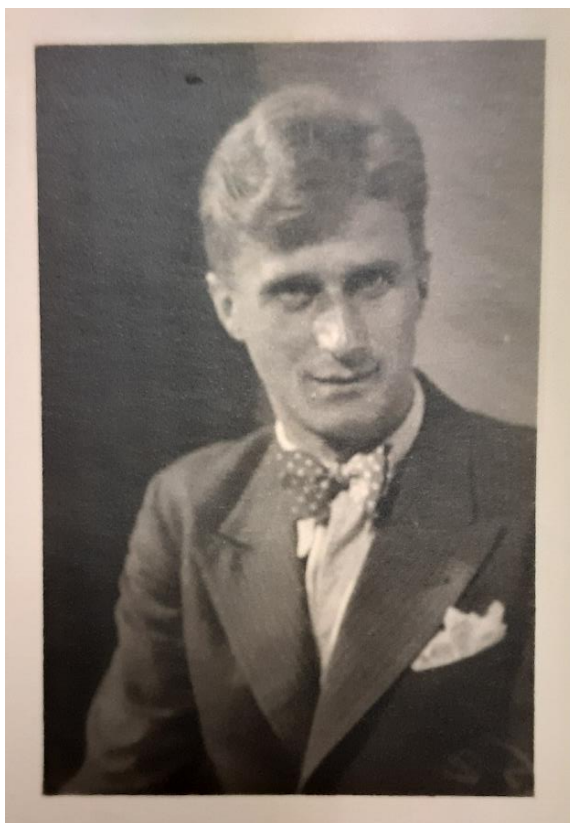
Příloha č. 8: Fotografie Oldřicha Johna datovaná přibližně po roce 1945.

Příloha č. 9: Fotografie Hermanna Bösse z období jeho úřadu v Prostějově.

Příloha č. 10: Fotografie Hanse Grabingera z roku 1935.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Květa Merunková
Fakulta:	Filozofická
Katedra:	Historie
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Jan Sedláček a Maximilian Girth: Muži z radnice města Prostějov v období 1939–1945.
Název v angličtině:	Jan Sedláček and Maximilian Girth: Men of the Prostějov town hall in the period 1939–1945.
Anotace:	Práce si klade za cíl zmapovat životní osudy přednostů prostějovské komunální správy v období 1939– 1945. Jedná se o Jana Sedláčka (1888– 1960) a Maximiliana Girtha (1910– 1971). V práci jsou také uvedeny

	<p>biogramy Oldřicha Johna, Hermanna Bösse a Hanse Grabingera, kteří krátce působili v roli přednostů ve zmiňovaných letech.</p>
Klíčová slova:	<p>Protektorát Čechy a Morava, druhá světová válka, Prostějov, státní správa, germanizace.</p>
Anotace v angličtině:	<p>The thesis aims to map the life stories of the head officials of the Prostějov municipal administration in the period 1939–1945. Specifically, Jan Sedláček (1888–1960) and Maximilian Girth (1910–1971). The thesis also includes biograms of Oldřich John, Hermann Böss and Hans Grabinger, who briefly served as head officials in the mentioned years.</p>
Anglická klíčová slova:	<p>Protectorate of Bohemia and Moravia, World War II, Prostějov, state administration, Germanization.</p>
Přílohy vázané v práci:	<p>Tabulka; fotografie</p>
Rozsah práce:	<p>138 stran</p>

Jazyk práce:	čeština
--------------	---------